

Item

3 Presentació

6 Dossier

Perfils professionals

6 Perfils professionals: una cartografia del prestigi

Francesc Xavier GONZÁLEZ CUADRA

13 El Grau de GIDD de la UB: adaptant la formació als nous temps

Maite COMALAT, Aurora VALL, Marina SALSE

27 Els màsters universitaris, una visió estratègica de la professió?

Alexandre LÓPEZ-BORRULL

38 La formació a la xarxa de biblioteques municipals de Barcelona

Pepi MARTÍNEZ

55 Especialització i pluridisciplinarietat per a una bona gestió dels fons fotogràfics

Laia FOIX

66 Telescopi

66 Altres paradigmes de la formació i dels estudis de documentació:

un cas al Regne Unit

Entrevista a Lluís TEMBLEQUE

72 Experiències

73 Rosana ANDREU

74 Albert BASART

76 Estefania DORADO

78 Lydia GIL

81 Vicent GIL

83 Clara ILLA

86 Raquel LÓPEZ

88 Marc MARTÍNEZ

91 Gemma MASDEU

93 Caixa d'eines

93 Emprendre (o com aprofitar les oportunitats)

Aïda BRAVO

105 Retrovisor

105 De l'Associació de Bibliotecàries al COBDC: el llarg camí cap

al reconeixement de la professió

Núria VENTURA, Elisa CAMPS

{B·D

Item: revista de biblioteconomia i documentació

Núm. 72 - Barcelona - gener/juny 2022

Editada pel Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya

ISSN 0214-0349 (paper) · ISSN 1699-521X (Internet)

Presentació

Perfils professionals

Presentació

En aquest número de la revista *Ítem* volem donar una visió de la gran diversitat de perfils que poden abastar els professionals del nostre sector, prenent com a punt de partida el catàleg de perfils professionals, actualitzat i publicat pel Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya el passat mes de juliol (<https://cobdc.org/wp-content/uploads/catalog-perfils.pdf>). El Dossier posa el focus en les oportunitats, alternatives i vies de formació, tant reglada com continua, per tal d'assolir o adaptar-se a aquesta varietat de perfils professionals en constant transformació. També s'han tingut molt en compte les experiències dels mateixos professionals, que s'han recollit i triat d'entre totes les rebudes com a resposta a la crida feta pel Consell Editorial. Esperem que aquestes experiències seleccionades, així com la resta de contribucions que tot seguit es descriuen, ajudin a il·lustrar l'ampli ventall de sortides professionals del nostre col·lectiu.

El primer dels articles que componen el Dossier d'aquest número és el que presenta el nou catàleg de perfils professionals per part de la Junta del COBDC. L'article suposa el tret de sortida idoni per a aquest monogràfic i assenta les bases per al seu desenvolupament. Al següent article, Maite Comalat, Aurora Vall i Marina Salse, professores de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la Universitat de Barcelona, ens expliquen el procés d'adaptació de la titulació del l'actual grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital per tal de preparar els egressats per a les necessitats actuals del mercat laboral. Seguint amb la formació reglada, Alexandre López Borrull, professor dels estudis d'Informació i Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya, ens presenta una anàlisi de l'oferta de màsters universitaris disponible a casa nostra per tal que els professionals s'especialitzin, més enllà de la formació universitària de primer cicle. Els dos darrers articles tracten d'altres vies d'especialització, fora de la formació reglada. En el primer, Pepi Martínez, cap de la Unitat de Suport Profes-

ional de la Gerència de Serveis de Biblioteques, ens presenta les diferents accions de formació continuada del personal dutes a terme a la xarxa de biblioteques municipals de Barcelona i ens comenta els resultats obtinguts. En el darrer article, Laia Foix, del Departament de Documentació i Investigació de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, aprofundeix en una especialització concreta —la gestió de fons fotogràfics— i ens explica la formació necessària per dur a terme la tasca de forma correcta en el marc d'aquest perfil.

A la secció Telescopi de la revista, que acostuma a fixar la mirada fora de les nostres fronteres, entrevistem Lluís Tembleque, bibliotecari del Museu de Londres. A l'entrevista ens explica la seva transició professional que el va portar de treballar a la llibreria del Museu Britànic fins a gestionar la biblioteca especialitzada del museu. Una experiència especialment interessant que mostra com es valora en alguns països (en aquest cas, el Regne Unit) el potencial i la capacitat d'aprenentatge d'un empleat per sobre de la seva formació prèvia.

Com a experiències, hem seleccionat nou testimonis diversos que reflecteixen l'ampli ventall de sortides professionals i d'especialitzacions que ofereix la nostra professió, assolides per diverses vies formatives. Hi trobareu casos de professionals que treballen en empreses privades, en biblioteques públiques i en biblioteques especialitzades en divulgació científica o en el treball en unitats específiques de biblioteques acadèmiques. Tots ells hi desenvolupen tasques que, a priori, no encaixarien gaire amb la idea preconcebuda del dia a dia d'un bibliotecari, però gràcies a la seva capacitat d'adaptació, formació de base i formació complementària, estan del tot integrades en la seva rutina laboral.

Aïda Bravo, de StartUB!, la unitat de la Universitat de Barcelona que impulsa el desenvolupament emprenedor de la seva comunitat universitària, firma l'article que conforma l'apartat Caixa d'eines d'aquest número. Hi trobareu descrits alguns aspectes rellevants relacionats

amb l'emprenedoria i els emprenedors, juntament amb diverses iniciatives i recursos que es troben a l'abast dels professionals de la documentació per tal d'emprendre els seus propis projectes empresarials.

Finalment, en aquest número de la revista, recuperem la secció del Retrovisor per tal de fer una mirada al passat de la professió. De la mà de Núria Ventura i Elisa Camps, podem conèixer la història del nostre moviment associatiu i el seu trànsit des de l'Associació de Bibliotecàries fins al COBDC. Un article que fa palès l'es-

forç constant de les nostres professionals per reclamar un títol reconegut oficialment i unes biblioteques dignes.

Esperem que la selecció d'articles que us presentem ofereixi una visió àmplia i representativa d'un panorama ja de per si de gran abast com és el de les sortides professionals dins del nostre sector, així com també de les possibilitats de formació de què disposem per adaptar-nos als nous perfils professionals que el temps va dibuixant i que, tant el mercat laboral com la mateixa societat, ens demanen. ■

Dossier

Perfils professionals

**Perfils professionals:
una cartografia del prestigi**

**F. Xavier
GONZÁLEZ CUADRA**
President del COBDC
presidencia@cobdc.org

Article rebut i revisat el maig del 2022

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id400563>

Perfils professionals: una cartografia del prestigi

Resum: La importància de reivindicar la nostra professió dins de l'entorn social i institucional és fonamental per donar-nos a conèixer. El catàleg de perfils professionals és una eina més per visualitzar les persones que treballen en l'àmbit de la informació i la documentació que exerceixen feines diverses partint dels mateixos rols professionals.

Paraules clau: perfils professionals, informació , documentació.

Perfiles profesionales: una cartografía del prestigio

Resumen: La importancia de reivindicar nuestra profesión en el entorno social e institucional es fundamental para darnos a conocer. El catálogo de perfiles profesionales es una herramienta más para dar visibilidad a las personas que trabajan en el ámbito de la información y la documentación que ejercen trabajos diversos partiendo de los mismos roles profesionales.

Palabras clave: perfiles profesionales. Información, documentación.

Professional profiles: a cartography of the prestige

Abstract: The importance of claiming our profession in the social and institutional environment is essential to make ourselves known. The catalog of professional profiles is one more tool to give visibility to people who work in the field of information and documentation who carry out different jobs based on the same professional roles.

Keywords: professional profiles, information, documentation.

Introducció

El març del 2021 la revista *IR, Information Research*, va publicar l'article "Qualification requirements in Norwegian public libraries – an analysis of job advertisements" de Beate Bjørklund i Ragnar Audunson. L'estudi tenia l'objectiu d'analitzar els perfils i les habilitats que es requerien a les convocatòries i anuncis per cobrir les vacants a biblioteques noruegues entre el 2005 i el 2015.

Les conclusions van ser, excepcionalment, sorprenents: la tendència sostinguda en el temps era la 'desaparició' de titulacions relacionades amb la biblioteconomia i documentació en els anuncis laborals. Les conclusions eren diverses, però, entre les més destacades hi havia una progressiva desregulació, la difícil adaptació als nous reptes professionals i uns perfils sovint massa desdibuixats o poc definits.

A banda de les conclusions de l'estudi, allò més interessant per a l'anàlisi dels perfils professionals és el marc teòric en què se situen, la teoria de les professions i la teoria institucional, i el valor afegit que aporten a la seva definició i objectius.

Jurisdicció i legitimació professional

Segons la teoria de les professions, aquestes són practicades per una comunitat professional en un àmbit concret –la jurisdicció d'Abbott¹– i requereixen una formació acadèmica i específica impartida a universitats. La comunitat professional s'articula i relaciona a través d'una xarxa, que gràcies també a un mecanisme automàtic de pertinença, delimita i reserva un mercat laboral concret. Revistes professionals, col·legis oficials així com jornades especialitzades

Perquè una comunitat professional pugui estendre i assentar la seva pràctica sobre una funció o àmbit social concret ha d'estar sancionada per la societat que serveix i, sobretot, per les autoritats polítiques i normatives que regeixen la societat.

completen l'univers professional que se sol embolcallar d'una missió i un codi deontològic propis.

L'altre pilar, la teoria institucional, es basa en l'aspecte jurisdiccional de la pràctica professional. Els professionals d'un àmbit concret, en aquest cas el de la biblioteconomia i/o el de la gestió de la informació, estenen i reclamen la seva jurisdicció (o domini) sobre un espai de pràctica professional i laboral concret: les biblioteques o centres d'informació i documentació en qualsevol de les seves tipologies substancials.

La jurisdicció requereix, però, una validació social i institucional. Perquè una comunitat professional pugui estendre i assentar la seva pràctica sobre una funció o àmbit social concret ha d'estar sancionada per la societat que serveix i, sobretot, per les autoritats polítiques i normatives que regeixen la societat. La societat sanciona, però la política institucional legitima. La legitimació d'una professió prové de la validació i valoració de la societat del seu rol social, però, sobretot, de la base legal i normativa que li ofereixen els poders públics per al seu exercici.

Jurisdicció i legitimació són els dos elements que articulen i permeten un desenvolupament òptim d'una comunitat professional. I és per això que l'article de Bjørklund i Audunson és

1. Abbott, A. *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press, 1988.

un advertiment en tota regla del que pot succeir (i està succeint) en determinats àmbits i espais de la nostra professió: quan hi ha un desequilibri entre els dos factors anteriors l'ecosistema professional i el seu futur en el mercat laboral se'n ressenten. Per aquesta raó, i d'altres, la qüestió dels perfils professionals en el nostre àmbit és d'importància capital.

Perfils professionals: objectius

La identificació, definició i categorització dels perfils d'una professió té un triple objectiu. Primer, delimitar i cartografiar l'espectre funcional i laboral on es desenvolupen les pràctiques que defineixen el desenvolupament professional d'aquesta comunitat. Segon, definir les aptituds i coneixements específics imprescindibles per a la seva pràctica. És a dir, concretar les especialitats o especialitzacions que la pràctica professional demana. Tercer, evidenciar i fer visible a la societat el grau d'adaptació i implicació de la professió a les necessitats que requereix el seu exercici. Marcar perfil (valgui la redundància), és a dir, fer palès que noves necessitats requereixen noves aptituds i nous rols professionals per poder dur a terme el seu exercici professional amb tota la jurisdicció i legitimitació possibles.

Objectiu encaminat a donar resposta al que ja adverteixen darrers estudis com el de SEDIC² i l'IFLA Trend Report³: la necessitat ineludible que la professió s'adapti als nous requeriments i resolgui les necessitats que demana la societat.

Catàleg de perfils professionals

La creació el 2020 d'un catàleg de perfils professionals per part del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya es justificà per l'obertura de la professió al mercat laboral, però, sens dubte, hi havia una voluntat poc dissimulada de mostrar amb orgull les múltiples facetes i especialitzacions que podia oferir una professió en evolució. Una professió, a Catalunya, que volia marcar la seva jurisdicció sobre un espai professional que estava (i està) en contínua evolució.

El catàleg de perfils no s'enriquí (i no s'enriqueix encara avui dia) només amb les diferents opcions curriculars i acadèmiques que ofería la (llavors) Facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona. El catàleg de perfils del 2018 oferí una foto fixa de la professió en tota la seva extensió i la reedició ampliada del 2021 busca donar sentit a un catàleg viu i dinàmic que respon a les necessitats informatives, culturals i socials de la societat actual.

La Junta 2016-2020, en una iniciativa brillant, va crear un document per cartografiar la professió a Catalunya. El catàleg, però, no buscava solament identificar i definir perfils o llocs de treball sinó que, en gran manera, també era una reivindicació de la professió a tots els nivells. Es tractava d'una crida a la societat d'evidenciar que aquells professionals de la informació i la documentació s'estaven adaptant a les noves necessitats informatives, culturals i socials de la ciutadania que servien, sense perdre però els seus rols tradicionals.

2. *La percepción social de las profesiones que gestionan la información. Informe de resultados.* SEDIC. 2021 <<https://www.sedic.es/download/115509/>> [Consulta: 25/04/2022]
3. *IFLA Trend Report Update 2021* <<https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1830/1/IFLA%20TREND%20REPORT%202021%20UPDATE.pdf>> [Consulta: 25/04/2022]

Un curador de continguts, una científica de dades o un alfabetitzador informacional poden conviure en un mateix ecosistema professional tant amb un especialista en llibre antic com amb una bibliotecària escolar o una prescriptora de literatura infantil. Igual que un document manager amb un bibliotecari de referència o amb una consultora digital.

Autocrítica

Darrerament s'ha aixecat la veu d'alarma per una professió minoritzada, claudicant, conformista en el seu propi cofoisme, o en la seva inacció.⁴ Certament hi ha elements que poden induir a pensar que el professional de la informació està perdent terreny envers altres segments o especialitats professionals, com conclou l'article suara esmentat a Noruega. Però, d'altra banda, negligir que part del món acadèmic així com determinades associacions i col·legis estan treballant per la definició i adequació al món laboral d'una sèrie de perfils professionals no és mostrar tota la realitat existent.

Gran part dels programes formatius d'associacions o col·legis professionals, així com l'organització de seminaris específics, la publicació de nombrosos articles, inclús el caràcter monogràfic d'aquest número de la revista *Ítem*, tenen com a objectiu posar de

Certament hi ha elements que poden induir a pensar que el professional de la informació està perdent terreny envers altres segments o especialitats professionals.

Formular un catàleg de perfils professionals, que inclogui aptituds específiques, coneixements propis i funcions, és un punt de partida; una declaració d'intencions d'una professió que se sent viva i que es marca com a objectiu seguir oferint els seus serveis i potencialitats en pro de la societat.

manifest que la professió i els seus principals agents estan fent un pas endavant i marcant el camí a seguir per una contínua adaptació als nous rols de la professió. Àmbit professional, tot sigui dit, amb nombrosos límits i/o terres de ningú que abonen la possibilitat que altres sectors professionals hi plantin bandera.

Conclusions

Formular un catàleg de perfils professionals, que inclogui aptituds específiques, coneixements propis i funcions, és un punt de partida; una declaració d'intencions d'una professió que se sent viva i que es marca com a objectiu seguir oferint els seus serveis i potencialitats en pro de la societat.

Un catàleg de perfils professionals, en un àmbit professional tan ampli i divers com el de la biblioteconomia o el de la gestió de la informació, du implícita la voluntat de fer visible una professió prestigiada. És, de fet, una cartografia del prestigi. Un prestigi que troba les arrels en una voluntat de servei, de vocació i de fer de la nostra professió un bastió en pro del dret a l'accés de la informació i la cultura.

4. Anglada, Lluís M. (2021). "Carta: Reflexiones sobre posibles razones de una minorización profesional excesiva y propuestas para su reversión". *Profesional de la información*, v. 30, n. 6, 2021. <<https://doi.org/10.3145/epi.2021.nov.04>> [Consulta: 25/04/2022]

Tot i això, no es pot obviar que rere la identificació dels múltiples rols de la nostra professió hi ha una genètica reivindicativa. El catàleg de perfils, i la seva contínua renovació, és un manifest *de facto* per un major reconeixement i, sobretot, major legitimitat per escometre alguns dels principals reptes de la societat actual: la verificació d'informació i dades, la lluita contra la desinformació o el ple assoliment pels drets informatius de tota la ciutadania. Desafiaments on altres sectors professionals han pres avantatge per demèrit nostre, en no saber (o no voler) explotar les nostres potencialitats per manca de lideratge o d'adaptació. Cal reconèixer-ho.

És essencial, doncs, mantenir un catàleg dinàmic i en contínua revisió ja que és l'expressió inequívoca d'una professió que s'adapta, assumeix i reivindica el seu rol ineludible en la societat actual, i futura. Però és igualment

imprescindible que la nostra professió reclami sense complexos la jurisdicció en tots els seus àmbits per sentir-se legitimada en la seva veritable vocació: facilitar a la ciutadania l'exercici dels seus drets informatius i culturals.

Bibliografia

ABBOTT, A. *The system of professions: An essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press, 1988.

ANGLADA, Lluís M. (2021). "Carta: Reflexiones sobre posibles razones de una minorización profesional excesiva y propuestas para su reversión". *Profesional de la información*, v. 30, n. 6, 2021. <https://doi.org/10.3145/epi.2021.nov.04> [Consulta: 25/04/2022].

IFLA Trend Report Update 2021 <<https://repository.ifta.org/bitstream/123456789/1830/1/IFLA%20TREND%20REPORT%202021%20UPDATE.pdf>> [Consulta: 25/04/2022].

La percepción social de las profesiones que gestionan la información. Informe de resultados. SEDIC. 2021 <<https://www.sedic.es/download/115509/>> [Consulta: 25/04/2022]. ■

Dossier

Perfis professionals

**El Grau de GIDD de la UB:
adaptant la formació
als nous temps**

El grau de GIDD de la UB: adaptant la formació als nous temps

Resum: El curs 2019-2020, l'aleshores Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona (UB) posa en marxa el grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital (GIDD), un nou pla d'estudis que actualitza els continguts del grau d'Informació i Documentació (ID) que havia començat a impartir-se a la Facultat el curs 2009-2010. Els canvis responen a la necessitat d'actualitzar els continguts del grau anterior per adaptar-lo a un entorn en què la informació es transmet, es tracta, s'emmagatzema i es difon en format majoritàriament digital.

Paraules clau: formació universitària, grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital, grau d'Informació i Documentació, pla d'estudis, Universitat de Barcelona.

El Grado de GIDD de la UB: adaptando la formación a los nuevos tiempos

Resumen: El curso 2019-2020 la Facultad de Biblioteconomía y Documentación de la Universidad de Barcelona (UB) puso en marcha el grado de Gestión de Información y Documentación Digital (GIDD), un nuevo plan de estudios que actualiza los contenidos del grado de Información y Documentación (ID) que empezó a impartirse en la Facultad en el curso 2009-2010. Los cambios responden a la necesidad de actualizar los contenidos del grado anterior para adaptarlo a un entorno en el que la información se transmite, trata, almacena y difunde en formato mayoritariamente digital.

Palabras clave: formación universitaria, grado de Gestión de Información y Documentación Digital, grado de Información y Documentación, plan de estudios, Universidad de Barcelona.

Maite COMALAT

Secretària del Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual. Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals
comalat@ub.edu

Aurora VALL

Cap d'estudis. Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals
auroravall@ub.edu

Marina SALSE

Vicedegana acadèmica. Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals
salse@ub.edu

Article rebut i revisat al desembre del 2021

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398381>

The GIDD Degree at the UB: adapting training to current times

Abstract: In the 2019-2020 academic year, the then-named Faculty of Librarianship and Documentation of the University of Barcelona (UB) launched its degree in Digital Information and Documentation Management (GIDD), a new plan of studies updating the contents of the previously offered degree in Information and Documentation (ID) that began to be taught at the Faculty in the 2009-2010 academic year. The changes responded to the need for updated contents that were better adapted to an environment in which information is transmitted, processed, stored and disseminated primarily in digital format.

Keywords: university education, degree in Digital Information and Documentation Management, degree in Information and Documentation, plan of studies, University of Barcelona.

Introducció

El curs 2019-2020 l'aleshores Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona (UB) posa en marxa el grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital (GIDD).¹ El grau no és pròpiament una nova proposta sinó que és el resultat de la revisió de l'anterior grau d'Informació i Documentació (ID) a partir de l'experiència de 10 anys d'impartició amb la voluntat d'adaptar-lo a un context social i laboral que ha canviat significativament durant aquest temps. L'aposta de mantenir l'oferta és clara i se sustenta en l'evidència de la necessitat i l'interès que demostren, d'una banda, l'alt nombre d'ofertes de pràctiques extracurriculars, remunerades econòmicament i molt variades en tasques i contextos, i d'altra, l'alta taxa d'ocupabilitat dels egressats.

A més, el grau de la UB no queda al marge de la pèrdua constant d'estudiants dels graus homònims que, tot i no ser tan accentuada com la d'altres universitats, sí que mostrava una davallada progressiva que es volia revertir apropant els continguts a les noves generacions i presentant-los de manera que poguessin interessar a l'alumnat de 18 anys, majoritari en les darreres preinscripcions. Aquesta és una situació, tal com indiquen Abadal, Ollé i López-Borrull, que s'ha analitzat en múltiples articles on s'exposen algunes de les possibles raons, entre elles, l'augment de l'oferta que fa que els títols quedin diluïts, la poca visibilitat professional, l'escàs prestigi dels títols de l'àrea i el poc reconeixement professional de la disciplina fora de l'àmbit de la biblioteconomia, o el canvi dels interessos de les noves generacions que s'orienten més cap al món digital.²

(...) quinze anys més tard s'ha fet evident la necessitat d'una actualització dels continguts i moltes universitats han reformulat les seves titulacions.

Sigui per la raó que sigui, aquesta pèrdua progressiva de demanda ha tingut uns efectes devastadors i ha suposat el tancament dels estudis oferts per altres universitats del nostre entorn (el darrer curs amb nou accés al grau de la UOC va ser el 2016-17 i la UAB i la UVIC van extingir els seus estudis de diplomatura en el moment d'implantar els graus). A més, també ha implicat la revisió dels graus d'altres universitats que impartien el grau d'Informació i Documentació seguint la proposta que es va fer al *Libro Blanco: Título de grado en Información y Documentación* publicat per l'Aneca el 2004 que va ser el resultat del treball conjunt, coordinat per Assumpció Estivill, de tots els centres de l'Estat que impartien l'antiga diplomatura o la llicenciatura.³ Aquest document, amb la denominació d'"informació i documentació", tal i com indiquen Urbano i Argudo, tenia com a objectiu centrar la formació en les competències transversals més enllà de les institucions concretes per incrementar així la visibilitat professional.⁴ Tot i que la idea original segueix essent vàlida, quinze anys més tard s'ha fet evident la necessitat d'una actualització dels continguts i moltes universitats han reformulat les seves titulacions. En aquest sentit, la Universidad Carlos III de Madrid presentà el curs 2018-19 el grau de Gestión de la Información y Contenidos Digitales, i la Universidad de Murcia segueix una orientació molt similar tot man-

1. A finals de l'any 2019, la Facultat canvià el seu nom per visibilitzar les titulacions de l'àmbit de la comunicació audiovisual que s'hi imparteixen i passa a denominar-se Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuais (FIMA).
2. Abadal, Ernest; Ollé, Candela; López-Borrull, Alexandre. "Biblioteconomia y Documentación en España: balance de 40 años de estudios universitarios". *El profesional de la Información*, vol. 30, núm. 2 (2021). e300215. <https://doi.org/10.3145/epi.2021.mar.15> [Consulta: 07/12/2021].
3. Estivill Rius, Assumpció. "Tendencias en la formación de profesionales bibliotecarios: el proceso de convergencia europea, una oportunidad de redefinir las orientaciones profesionales y los contenidos de la titulación". *Boletín ANABAD*, núm. 1-2 (2004), p. 659-690. <https://www.anabad.org/wp-content/uploads/2004.1-2.pdf> [Consulta: 07/12/2021].
4. Urbano, Cristóbal; Argudo, Silvia. "Formación universitaria en información y documentación: 2010, el complejo despertar a un escenario abierto", *Anuario ThinkEPI*, v. 4 (2010), p. 17-25. <https://thinkepi.profesionaldelainformacion.com/index.php/ThinkEPI/article/view/31232/16583> [Consulta: 07/12/2021].

tenint la mateixa denominació el curs 2020-21. Per la seva part, la Universidade da Coruña, el curs 2019-20, inicia el grau de Gestión Digital de Información y Documentación, amb una visió molt similar a la que la Universitat de Barcelona engega el mateix curs i que és, actualment, l'única oferta d'aquest tipus a Catalunya. En definitiva, la revisió forma part d'un procés natural que implica l'avaluació constant de les titulacions per part de les universitats per tal d'adaptar-les als nous contextos en què els estudiants es formen actualment i a les noves necessitats de l'entorn en què hauran d'integrar-se.

La proposta del nou grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital segueix aquesta voluntat de posar al dia el pla d'estudis, tot mantenint una proposta formativa necessària i útil que, en aquests moments, a Catalunya, ofereix exclusivament la Universitat de Barcelona.

1. GIDD: més que un canvi de nom

Tal i com es detalla a la memòria per a l'acreditació del títol,⁵ el grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital pretén formar professionals encarregats de dissenyar, implementar, gestionar i avaluar productes i serveis relacionats amb la provisió, organització, explotació i comunicació de dades i informació. Així, doncs, el nucli fonamental del títol segueix sent l'estudi i l'anàlisi de la informació i la documentació amb l'objectiu de posar-la a l'abast de la societat a través del seu registre, emmagatzematge, organització, recuperació i transmissió. La societat, però, ha sofert canvis profunds que afecten al volum de dades i d'informació que es genera així com una ampliació dels formats, dispositius i canals que s'utilitzen per a la seva transmissió i consum. Tot això ha portat a

una profunda transformació social, relacionada amb els hàbits en el consum i ús de la informació generada i transmesa, principalment, a través dels grans mitjans i les xarxes socials. Uns canvis que afecten de manera considerable les múltiples funcions i contextos d'actuació dels professionals de la informació i, per tant, algunes de les competències que han d'adquirir. Uns canvis que han posat en evidència la necessitat d'actualitzar alguns continguts del grau d'Informació i Documentació amb la incorporació de coneixements, habilitats i actituds nous, i la modificació de l'enfocament d'algunes altres competències; l'objectiu era seguir formant professionals de la informació qualificats i que comptessin amb les capacitats necessàries per a la generació, recerca, gestió, consum i comunicació de la informació en un món eminentment digital.

Aquesta és la raó que justifica, en primer lloc, el canvi de denominació del títol per incorporar l'entorn digital. Un canvi que, a més, pretenia trencar amb les confusions que la denominació anterior, Informació i Documentació, generava, i que s'evidenciaven tant en el Saló de l'ensenyament (detectades entre els estudiants potencials al Punt d'Informació de la UB al Saló) com en els comentaris de diverses empreses i ocupadors que ens havien fet arribar (poca claredat en els objectius del grau i poca transparència i atracció de les denominacions de les assignatures i, per tant, dels continguts). Calia, doncs, una denominació que atragués l'atenció dels estudiants potencials interessats i que el títol d'ID, probablement per la indefinició dels termes, no tenia. Així doncs, s'introdueix en la denominació del títol la feina del professional, la gestió de la informació, i s'accentua la presència de l'entorn digital que no es feia tan evident en el grau anterior, tot i ser-hi present. La nova denominació de títol de grau, Gestió d'Informació i Documentació Digital, pretén reflectir aquest nou enfocament més actual i

5. *Memoria para la verificación de títulos oficiales. Grado de Gestión de Información y Documentación Digital*. Barcelona: Universidad de Barcelona, 2018. <https://www.ub.edu/portal/documents/5181723/6601874/Memoria+registrada+Grau+Gestió+d%27Informació+i+Comunicació+Digital.pdf?b2cd2a44-b421-c548-9f75-4ce814e3c633> [Consulta: 07/12/2021].

d'alguna manera més immers en la societat de la informació, societat digital o, en paraules de Manuel Castells, *societat de l'aprenentatge*, en la qual el professional ha passat a tenir un paper molt més actiu i més d'acord amb la gestió de continguts en qualsevol format, en tot tipus d'organitzacions públiques i privades, i en els diferents entorns, contextos i canals de comunicació i consum de dades i informació.

Val a dir que el procés de canvi d'una titulació oficial no es pot fer de forma unilateral ja que cal seguir uns processos de qualitat que, a Catalunya, es troben regulats per l'Agència de Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU). Les modificacions importants, com les que afecten al nom del títol, les competències o els continguts obligatoris, han de ser avaluades externament en un procés complex anomenat "Verificació". És per això que el nou grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital ha hagut de passar aquest procés de qualitat que ha implicat els processos paral·lels d'implantació d'un nou títol i d'extinció de l'anterior.⁶

2. Els canvis en les competències i en els continguts obligatoris

El nou pla d'estudis se segueix centrant en la formació d'un professional que domini els processos i les tècniques de creació, anàlisi, gestió, avaluació i comunicació de la informació en diferents mitjans i formats per a la seva utilització per part dels usuaris finals. Al mateix temps, aquest professional ha de conèixer les tècniques de planificació, implementació, gestió i avaluació de productes i serveis d'informació, tenint en compte les noves característiques dels usuaris d'aquests productes i serveis. Finalment, és necessari conèixer els

La nova denominació de títol de grau, Gestió d'Informació i Documentació Digital, pretén reflectir aquest nou enfocament més actual i d'alguna manera més immers en la societat de la informació, societat digital.

canals i dispositius actuals a través dels quals s'ofereixen aquests productes i serveis, tot posant especial atenció en la deontologia professional i el marc legal, nacional i internacional que afecta la informació en el nou món digital.

El perfil del graduat en Gestió d'Informació i Documentació Digital és el d'un especialista en dissenyar, proporcionar, gestionar i avaluar serveis d'informació d'acord amb les necessitats d'una comunitat (geogràfica, virtual, vinculada a una organització, etc.) tot creant materials i productes per a la comunicació eficaç de la informació. La formació per a la provisió de serveis que facilitin l'accés a la informació i a les idees requereix unes competències específiques de captura, selecció, representació, organització i difusió de la informació mitjançant l'aplicació de les tecnologies, juntament amb les habilitats de comunicació pròpies de la mediació i les competències de gestió de recursos econòmics i humans per dissenyar i assegurar la qualitat dels serveis. Amb aquest perfil, la figura del gestor de la informació i de la documentació segueix present en el sector públic (biblioteques públiques, universitàries, institucions científiques i culturals), al sector privat (entitats financeres, bufets d'advocats i departaments de recerca i desenvolupament de les indústries), però cada vegada més en altres sectors com els mitjans de comunicació, Internet i xarxes socials, a més dels proveïdors autònoms de serveis i productes d'informació.

6. Podeu trobar els documents fonamentals del procés de verificació al web del Sistema d'Assegurament Intern de la Qualitat (SAIU) de la FIMA: *Verificació / Modificació*. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/verificacio-modificacio> [Consulta: 07/12/2021].

El valor estratègic del coneixement, de les dades i la informació, i la capacitat per a la seva explotació i comunicació en la societat actual obren noves perspectives als graduats que poden rendibilitzar la seva formació en llocs de treball molt diversos. Alguns d'ells: formador en la recerca, selecció i ús de la informació pertinent i de qualitat; de gestor de projectes, en la creació d'eines de participació ciutadana en la societat digital, així com altres formes d'explotació i comunicació de la informació, interna i externa, en empreses i organitzacions de diversa tipologia. El nou professional de la informació ha de ser capaç de crear productes i serveis d'informació per als ciutadans del món digital, amb les eines i formats actuals, tenint en compte els nous hàbits i característiques d'accés, consum i transmissió de la informació, a través de dispositius i canals diversos i en una situació de canvi ràpid i constant.

Alguns col·lectius han considerat que tant el grau d'ID com l'actual grau de GIDD signifiquen una pèrdua de pes de sectors tradicionalment vinculats a l'àmbit com pot ser el de les biblioteques. La formació dels graus se centra en les habilitats aplicables en qualsevol entorn i, per tant, prepara per esdevenir un professional més polivalent i adaptable a diferents contextos. A més, com també succeeix en altres països, la formació específica s'assoleix mitjançant les pràctiques curriculars, les assignatures optatives, la realització de pràctiques extracurriculars o, posteriorment, a través de màsters i postgraus.

Prenent en consideració aquesta visió que queda reflectida en la memòria de verificació del títol,⁷ es concedeix especial importància a la formació de professionals amb una mentalitat oberta al canvi que faciliti la seva integració en un entorn laboral caracteritzat per una acceleració constant en la innovació de processos i instruments, el treball en equips multidisciplinaris i l'aprenentatge permanent. Tot això fa que la nova proposta mantingui la distribució

El nou professional de la informació ha de ser capaç de crear productes i serveis d'informació per als ciutadans del món digital, amb les eines i formats actuals.

que tenia l'anterior títol pel que fa al tipus de crèdits en formació bàsica (60 crèdits), assignatures obligatòries (129 crèdits), assignatures optatives (30 crèdits), pràctiques (12 crèdits) i treball final de grau (9 crèdits).

El grau de GIDD es va elaborar seguint els principis enunciats en el Reial Decret 1393/2007, de 29 d'octubre que establia l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. Aquest decret era el vigent en el moment de la reverificació del títol, però ha estat substituït recentment pel *Reial Decret 822/2021, de 28 de setembre, pel qual s'estableix l'organització dels ensenyaments universitaris i el procediment d'assegurament de la qualitat*. Es desconeixen encara les implicacions reals que tindrà per a la titulació però cal pensar que no seran gaires, ja que el nucli central del decret anterior s'ha modificat en una mesura molt baixa.

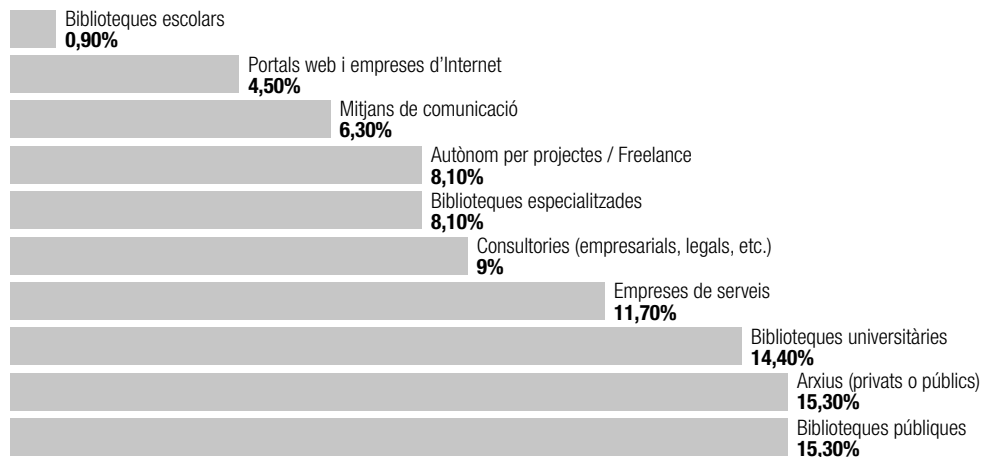
En qualsevol cas, els principis estructurals segueixen essent els mateixos en els dos plans d'estudis. Continua havent-hi 60 crèdits de formació bàsica, que garanteixen una formació transversal amb uns coneixements generals per a tots els graduats d'una mateixa branca que poden reconèixer-los si canvien de titulació. Formen part d'aquest bloc assignatures com Indústries Culturals i Societat de la Informació, Informació i Formats Digitals, Organització i Informació a l'empresa, Aspectes Legals de la Informació, Bases de Dades, Edició Web, Estadística Aplicada, Història del Patrimoni Documental o Tècniques de Comunicació, assignatures totes elles situades en els tres primers

7. *Memoria para la verificación de títulos oficiales*, op. cit.

semestres del grau i que responen, d'una banda, a la vinculació de la titulació amb àrees afins com l'economia, l'administració d'empreses, el dret, l'estadística o la comunicació i, d'altra, a la importància i la vinculació que les titulacions del nostre àmbit sempre han mantingut amb les tecnologies i que, en aquest cas, reforcen la vinculació del grau amb els nous entorns digitals.⁸ Són més destacables els canvis que es donen en assignatures obligatòries entre les que guanyen pes les relacionades amb els nous entorns de transmissió com Visualització d'Informació, Repositoris i Biblioteques Digitals, Disseny d'Interacció o Comunicació a la Xarxa. Aquestes noves assignatures tenen la voluntat de respondre a la generalització de la feina en xarxa i a la introducció de nous formats, dispositius, canals i serveis d'informació que han seguit modificant substancialment les tasques professionals tradicionals.

En aquests moments, tal i com es pot veure a la figura 1, molts dels graduats estan desenvolupant les seves funcions en arxius, biblioteques i centres de documentació, però també són molts els qui estan treballant en altres entorns, com els mitjans de comunicació i la indústria editorial que van incorporant nous sistemes de gestió de la informació per a la creació dels seus productes o en empreses i organismes oficials on els processos de gestió de la qualitat obliguen a crear sistemes integrats d'informació.⁹ Aquesta ampliació dels límits de la disciplina cap als mitjans de comunicació de massa i els nous canals de consum i comunicació d'informació no només ha enfortit els llaços ja existents amb àrees properes a través de la formació bàsica sinó que ha aprofundit en els nexes d'unió ja existents amb la informàtica i els mitjans, que s'han fet molt més presents en el nou pla d'estudis.

Figura 1. Llocs de treball dels titulats entre els cursos 2015-2016 i 20

- Mercè Bosch ja parla de donar més pes a les TIC a la diplomatura i es fa ressò de la diversitat d'opinions sobre l'abast que ha de tenir la tecnologia dins dels estudis i de la necessitat de considerar-les un instrument i no l'essència de la professió (p. 44); afirma que les TIC no són l'essència si no l'instrument, un mitjà (p. 45). Bosch i Pou, Mercè. "Els estudis de Biblioteconomia i Documentació i la configuració dels futurs professionals a l'Estat espanyol". *Ítem*, núm. 13 (1993), p. 39-60, <https://raco.cat/index.php/Item/article/view/22430/22264> [Consulta: 07/12/2021].
- Aquestes dades estan extretes dels resultats de les enquestes d'inserció laboral als titulats que la Facultat publica: *Enquestes d'inserció laboral*. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/aqu> [Consulta: 07/12/2021].

Altres àrees, com la catalogació, mantenen el seu pes al nou pla d'estudis però amb assignatures on el material audiovisual té un paper més evident de manera que aquest concepte i la presència en el món digital s'incorporen en la denominació de les assignatures. Evidentment aquests nous continguts fan que altres àrees perdin pes específic en el nou grau. Això passa, per exemple, amb la gestió i la planificació d'unitats d'informació que, tot i que manté una presència important, deixa la necessària especialització en mans dels màsters relacionats.

El nou pla d'estudis, que reproduïm a la taula 1, distribueix aquestes assignatures de manera progressiva, i concentra les matèries bàsiques, com hem comentat, en els primers tres semestres: En els semestres següents s'hi encabeixen la resta d'assignatures, i al darrer curs s'imparteixen les optatives, les pràctiques i el TFG que són les assignatures que acaben definint el perfil d'especialització que l'alumne ha triat.

3. La revisió de l'oferta d'optatives

Una altra de les novetats que s'incorpora al nou pla d'estudis és la revisió i ampliació del catàleg d'optatives, un tipus d'assignatures que tradicionalment han permès incorporar nous continguts o enfocaments per adaptar-se a l'entorn. En aquest cas, l'ampliació dona resposta a les noves necessitats amb assignatures de menor càrrega creditícia que permeten una oferta més àmplia i més diversificada; a més, es proposa programar-ne algunes en anys alterns perquè l'alumnat pugui dissenyar el seu itinerari entre tercer i quart curs. Les assignatures, a més, responen a la voluntat de promoure l'especialització de l'alumnat en alguna àrea de les tres que s'ofereixen (biblioteques i arxius, informació i organitzacions, i entorn digital).

A la taula 2 es detalla la proposta inicial d'optatives tot i que, per les seves característiques,

Taula 1. Pla d'estudis del grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital

	1r semestre	2n semestre
1r curs	Organització i Informació a l'Empresa (MB) (6 cr)	Aspectes legals de la Informació (MB) (6 cr)
	Indústries culturals i Societat de la Informació (MB) (6 cr)	Edició Web (6 cr)
	Biblioteques, Arxius i Centre de Documentació (6 cr)	Estadística aplicada (MB) (6 cr)
	Informació i Formats digitals (MB) (6 cr)	Bases de Dades (6 cr)
	Cerca i ús d'Informació (MB) (6 cr)	Recuperació d'Informació (6 cr)
2n curs	Història del Patrimoni documental (MB) (6 cr)	Desenvolupament de Col·leccions (6 cr)
	Visualització d'Informació (6 cr)	Anàlisi de Contingut escrit i Audiovisual (6 cr)
	Fonts d'Informació (6 cr)	Repositoris i Biblioteques digitals (6 cr)
	Tècniques de Comunicació (MB) (6 cr)	Serveis als usuaris (6 cr)
	Representació de la Informació: Metadades (6 cr)	Representació de la Informació: Catalogació (6 cr)
3r curs	Tractament del Material Audiovisual (6 cr)	Preparació al Pràcticum (3 cr)
	Comunicació a la Xarxa (6 cr)	Preservació Digital (6 cr)
	Gestió d'Unitats d'Informació (6 cr)	Avaluació i Qualitat (3 cr)
	Disseny d'Interacció (6 cr)	Màrqueting (3 cr)
	Sistemes de Gestió Digital d'Informació I (6 cr)	Gestió documental a l'Empresa (6 cr)
		Sistemes de Gestió Digital d'Informació II (6 cr)
	Optativa (3 cr)	
4t curs	Pràcticum (12 cr)	Web semàntic (6 cr)
	Metodologia de la Recerca (6 cr)	Treball Final de Grau (TFG) (9 cr)
	Optatives (12 cr)	Optatives (15 cr)

és possible que se n'introdueixin d'altres per incorporar les noves tendències. Per orientar l'alumnat i ajudar-lo a perfilar un currículum més individual, des del Pla d'Acció Tutorial (PAT) de la Facultat es fan xerrades i tutories a final de 2n curs perquè a 3r curs ja tenen la possibilitat de triar alguna assignatura optativa en el segon semestre.

Taula 2. Catàleg d'optatives segons la Memòria para la verificación de títulos oficiales. Grado de Gestión de Información y Documentación Digital (Universitat de Barcelona, 2018)

Àrea	Assignatures
Biblioteques i arxius	Biblioteques de Recerca
	Biblioteques Escolars i Promoció de la Lectura
	Biblioteques Públiques
	Catalogació amb RDA
	Classificació i Descripció de Fons d'Arxiu
Informació i organitzacions	Patrimoni i Institucions de la Memòria
	Creació i Gestió d'Empreses Documentals
	Ètica i Deontologia Professional
	Serveis a Usuaris amb Necessitats Especials
	Informació Especialitzada en Ciència i Tecnologia
Entorn digital	Analítica Web
	Dades Massives (big data)
	Posicionament SEO
	Projectes de Digitalització
	Seguretat Informàtica
	Vídeo Digital

Les assignatures optatives també pretenen donar a conèixer els continguts que es desenvolupen a través dels màsters que la pròpia Facultat ofereix i que es poden veure a la taula 3.

Taula 3. Màsters oferts per la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals el curs 2020-21

Màster	Crèdits	Periodicitat
Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura	60	Anual
Biblioteques i Col·leccions Patrimonials	60	Biennal
Gestió i Direcció de Biblioteques i Serveis d'Informació	60	Biennal
Gestió de Continguts Digitals	60	Anual
Humanitats Digitals	60	Anual

4. Els valors que es mantenen del grau d'Informació i Documentació

Fins ara s'han presentat els canvis més significatius però també hi ha assignatures que es mantenen perquè així ho fixa el Reial Decret 1393/2007 però sense canviar-ne el plantejament, perquè l'experiència prèvia a ID ja havia posat en evidència el seu valor i la seva adequació en la manera com s'impartien; ens referim, entre d'altres, a les pràctiques (Pràcticum) i el treball final de grau (TFG).

Les pràctiques no són, ni molt menys, una novetat del grau, a diferència de moltes altres titulacions que les van incorporar a partir de la Declaració de Bolonya (1999). La diplomatura ja havia contemplat sempre les pràctiques curriculars en el seu pla d'estudis i, com no podia ser d'una altra manera, es van mantenir tant en el grau d'Informació i Documentació com en el grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital. Les pràctiques, tal com expliquen Espelt i Mañá,¹⁰ són un valor essencial de la titulació i continuen essent una senya d'identitat de la formació que permet a l'alumnat, en molts casos, descobrir la seva vocació i tenir un co-

10. Espelt, Constança; Mañá, Teresa. "El valor añadido de las prácticas externas para los estudiantes y las instituciones: La experiencia de la Facultad de Biblioteconomía y Documentación de Barcelona". *World Library and Information Congress: 77th IFLA General Conference and Assembly*. San Juan: IFLA, 2011. <https://www.ifla.org/past-wlic/2011/120-espelt-es.pdf> [Consulta: 07/12/2021].

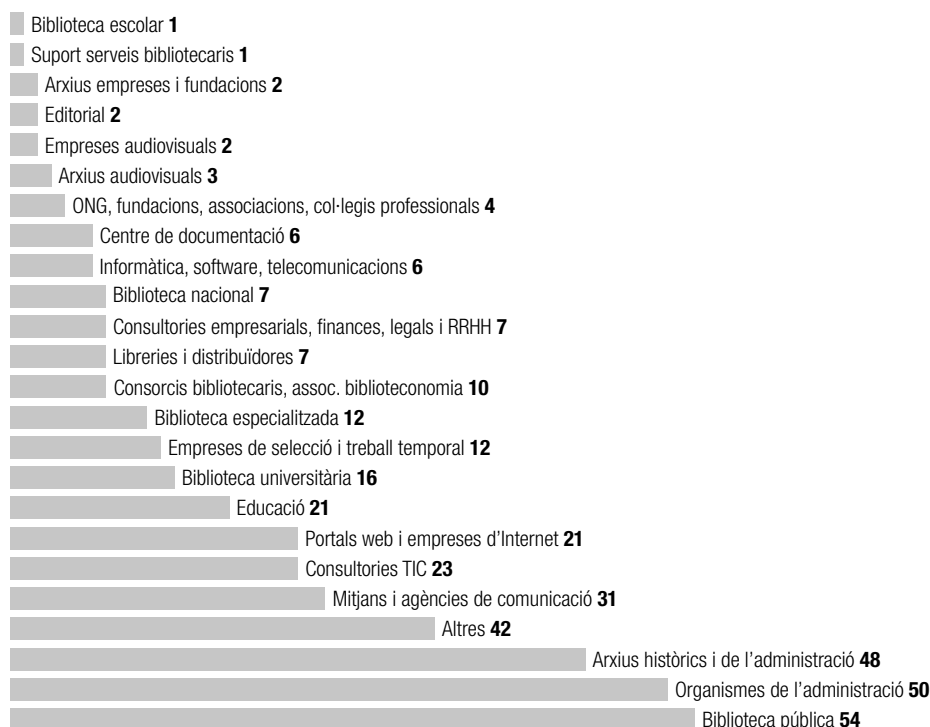
neixement de primera mà de la realitat professional i laboral del sector. A més, les pràctiques fomenten i estrenyen els vincles que la Facultat manté amb el món professional. Aquestes pràctiques curriculars es complementen amb una oferta de pràctiques extracurriculars remunerades, que no formen part del pla d'estudis, però que són una magnífica oportunitat per als alumnes de descobrir nous entorns laborals que sovint els passen desapercebuts i per millorar les seves habilitats i competències en un entorn real. Existeixen, a més, pràctiques d'estiu a l'estranger que incorporen el plus d'experiència internacional a l'aprenentatge professional. Les dades que es recullen als informes anuals de les pràctiques extracurriculars permeten veure que quasi la meitat de l'alumnat

matriculat al grau està aprofitant aquesta oferta. El curs 2019-20 un 48% dels alumnes matriculats a l'ensenyament estaven fent pràctiques extracurriculars malgrat la situació de crisi sanitària, el curs 2018-19 un 66%, el curs 2017-18 un 67% i el curs 2016-17 un 52%.

D'altra banda, tal i com es pot veure a la figura 2, les dades que es publiquen als butlletins del Servei d'Informació d'Ofertes de Feina (SIOF), i que es distribueixen setmanalment, fan evident la diversitat d'ofertes laborals que requereixen titulats del nostre àmbit.¹¹

El treball final de grau no té una trajectòria acadèmica tan consolidada ja que és una novetat que s'incorpora amb els graus però que s'ha

Figura 2. Ofertes segons el tipus de centre contractant. Font: Informe d'activitats del Servei d'Informació d'Ofertes de Feina, Curs 2019-2020, p. 15

11. Aquests butlletins són accessibles a la pàgina del Sistema de Qualitat (SAIQU) de la Facultat a l'apartat de "Dades i indicadors d'inserció laboral": *Dades i indicadors d'inserció laboral*. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/indicadors-insercio-laboral> [Consulta: 07/12/2021], i recullen les ofertes tal i com apareixen publicades a les fonts de les quals s'extreuen.

En els dos darrers anys no només hi ha hagut un creixement i una estabilització sinó que també la nota de tall ha augmentat.

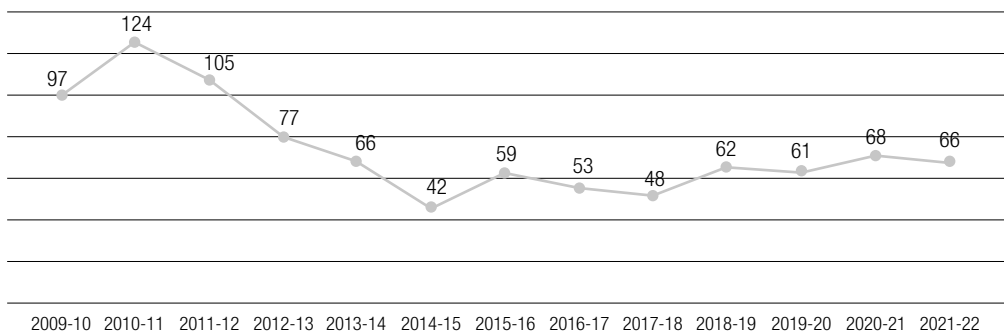
demonstrat necessari i útil per a la formació de l'alumnat perquè implica sintetitzar en un treball els coneixements adquirits al llarg dels estudis tot posant en pràctica les habilitats i competències que han de tenir els professionals de la informació. El TFG és, per tant, la culminació del procés d'aprenentatge de l'estudiant i és per això que es realitza al final dels estudis i després del Pràcticum. Tot i que la seva planificació requeriria d'un altre article, cal dir que ha permès reforçar els vincles amb el món professional a través de propostes vinculades a centres (sovint a partir de l'estada de pràctiques dels alumnes), i consolidar les competències de recerca, anàlisi i comunicació de l'alumnat. La Facultat, a més, fomenta la proposta de temes per part de les empreses, institucions i grups de recerca per tal d'enfortir el lligam

entre els estudis i la realitat professional.¹² A banda, també s'aposta per aquells treballs que poden tenir un recorregut més llarg i ens facilita la seva difusió mitjançant congressos i jornades o en revistes especialitzades. Així mateix, els TFG amb la qualificació d'excel·lent es publiquen al dipòsit digital de la UB.¹³

5. Els resultats

És massa aviat per parlar dels resultats d'aquest nou pla d'estudis perquè es troba en ple procés d'implantació i no serà fins al curs 2022-23 que sortirà la primera promoció de graduats en Gestió d'Informació i Documentació Digital. De tota manera, sí que és possible veure l'impacte en les dades de nou accés que s'han recollit a la figura 4, que poden respondre als canvis que hem presentat, i que permeten veure l'evolució des de la implantació del grau el curs 2009-2010 i la posterior davallada progressiva que hem comentat fins al curs 2017-18 que marca un punt d'inflexió a partir del qual les dades es recuperen i estabilitzen, d'una manera més marcada en els dos darrers anys en què el grau s'ha donat a conèixer.

Figura 3. Evolució del nou accés al grau entre els cursos 2009-2010 i 2021-2022

12. El resultat es pot veure a la llista que es publica a la pàgina de la Facultat: *Propostes de treballs de recerca i línies de treball general*. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2020. <https://www.ub.edu/portal/documents/5181723/0/temes+2019-2020c/9d4f95ce-1e62-d63f-95ca-cc7d99efae56> [Consulta: 07/12/2021]. on es recullen aquestes propostes perquè l'alumnat que ho desitgi pugui fer la seva tria de tema.

13. *Dipòsit Digital de la Universitat de Barcelona. Treballs de l'alumnat. Treballs de fi de grau (TFG) – Informació i Documentació*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021. <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/67088> [Consulta: 07/12/2021].

Més enllà de la fredor de les dades estadístiques, és important constatar que en els dos darrers anys no només hi ha hagut un creixement i una estabilització sinó que també la nota de tall ha augmentat (el curs 2018-19 la nota de tall va ser de 5 i, en canvi, la del curs 2021-22 va ser de 5,99), ha millorat el percentatge d'alumnes que han entrat en primera preferència (un 54,8% el curs 2018-19 i un 60,3% el curs 2021-22) i les places ofertes s'han cobert amb només la matrícula del mes de juny (el curs 2018-19 es van cobrir al mes de juny només un 78% de les places i, en canvi, el curs 2021-22 es va cobrir el 100%).

Caldrà veure si aquesta progressió es manté i s'aconsegueix consolidar una oferta que constatem com a necessària ja que dona resposta a les necessitats de la societat actual en què la informació és un valor inqüestionable.

Bibliografia

ABADAL, Ernest; OLLÉ, Candela; LÓPEZ-BORRULL, Alexandre. "Biblioteconomía y Documentación en España: balance de 40 años de estudios universitarios". *El profesional de la Información*, vol. 30, núm. 2 (2021). e300215. <https://doi.org/10.3145/epi.2021.mar.15> [Consulta: 07/12/2021].

BOSCH i Pou, Mercè. "Els estudis de Biblioteconomia i Documentació i la configuració dels futurs professionals a l'Estat espanyol". *Item*, núm. 13 (1993), p. 39-60, <https://raco.cat/index.php/Item/article/view/22430/22264> [Consulta: 07/12/2021].

Dades i indicadors d'inserció laboral. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/indicadors-insercio-laboral> [Consulta: 07/12/2021].

Dipòsit Digital de la Universitat de Barcelona. Treballs de l'alumnat. Treballs de fi de grau (TFG) – Informació i Documentació. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021. <http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/67088> [Consulta: 07/12/2021].

Enquestes d'inserció laboral. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/auq> [Consulta: 07/12/2021].

ESPELT, Constança; MANA, Teresa. "El valor añadido de las prácticas externas para los estudiantes y las instituciones: La experiencia de la Facultad de Biblioteconomía y Documentación de Barcelona". *World Library and Information Congress: 77th IFLA General Conference and Assembly*. San Juan: IFLA, 2011. <https://www.ifla.org/past-wlic/2011/120-espelt-es.pdf> [Consulta: 07/12/2021].

ESTIVILL RIUS, Assumpció. "Tendencias en la formación de profesionales bibliotecarios: el proceso de convergencia europea, una oportunidad de redefinir las orientaciones profesionales y los contenidos de la titulación". *Boletín ANABAD*, núm. 1-2 (2004), p. 659-690, <https://www.anabad.org/wp-content/uploads/2004.1-2.pdf> [Consulta: 07/12/2021].

Memoria para la verificación de títulos oficiales. Grado de Gestión de Información y Documentación Digital. Barcelona: Universidad de Barcelona, 2018. <https://www.ub.edu/portal/documents/5181723/6601874/Memoria+registrada+-Grau+Gestió+d%27Informació+i+Comunicació+Digital.pdf/2bcd2a44-b421-c548-9f75-4ce814e3c633> [Consulta: 07/12/2021].

Propostes de treballs de recerca i línies de treball general. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2020. <https://www.ub.edu/portal/documents/5181723/0/temes+2019-2020c/9d4f95ce-1e62-d63f-95ca-cc7d99efae56> [Consulta: 07/12/2021].

URBANO, Cristóbal; ARGUDO, Sílvia. "Formación universitaria en información y documentación: 2010, el complejo despertar a un escenario abierto". *Anuario ThinkEPI*, v. 4 (2010), p. 17-25, <https://thinkepi.profesionaldelainformacion.com/index.php/ThinkEPI/article/view/31232/16583> [Consulta: 07/12/2021].

Verificació / Modificació. Barcelona: Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. Universitat de Barcelona, 2021. <https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/auq> [Consulta: 07/12/2021]. ■

Dossier

Perfils professionals

**Els màsters universitaris,
una visió estratègica de la professió?**

Alexandre

LÓPEZ-BORRULL

Professor agregat dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya
alopezbo@uoc.edu

Article rebut al novembre del 2021;
revisat al desembre del 2021.

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398384>

Els màsters universitaris, una visió estratègica de la professió?

Resum: Es presenta una reflexió al voltant dels màsters universitaris en relació a la professió, així com els seus reptes en l'àmbit professional i la situació actual. Inclou el llistat dels màsters universitaris oferts per les universitats espanyoles en relació a la Informació i la Documentació. Com a principal conclusió, es planteja una estratègia que permeti guanyar visibilitat i àmbits laborals per a la informació i la documentació.

Paraules clau: màsters universitaris, perfil professional, informació i documentació.

Los másters universitarios, una visión estratégica de la profesión?

Resumen: Se presenta una reflexión en torno a los másteres universitarios en relación a la profesión, así como sus retos en el ámbito profesional y la situación actual. Incluye el listado de másteres universitarios ofertados por las universidades españolas en relación a la información y la documentación. Como principal conclusión, se plantea una estrategia que permita ganar visibilidad y ámbitos laborales para la información y documentación.

Palabras clave: másteres universitarios, perfil profesional, información y documentación.

The university master's degrees: a strategic vision of the profession?

Abstract: A reflection on university master's degrees in relation to the profession is presented, as well as their challenges in the professional field and the current situation. It includes the list of university master's degrees offered by Spanish universities in relation to librarianship and information science. As a main conclusion, a strategy is proposed that allows to gain visibility and work areas for information and documentation.

Keywords: master's degree, professional profile, librarianship and information science.

Introducció

Els que ens dediquem des de fa temps a això de la Informació i la Documentació (ID a partir d'ara) ens hem trobat, més sovint del que voldríem, immersos en debats que podríem titllar a voltes de bizantins, degut a la forma en què conclouen i la sensació que ens deixen de no arribar enlloc, de no veure sortides clares i no aconseguir cap consens. És cert també que, possiblement, fer-ho des del pessimisme ens obliga també a emprar tàctiques de defensa més que no pas de tipus ofensiu (a l'atac, volem dir). Així, en els darrers mesos i gràcies a l'article d'en Lluís Anglada publicat darrerament sobre si la professió és o no minoritzada,¹ ens hem vist obligats a pensar de nou en *El perquè de tot plegat* (millor aquesta obra monziana que no pas *La magnitud de la tragèdia*). A més, la primera petita aturada pandèmica després de la cinquena onada ens ha portat la possibilitat d'espais comuns de reflexió sobre la professió i les biblioteques que, com tractarem més endavant són dues coses diferents, i més que ho podrien o ho haurien de ser. Un exemple ha estat el recent X Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas.

El tema de la "professió ha estat tractat en la bibliografia actual des del punt de vista dels estudis universitaris en ID per part de diversos autors,² com també ho han estat la inserció la-

1. Anglada, Lluís Maria. "Carta: Reflexiones sobre posibles razones de una minorización profesional excesiva y propuestas para su reversión". *El profesional de la información*, vol. 30, núm. 6 (2021), e300604. <https://doi.org/10.3145/epi.2021.nov.04> [Consulta: 29/11/2021].
2. Borrego, Àngel. "Els estudis de Biblioteconomia i Documentació a Europa: una visió general". *BID: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 35 (desembre 2015), <https://bid.ub.edu/35/borrego.htm> [Consulta: 29/11/2021]; Ortiz-Repiso, Virginia. "Repensar los estudios de Biblioteconomia y Documentación en España: traspasando los límites". *BID: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 35 (desembre 2015), <http://bid.ub.edu/es/35/ortiz.htm> [Consulta: 29/11/2021]; Abadal, Ernest; Ollé, Candela; López-Borrull, Alexandre. "Library and Information science in Spain: an assessment of 40 years of university studies". *El profesional de la información*, vol. 30, núm. 2 (2021), e300215, <https://doi.org/10.3145/epi.2021.mar.15> [Consulta: 29/11/2021].

boral³ o les places de tipus públic ofertades en els darrers anys.⁴ Possiblement, però, des dels exhaustius articles de Mercedes de la Moneda sobre la situació en xifres de les diverses titulacions de l'estat,⁵ no trobem reflexions concretes al voltant dels màsters universitaris, el seu possible paper en la professió i la seva adaptació a les situacions de futur. Per dir-ho en altres termes, pel que fa a la universitat, la preocupació (lògica, d'altra banda) ha estat la disminució de l'entrada d'estudiants al grau d'Informació i Documentació de les diverses universitats i els canvis que els estudis han dut a terme, ja sigui en els propis continguts i enfocaments o en la denominació.

1. El grau d'ID com a metàfora de la professió?

Per a lectors menys coneguts del dia a dia universitari, cal recordar que el canvi i adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES, d'ara endavant), el que en dèiem el Pla Bolonya, va implicar passar de tenir una diplomatura (3 anys) i una llicenciatura de segon cycle (2 anys) a tenir només un grau de 240 crèdits (4 anys). Per a fer la transició, la principal eina va ser el treball conjunt que van fer les diverses universitats de l'estat, plasmat en el *Libro Blanco*,⁶ un full de ruta consensuat que exercia de mínim comú denominador de les titulacions de l'àmbit, és a dir, allò que totes elles havien de contemplar. Aquell treball tam-

bé va permetre la consolidació d'una xarxa, la Red de centros y departamentos Universitarios españoles de Información y Documentación (RUID, d'ara endavant), de la qual parlarem més endavant. Un títol i uns actors acadèmics que es reconeixien entre ells i generaven una mateixa visió de la professió.

D'aquest escenari en l'EEES també en sortia, doncs, com a eina de treball principal, la idea del 4+1, és a dir, graus de 4 anys i màsters d'un any, tot i que les universitats catalanes es van posicionar favorables al 3+2 en el moment de concretar l'adaptació al pla Bolonya. Arribada la disminució d'estudiants, les principals estratègies de les universitats que formen part de la RUID i que ofereixen el grau han estat:

1. No canviar la titulació, tot i fer modificacions oficials per a incorporar noves competències i nous continguts. Aquest seria el cas, per exemple, de la Universidad Complutense de Madrid o la Universidad de Granada.
2. Deixar d'oferir el grau d'ID, com seria el cas de la UOC, que tot i que inicialment va provar d'oferir mencions de grau com a estratègia per a captar més estudiants,⁷ a més de modificar-lo incorporant assignatures com *Big Data* o bé *Community Management* i *Content Curation*. Malauradament les xifres no van ser suficients per a l'exigent llindar de sostenibilitat de la institució.
3. Oferir un nou grau provant de mostrar una visió més àmplia i atractiva per a augmentar el nombre d'estudiants, malgrat que ambdues coses no són sinònimes. Aquest ha estat el cas de la Universitat de Barcelona

3. Borrego, Ángel; Comalat, Maite. "Inserción laboral de los graduados en Información y Documentación cinco años después de titularse". *Anuario ThinkEPI*, vol. 15 (2021), <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2021.e15a02> [Consulta: 29/11/2021].
4. Moreiro-González, José-Antonio. "Un breve paseo estadístico por el empleo en el sector público, sin salir de casa". *Anuario ThinkEPI*, vol. 14 (2020), e14a01, <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2020.e14a01> [Consulta: 29/11/2021].
5. De-la-Moneda-Corrochano, Mercedes (2014). "Las cifras de la enseñanza universitaria en documentación en España: 2012". *Anuario ThinkEPI*, vol. 8 (2016), pp. 24-38, <http://recyt.fecyt.es/index.php/ThinkEPI/article/view/29548> [Consulta: 29/11/2021]; "Las cifras de la enseñanza universitaria en Documentación en España: 2016". *Anuario ThinkEPI*, vol. 12 (2018), pp. 15-35, <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2018.02> [Consulta: 29/11/2021].
6. Aneca. *Libro Blanco: título de grado en Información y Documentación*. Madrid: Aneca, 2004. http://www.Aneca.es/var/media/150424/libroblanco_jun05_documentacion.pdf [Consulta: 29/11/2021].
7. López-Borrull, Alexandre; Ortoll, Eva; Sanz-Martos, Sandra; Cobarsi-Morales, Josep. "Reflexiones de disciplina. Menciones de grado como estrategia de expansión de la Información y la Documentación". A: *XII Jornadas Españolas de Información y Documentación*, 2011. <http://eprints.rclis.org/18759/> [Consulta: 29/11/2021].

(Grau de Gestió d'Informació i Documentació Digital) o de la Universidad Carlos III (Grado de Gestión de la Información y Contenidos Digitales).⁸

Per tant, i per entendre també alguns dels punts que tractarem en aquest article, hem passat del consens del *Libro Blanco* a una cruïlla d'oferta acadèmica que les lleis i el mercat encara han de percebre i assumir. Això configura un escenari de titulacions diferents en relació a la formació que també hauria de tenir efecte en el disseny i catàleg de màsters universitaris.⁹ L'interès en aquest article no rau tant en les mètriques, les xifres d'estudiants que tant poden estressar les estructures universitàries, sinó en una reflexió per obrir el debat sobre si els màsters poden servir per a allò tan nostrat darrerament: eixamplar la base de la professió.

2. Catàleg de màsters universitaris en IiD: estan tots els que són, ho són tots els que estan?

Una primera reflexió en el cas dels màsters universitaris esdevé un criteri gairebé metodològic. De quins màsters estem parlant, i per què aquests i no uns altres?

Per seleccionar la major part dels màsters que es relacionen a la taula 1 hem aplicat, en primer lloc, un criteri senzill, malgrat que discutible: es consignen els màsters oferts per les facultats, departaments o estudis que formen part de la RUID actualment, el 2021. A aquests, considerant també l'àmbit català, s'hi han afegit dos

8. Hernández-Pérez, Tony. "Los estudios universitarios de documentación: renovarse para no morir". *Clip de Sedic, Revista de la Sociedad Española de Documentación e Información Científica*, núm. 80 (2019), <https://clip.sedic.es/articulo/los-estudios-universitarios-de-documentacion-renovarse-para-no-morir> [Consulta: 29/11/2021].
9. Per a aprofundir en el debat sobre el grau i l'aposta pels màsters com un dels escenaris de futur recomanats remeto a Abadal, Ernest; Ollé, Candela; López-Borrull, Alexandre. "Library and Information science in Spain: an assessment of 40 years of university studies". *El profesional de la información*, vol. 30, núm. 2 (2021), e300215, <https://doi.org/10.3145/epi.2021.mar.15> [Consulta: 29/11/2021].

màsters oficials, els oferts per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED, d'ara endavant) i per la Barcelona School of Management de la Universitat Pompeu Fabra, considerats de l'àmbit per part de l'autor.

Si es consulta el portal *Unportalmasters* <<https://unportalmasters.com/wbd/ca/Barcelona/>>, en el grup dels màsters amb la gestió de la informació com a subàmbit hi apareixen també els relacionats amb l'experiència d'usuari de la UOC o

Taula 1. Catàleg de màsters universitaris d'Informació i Documentació de l'estat espanyol

Nom	Universitat abreujada	Fan grau en l'ID també?	Focus	ECTS	Modalitat	Orientació
Máster Universitario en Documentación, Archivos y Bibliotecas	UAH	No	General	60	Semipresencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Bibliotecas, Archivos y Continuidad digital	UC3	Sí	General	60	Semipresencial	Pr
Máster en Documentación Fotográfica. Recuperación, tratamiento y difusión	UCM	Sí	Especialitzat	60	presencial	Pr
Máster Universitario en Gestión de la Documentación, Bibliotecas y Archivos	UCM	Sí	General	60	presencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Libro Antiguo y Patrimonio Bibliográfico	UCM	Sí	Especialitzat	60	presencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Gestión de la Información en redes sociales y de los productos digitales en Internet	UEX	Sí	Especialitzat	60	virtual	Pr
Máster Universitario en Investigación en Ciencias Sociales (especialidad en Documentación y Comunicación)	UEX	Sí	General	60	presencial	Inv
Máster Universitario en Información y Comunicación Científica	UGR	Sí	Especialitzat	60	semipresencial	Inv
Master Universitario en Sistemas de Información Digital	USA	Sí	Especialitzat	60	presencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Consultoría de Información y Comunicación Digital	UZ	Sí	Especialitzat	60	semipresencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Estudios Avanzados en Museos, Archivos y Bibliotecas	UDC	Sí	General	60	presencial	Pr
Màster universitari de Social Media: Gestió i Estratègia	UOC	No	Especialitzat	60	virtual	Pr i Inv
Màster de Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura	UB/UAB	Sí	Especialitzat	60	semipresencial	Pr
Màster de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials (biennal)	UB	Sí	Especialitzat	60	semipresencial	Pr
Màster de Gestió de Continguts Digitals	UB	Sí	Especialitzat	60	presencial	Pr
Màster de Gestió i Direcció de Biblioteques i Serveis d'Informació (biennal)	UB	Sí	Especialitzat	60	virtual	Pr
Màster d'Humanitats Digitals	UB	Sí	Especialitzat	60	presencial	Pr i Inv
Máster Universitario en Gestión de la Información	UPV	No	Especialitzat	90	presencial	Pr
Màster Universitari d'Arxivística i Gestió de Documents	UAB	No	Especialitzat	120	presencial	Pr
Màster Universitari online de cercadors, màrqueting online, posicionament, community manager i content curator	UPF	No	Especialitzat	60	virtual	Pr

Abreviatures universitat: UAH=Universidad de Alcalá, UC3=Universidad Carlos III de Madrid, UCM=Universidad Complutense de Madrid, UEX=Universidad de Extremadura, UGR=Universidad de Granada, USA=Universidad de Salamanca, UZ=Universidad de Zaragoza, UDC=Universidade de Coruña, UOC=Universitat Oberta de Catalunya, UB=Universitat de Barcelona, UAB=Universitat Autònoma de Barcelona, UPV=Universitat Politècnica de València, UPF=Universitat Pompeu Fabra.

Abreviatures Orientació: Pr=Professionalitzadora Inv=Investigadora

Hem passat del consens del *Libro Blanco* a una cruïlla d'oferta acadèmica que les lleis i el mercat encara han de percebre i assumir.

el de *Visual Tools to Empower Citizens* de la Universitat de Girona. Aquests casos s'han exclòs de la llista perquè no compten amb professorat de l'àmbit d'ID. En canvi, si es prova de cercar a portals com Universia on no hi ha una cerca per subdisciplines sinó per grans disciplines o paraules clau apareixen resultats diferents en funció dels termes emprats, cosa que també ens ha de fer pensar com s'aproximen als màsters de la professió els qui no provenen d'haver estudiat els graus a les universitats on s'ofereixen.

Alguns aspectes a destacar d'aquesta relació serien:

- A diferència dels graus, hi ha una major diversitat en relació a la modalitat presencial, virtual, o semipresencial.
- Hi ha una clara majoria de màsters oficials de 60 crèdits, fet que respon clarament a la idea de 4+1.
- Hi ha alguns màsters oficials que opten per defugir d'un focus d'especialització concret, tracten les mateixes especialitzacions i sortides professionals que es treballen de forma general en el grau, es pot dir que el continuen, però amb un major aprofundiment. Segurament així acullen un nombre més gran d'estudiants, però és una continuïtat del grau, una profunditat que no pot pas substituir els continguts del grau que pot implicar una pèrdua d'atractiu per a públic sense el grau. Algunes (poques) universitats presenten una oferta més diversa de titulacions, com seria el cas de la Universitat de Barcelona, aspecte que permet una major profunditat i especialització diferenciada dins la professió. Finalment, en molts casos s'opta per un grau i un màster en ID.
- Tot i que tots els màsters oficials poden per-

metre el pas al doctorat, s'ha optat per la diferenciació entre orientació professionalitzadora i investigadora en funció de la pròpia descripció oferta per les titulacions. La major part de màsters tenen una orientació professionalitzadora.

3. Reflexions estratègiques

A continuació es presenten algunes idees i preguntes per situar-nos millor en aquest escenari. Com a prèvia, tenir en compte que els màsters suposen la via de formació continuada més extensa en acabar un grau, enfront de postgraus o cursos d'especialització molt més breus. A la vegada, defineixen clarament el que en diem una estratègia de continuïtat, en la qual un conjunt no menyspreable d'estudiants recent graduats han de trobar un aprofundiment d'allò vist al grau, per definició més generalista.

Com recuperem els feliços anys de la llicenciatura de segon cicle? Són els màsters actuals una forma de continuïtat d'altres graus?

Sí, els podem qualificar com els feliços anys en l'era pre EEES, quan semblava que els estudis definien molt clarament dues vies: una diplomatura de tres anys que facilitava l'entrada a la professió des de la base, més tècnica, i posteriorment una llicenciatura de dos anys per a aprofundir. A més a més, la llicenciatura permetia tenir una titulació adient per a oposicions i exercia, a la vegada, com a porta d'entrada de titulats d'altres àmbits que o bé ja treballaven o bé volien treballar dins la professió. Era un ecosistema clar, amb unes xifres suficients i un coneixement (i reconeixement) clar.

Possiblement, ara no estem en condicions d'oferir alguna cosa semblant amb el catàleg

de màsters, doncs aquests no tenen el mateix valor per al mercat i les ocupacions. Això els pot treure part del seu atractiu. Caldria crear o consolidar alguns dels màsters universitaris per tal que siguin clarament opcions de continuïtat per a d'altres titulacions, majoritàriament lligades a àmbits de les ciències socials i les humanitats, en especial la comunicació. Això pot implicar menys puresa disciplinar, però la capacitat de ser més híbrids pot conferir una major projecció dels nostres graduats, tal com l'autor considera que fan alguns màsters oferts per la UPV o la UPF. També en àmbits com les polítiques públiques, la transparència i el govern obert hauríem de trobar espais per a la creació d'ofertes formatives que permetessin als graduats d'ID assolir més coneixement i competències de l'àmbit administratiu i de creació de polítiques; i a la inversa, oferir formació per a politòlegs i científics socials per copsar el vessant de la informació i el fet clar del document per a entendre els reptes tecnològics en la gestió pública.

Blindar els graus de quatre anys com pot afectar els màsters universitaris?

Durant algun temps, part dels esforços dels diferents departaments i facultats s'han centrat en l'aposta pel 3+2 davant del 4+1.¹⁰ Universitats com la UB, la UOC o bé la UV hi van apostar en el moment en què això encara era possible. Amb el posicionament clar del ministre Manuel Castells durant el 2021, sembla que el futur no passa per aquí sinó, probablement, perquè els graus que s'han anat aprovant d'ençà del decret del 2015 s'adaptin de nou a 240 crèdits, és a dir, 4 anys.¹¹

Per tant, la idea de recuperar la formulació del 3+2 sembla, doncs, aturada, no només per la visió ministerial sinó també pel fort debat que en

Caldria crear o consolidar alguns dels màsters universitaris per tal que siguin clarament opcions de continuïtat per a d'altres titulacions, majoritàriament lligades a àmbits de les ciències socials i les humanitats

alguns campus universitaris va generar dins del col·lectiu d'estudiants. En aquest cas, doncs, els màsters com a productes de 60 crèdits, per cursar-se en un any, haurien de poder créixer i oferir nous perfils per a la professió. Certament, els màsters universitaris són ofertes menys flexibles pel seu procés d'aprovació però haurien de considerar més clarament els perfils de futur. I això no passa només per les oportunitats mostrades pels estudis de mercat, sinó també per a apostar per nous perfils en col·laboració amb diferents col·legis professionals i administració pública.

Tenim titulacions per a tot el que passa o volem que passi a les biblioteques? Sinergia amb petites formacions, cap als *catch-all* màsters?

D'una forma o d'una altra tots som conscients que cada cop passen més coses als espais de les biblioteques que sobrepassen allò que seria la visió disciplinar habitual. Què fem amb totes aquestes noves realitats per a les quals els nostres graduats no han pogut tenir una visió clara en competències al grau? Han de quedar sempre fora dels màsters universitaris perquè no tenen prou entitat?

10. Comalat, Maite; Abadal, Ernest. "Otra reforma de titulaciones: de 4+1 a 3+2 ó 3+1+1". *Anuario ThinkEPI*, vol. 10 (2016), pp. 56-59.

11. Serra, Ot. "Castells elimina els graus universitaris de tres anys". *Ara* (02/03/2021), https://www.ara.cat/societat/castells-elimina-graus-universitaris-tres-anys_1_3887611.html [Consulta: 29/11/2021].

Serien possibles màsters universitaris pensats de forma específica per a tipus concrets de biblioteques? Podria ser un bon moment per a plantejar-se mòduls comuns i mòduls separats.

Una possible opció passaria per pensar en la lògica dels *catch-all parties* (aquells partits polítics que atrauen a molts per oferir molts missatges) i proposar un màster amb un pla d'estudis més líquid (permetent-me la cara Baumann), que fos flexible per a incorporar totes les noves realitats i competències que sovint freguen l'educació social, la gestió de persones i conflictes i l'activisme i dinamització d'entitats.

Calen titulacions diferents per a biblioteques públiques i biblioteques universitàries?

Cal tenir clar que els reptes de les diferents biblioteques es bifurquen perquè els serveis demandats per a cadascuna són diferents. Serien possibles màsters universitaris pensats de forma específica per a tipus concrets de biblioteques? Podria ser un bon moment per a plantejar-se mòduls comuns i mòduls separats. Aquests màsters, a més, podrien ser en modalitat virtual per tal guanyar nínxols de mercat entre els professionals que ja es troben treballant i es volen especialitzar.

Així, mentre que a les biblioteques universitàries s'obren possibilitats (compte, no sempre realitats) en relació a la ciència oberta, la gestió de dades de recerca i les anàlisis mètriques de les institucions (no només les bibliogràfiques), per a les biblioteques públiques podem parlar

també de la gestió dels espais i d'altres realitats amb una visió molt més social. En un futur, seria oportú compartir un catàleg però no un màster universitari? Penso que és un bon debat que val la pena iniciar.

On posem les dades i la veritat?

Una de les principals reflexions a fer és sobre la nostra relació com a professió amb aquests dos conceptes i reptes de futur: dades i veritat. Repassant les titulacions, veiem poca referència a les dades i encara menys al fenomen de la desinformació, que ha deixat de ser un problema emergent o una oportunitat per esdevenir una necessitat.¹² Així per exemple, quan veig un màster (propi) com el Màster propi en Verificación Digital, *Fact-Checking* y Periodismo de Datos (Universidad CEU San Pablo NEWTRAL), penso que com a docents i com a professionals hauríem d'estar en aquest punts de trobada, en tant que la verificació (o la documentació informativa) han estat àmbits tradicionalment propers a la professió. En alguns moments de la definició de la Societat de la informació i el coneixement semblava clar que com a professió podíem aparèixer no només com a intermediaris sinó també com a agents del canvi i reflexió dels nous reptes.

Actualment, segons el meu parer, la utilització de dades cada cop més primàries i massives per a prendre decisions és un nou repte per a totes les professions i en el nostre cas és central. El mateix es pot dir en relació a les tecnologies de la desinformació a xarxes socials i, com a formadors, quant a les cada cop més múltiples alfabetitzacions (informatives, de dades i mediàtiques). Així com els periodistes i altres professionals ja estan trobant les oportunitats per a redefinir-se amb l'expressió afegida "de dades", possiblement pel fet de sentir-ho massa proper no hem consolidat la idea com a

12. López-Borrull, Alexandre; Vives-Gràcia, Josep; Badell, Joan-Isidre. "Fake news, ¿amenaza u oportunidad para los profesionales de la información y la documentación?". *El profesional de la información*, vol. 27, núm. 6 (2018), pp. 1346-1356, <https://doi.org/10.3145/epi.2018.nov.17> [Consulta: 29/11/2021].

professionals per bregar amb tots dos reptes. De ben segur que hi ha una part de la professió que no vol evolucionar necessàriament cap a la vessant més tecnològica i de gestió de dades, però és una oportunitat que no hem de perdre. Els continguts i la seva gestió poden ser el relat central per atraure estudiants de grau, però les dades (massives o no) ho haurien de ser pel que fa als màsters universitaris, ja sigui pel que fa a la seva gestió o en relació als aspectes legals i ètics, visions que podem aportar des de les ciències socials i que, sovint, són menys presents en els àmbits més informàtics.

4. Conclusions

Quan hom escriu sobre futur, pot córrer el risc de fer-se moltes preguntes i oferir tantes respostes com es pugui imaginar. En aquest article hem volgut plantejar una sèrie de preguntes per tal d'obrir el terreny de joc, de crear espais on es puguin respondre. Perquè no hi ha una resposta individual, ni tan sols d'una universitat. En una professió com la nostra, estem obligats

a dissenyar espais clars d'interacció continuada, però sobretot estem obligats a escoltar les veus d'aquells àmbits més allunyats, més incòmodes, però que a la vegada poden ajudar a crear espais col·lectius. Sortir de la zona de confort sembla més necessari que mai per tal de poder repensar l'actual catàleg de màsters universitaris, aparentment prou establert per seguir formant els professionals actuals, però que pot tenir problemes per formar els perfils professionals de futur. Un cop blindat el 4+1, seria el moment per oferir un seguit de títols de 60 crèdits que contemplin els reptes de futur. Per fer-ho, i tenint en compte les xifres, caldria ser prou imaginatius i oferir més màsters interuniversitaris per a nous perfils, Seria el moment. Sempre és el moment.

Bibliografia

ABADAL, Ernest; BORREGO, Àngel; SERRA-PÉREZ, Rafael. "Mercat laboral dels professionals de la informació: evolució de l'oferta i dels perfils ocupacionals". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 29 (2012), <https://doi.org/10.1344/BiD2012.29.8> [Consulta: 29/11/2021].

ABADAL, Ernest; Miralpeix, Concepció. "La enseñanza de la biblioteconomía y la documentación en la universidad española a finales de los noventa". *BID: textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, núm. 2 (1999), <http://bid.ub.edu/O2abamir.htm> [Consulta: 29/11/2021].

ABADAL, Ernest; OLLÉ, Candela; LÓPEZ-BORRULL, Alexandre. "Library and Information science in Spain: an assessment of 40 years of university studies". *El profesional de la información*, vol. 30, núm. 2 (2021), e300215, <https://doi.org/10.3145/epi.2021.mar.15> [Consulta: 29/11/2021].

Aneca. *Libro Blanco: Título de grado en Información y Documentación*. Madrid: Aneca, 2004. http://www.Aneca.es/var/media/150424/libroblanco_jun05_documentacion.pdf [Consulta: 29/11/2021].

ANGLADA, Lluís Maria. "Carta: Reflexiones sobre posibles razones de una minorización profesional excesiva y propuestas para su reversión". *El profesional de la información*, vol. 30, núm. 6 (2021), e300604. <https://doi.org/10.3145/epi.2021.nov.04> [Consulta: 29/11/2021].

BORREGO, Àngel; COMALAT, Maite. "Inserción laboral de los graduados en Información y Documentación cinco años después de titularse". *Anuario ThinkEPI*, vol. 15 (2021), <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2021.e15a02> [Consulta: 29/11/2021].

BORREGO, Àngel. "Els estudis de Biblioteconomia i Documentació a Europa: una visió general". *BID: textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, núm. 35 (diciembre 2015), <https://bid.ub.edu/35/borrego.htm> [Consulta: 29/11/2021].

COMALAT, Maite; Abadal, Ernest. "Otra reforma de titulaciones: de 4+1 a 3+2 ó 3+1+1". *Anuario ThinkEPI*, vol. 10 (2016), pp. 56-59.

DE-LA-MONEDA-CORROCHANO, Mercedes. "Las cifras de la enseñanza universitaria en documentación en España: 2012". *Anuario ThinkEPI*, vol. 8 (2016), pp. 24-38, <http://recyt.fecyt.es/index.php/ThinkEPI/article/view/29548> [Consulta: 29/11/2021].

DE-LA-MONEDA-CORROCHANO, Mercedes. "Las cifras de la enseñanza universitaria en Documentación en España: 2016". *Anuario*

ThinkEPI, vol. 12 (2018), pp. 15-35, <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2018.02> [Consulta: 29/11/2021].

HERNÁNDEZ-PÉREZ, Tony. "Los estudios universitarios de documentación: renovarse para no morir". *Clip de Sedic, Revista de la Sociedad Española de Documentación e Información Científica*, núm. 80 (2019), <https://clip.sedic.es/article/los-estudios-universitarios-de-documentacion-renovarse-para-no-morir> [Consulta: 29/11/2021].

López-Borrull, Alexandre; ORTOLL, Eva; SANZ-MARTOS, Sandra; COBARSÍ-MORALES, Josep. "Reflexiones de disciplina. Menciones de grado como estrategia de expansión de la Información y la Documentación". A: *XII Jornadas Españolas de Información y Documentación*, 2011. <http://eprints.rclis.org/18759/> [Consulta: 29/11/2021].

LÓPEZ-BORRULL, Alexandre; VIVES-GRÀCIA, Josep; BADELL, Joan-Isidre. "Fake news, ¿amenaza u oportunidad para los profesionales de la información y la documentación?". *El profesional de la información*, vol. 27, núm. 6 (2018), pp. 1346-1356, <https://doi.org/10.3145/epi.2018.nov.17> [Consulta: 29/11/2021].

MOREIRO-GONZÁLEZ, José-Antonio. "Un breve paseo estadístico por el empleo en el sector público, sin salir de casa". *Anuario ThinkEPI*, vol. 14 (2020), e14a01, <https://doi.org/10.3145/thinkepi.2020.e14a01> [Consulta: 29/11/2021].

ORTIZ-REPISO, Virginia. "Repensar los estudios de Biblioteconomía y Documentación en España: traspasando los límites". *BID: textos universitarios de biblioteconomía i documentació*, núm. 35 (diciembre 2015), <http://bid.ub.edu/es/35/ortiz.htm> [Consulta: 29/11/2021].

Redacció. "Les universitats catalanes activen els graus de 3 anys". *Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals* (18/01/2018), <https://www.ccma.cat/324/les-universitats-catalanes-activen-els-graus-de-3-anys/noticia/2832230/> [Consulta: 29/11/2021].

SERRA, Ot. "Castells elimina els graus universitaris de tres anys". *Ara* (02/03/2021), https://www.ara.cat/societat/castells-elimina-graus-universitaris-tres-anys_1_3887611.html [Consulta: 29/11/2021]. ■

Dossier

Perfils professionals

**La formació a la xarxa de biblioteques
municipals de Barcelona**

Pepi MARTÍNEZ

Cap de la Unitat de Suport Professional. Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona
martinezji@diba.cat

Article rebut al desembre del 2021;
 revisat al gener del 2022.

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398385>

La formació a la xarxa de biblioteques municipals de Barcelona

Resum: Si l'aprenentatge al llarg de la vida és clau en qualsevol dels seus àmbits perquè ens permet fer front a situacions diverses, disposar de recursos i serveis que donin suport a la nostra feina és clau perquè ens ajuda a créixer personal i professionalment per donar un millor servei des de la biblioteca pública. L'article recull i detalla els programes i les accions de formació desenvolupades en els darrers deu anys per la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona destinades al personal que treballa a la Xarxa de Biblioteques Municipals de la demarcació de Barcelona.

Paraules clau: Gerència de Serveis de Biblioteques, Xarxa de Biblioteques Municipals, programes de formació, necessitats formatives, lideratge, habilitats directives, De l'Associació de Bibliotecàries al Col·legi Oficial: el llarg camí cap al reconeixement de la professió.

La formación en la red de bibliotecas municipales de Barcelona

Resumen: Si aprender a lo largo de nuestra vida es importante porque nos permite afrontar situaciones distintas, disponer de recursos y servicios que apoyen nuestro trabajo es clave porque nos ayuda a crecer en el ámbito personal y en nuestro entorno profesional para ofrecer el mejor servicio desde la biblioteca pública. El artículo recoge y detalla los programas y las acciones de formación desarrolladas en los últimos diez años por la Gerencia de Servicios de Bibliotecas destinadas al personal que trabaja en la red de bibliotecas municipales de la provincia de Barcelona (Xarxa de Biblioteques Municipals).

Palabras clave: Gerencia de Servicios de Bibliotecas, Red de Bibliotecas, programas de formación, necesidades formativas, liderazgo, habilidades directives, De la Asociación de Bibliotecarias al Colegio Oficial: el largo camino hacia el reconocimiento de la profesión.

Training in the network of municipal libraries of Barcelona

Abstract: Lifelong learning is important as it allows us to deal with different situations. In addition, having resources and services to support our work is the main key because they help us grow in our personal and professional environment; this is to offer the best service in the public library.

The article collects and gives details of the training resources available to professionals working in the network of municipal libraries in the province of Barcelona (Xarxa de Biblioteques Municipals).

Keywords: Library Services Management of the Diputació of Barcelona, Municipal Library Network of the Diputació of Barcelona, training programs, training needs, leadership, managerial skills.

From Official College of Librarians – Documentalists of Catalonia: The Long Road to Recognition of the Profession.

Introducció

La Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya¹ estableix la formació permanent i el reciclatge del personal com un dels serveis nacionals de suport a la lectura pública. És per això, que la Gerència de Serveis de Biblioteques (GSB) dona suport a la Xarxa de Biblioteques dels municipis de la demarcació de Barcelona, tot garantint part dels seus recursos a la creació de serveis, programes i accions de caire formatiu adreçats als professionals de les biblioteques. L'aprenentatge dels professionals ha de ser entès com una activitat continuada i mantinguda al llarg de la vida, ja que és la clau de la transformació de les organitzacions i encara més en temps de canvis continus.²

La Xarxa de Biblioteques Municipals (XBM) està formada per 228 biblioteques i 10 bibliobusos, que treballen conjuntament amb uns mateixos estàndards de qualitat de servei, tot garantint l'equilibri territorial en l'accés al servei de lectura pública. La plantilla està integrada per 1.400 professionals: caps de zona, sotsdireccions, direccions, tècnics bibliotecaris, tècnics auxiliars de biblioteca i personal de suport. La XBM està organitzada en 12 zones, liderades pels caps de zona que coordinen juntament amb les direccions, les biblioteques de cadascuna de les zones.

La Diputació de Barcelona dona suport als ens locals de la província en l'àmbit formatiu a través de la Direcció de Serveis de Formació (DSF) <<https://www.diba.cat/formacio/>>, qui planifica les accions per tal de desenvolupar les competències dels seus empleats i empleades. A més de les modalitats de formació presencial i virtual, la DSF aborda altres modalitats formatives i estratègies d'aprenentatge: la micro formació mitjançant dispositius mòbils, l'auto formació amb possibilitat de certificació, l'acreditació dels aprenentatges que s'han dut a terme al lloc de treball o en l'entorn personal i els *serious game* o jocs formatius.

Per desenvolupar aquests recursos formatius, la DSF impulsa una xarxa de referents tècnics i de gestió dins de la pròpia corporació i en els ens locals. En el cas de la GSB, és la Unitat de Suport Professional que s'encarrega de dissenyar i planificar la formació específica de biblioteques i gestionar la formació provinent d'altres àrees de la Diputació.

La GSB <<https://www.diba.cat/biblioteques/>> forma part de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona i té com a missió principal donar suport als ajuntaments en la creació i el desenvolupament dels serveis bibliotecaris i liderar la XBM de la demarcació de Barcelona, garantint l'equilibri territorial i la qualitat de servei en matèria bibliotecària, així com l'accés de tota la ciutadania a la informació, el coneixement i la cultura. Durant l'any 2008 la GSB va crear la Unitat de Suport Professional (USP), amb la finalitat que aquesta oferís serveis i recursos per al desenvolupament professional i l'acompanyament al treball tècnic, tant del personal de la XBM com de la GSB.

1. Pla de formació de la XMB

L'any 2009 la GSB veu la necessitat de crear un pla formatiu anual que el 2010, amb el suport de la DSF i una empresa externa, dissenya un projecte per a la identificació de les necessitats formatives dels diferents perfils de la XBM i elabora el primer pla formatiu. A partir de 2012 s'incorpora dins del Pla Estratègic de la GSB una línia dedicada a l'Enfortiment dels professionals de la XBM que contempla accions dedicades en exclusiva als diferents perfils professionals de la Xarxa.

El pla de formació anual el componen diferents blocs formatius de diferents àmbits, tal com mostra el següent quadre:

1. Catalunya. Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. (DOG, núm. 1727, 29/03/1993). http://www.bne.es/Colecciones/Adquisiciones/DepositoLegal/LegislacionAutonomica/docs/Llei_Sistema_Bibliotecari.pdf [Consulta: 16/11/2021].
2. Gairín, Joaquín; Barrera, Aleix. *Organizaciones que aprenden y generan conocimiento*. Madrid: Wolters Kluwers España, 2014.

Taula 1: Blocs formatius del Pla global de formació anual de la XBM.

BAF	Banc d'accions formatives de caire transversal. Impulsat per la DSF i gestionat amb la USP.
BAF específic per a biblioteques	Pla de formació específic per a biblioteques, impulsat des de la USP amb el suport de la DSF.
Formació instrumental	Referida a les eines del programa de gestió bibliotecària i al gestor de continguts web. Impulsada i gestionada des de la USP amb el suport de la DSF.
Pla de formació de la Generalitat	Oferta específica per a biblioteques impulsada des del Servei de Biblioteques de la Generalitat i gestionada amb la USP.
Accions formatives amb altres institucions	Accions formatives relacionades amb la biblioteca pública (lectura fàcil, usuaris amb altres capacitats, etc.).

Per tal de presentar la majoria d'accions formatives i d'aprenentatge a les que tenen accés els treballadors, establirem diferents apartats per grans àmbits, de forma que puguem obtenir una àmplia fotografia de les accions, serveis i recursos que es duen a terme des de la GSB i que tenen una relació directa amb l'aprenentatge dels professionals de la XBM:

1.1. Formació tècnica per a la XBM

Al llarg d'aquests anys, dins de la línia del Pla Estratègic de la GSB dedicada a l'Enfortiment dels professionals de la XBM, s'han abordat temàtiques diferents tenint en compte els plans d'acció -tant de les biblioteques com de la GSB- i la detecció de necessitats formatives que la USP fa bianualment. El procés de detecció de necessitats formatives de cada equipament per elaborar el pla formatiu específic per a les biblioteques es concreta en 10 àmbits:

- Àrea de joves
- Àrea per infants i família
- Autolideratge. Acompanyament al desenvolupament d'equips de treball. Gestió de canvi
- Col·lecció. Prescripció i difusió
- Eines tecnològiques, serveis virtuals i xarxes socials
- Gestió cultural. Dinamització de serveis
- Innovació i creativitat
- Màrqueting i comunicació
- Planificació i avaluació de serveis
- Prevenció i resolució de conflictes

A continuació, el gràfic mostra els resultats de la darrera recollida de necessitats formatives tècniques (juliol 2021) que ens permetrà elaborar el pla de formació específic per a biblioteques per als propers dos anys.

Figura 1. Exemple de detecció de necessitats formatives per àmbits temàtics.

També es planifica anualment, la formació instrumental amb dues versions: la inicial i la continuada. La inicial s'adreça als equips de nous equipaments per a que es familiaritzin amb les eines de gestió (programa Sierra i gestor de continguts de la Biblioteca Virtual) que hauran d'utilitzar en els serveis que la biblioteca posa a disposició de la ciutadania. La continuada, que tracta les mateixes eines, s'ofereix a aquelles persones que s'incorporen posteriorment a l'obertura de l'equipament.

1.2. Formació en habilitats directives

Les organitzacions depenen, per créixer i perdurar, del lideratge dels seus directius, i per això cal que aquestes promoguin accions que ajudin els líders a comprometre's amb la missió de l'organització, a transmetre'n la visió i a confiar en les seves capacitats per liderar el projecte en qüestió. La GSB creu que el lideratge de la XBM és un dels eixos estratègics de l'organització que garanteix el bon funcionament de les biblioteques i el posicionament d'aquestes dins del teixit social. És per això que destina recursos específicament dedicats a les direccions, conscient de que molts tècnics bibliotecaris tenen també funcions de direcció i que cal enfortir-los per a què exerceixin, més enllà del seu rol tècnic, el seu rol directiu.

Amb aquestes premisses la GSB crea els següents programes:

Programa d'habilitats directives per a noves direccions

La GSB, conscient de la mancança en els estudis de la nostra professió de matèries vinculades amb habilitats directives i amb la intenció de donar suport a les noves direccions en el seu rol, endega durant el 2011 un programa adreçat a aquest col·lectiu. El programa aborda temàtiques clau per a les noves direccions com són: la gestió emocional, el lideratge, les relacions amb l'equip, la comunicació, la

La GSB creu que el lideratge de la XBM és un dels eixos estratègics de l'organització que garanteix el bon funcionament de les biblioteques i el posicionament d'aquestes dins del teixit social.

planificació i els pressupostos. Des de 2011 han accedit al programa el 65% del total de les 240 direccions de la XBM. És un programa molt ben valorat per les direccions, ja que els hi permet tenir el suport bàsic per dirigir l'equipament durant el primer any i posar les bases del futur lideratge de l'equipament.

Programa de suport al desenvolupament directiu de les Direccions de la Xarxa de Biblioteques Municipals

Durant el 2016 amb el suport de la DSF i una consultora externa, s'inicia la detecció de necessitats d'habilitats directives prèvia al disseny del programa. Col·laboren 40 direccions de la XBM i els caps de zona. Els grups posen de relleu quines habilitats ha de tenir una direcció, quines són les seves fortaleses, i en quines àrees necessitarien reforç i desenvolupament.

Amb aquest programa estable es vol aconseguir que el desenvolupament del lideratge sigui una activitat intrínsecament estratègica i entesa com a part de la transformació continua de la GSB i la XBM i que englobi també la cultura organitzativa, els procediments interns i el propi programa.

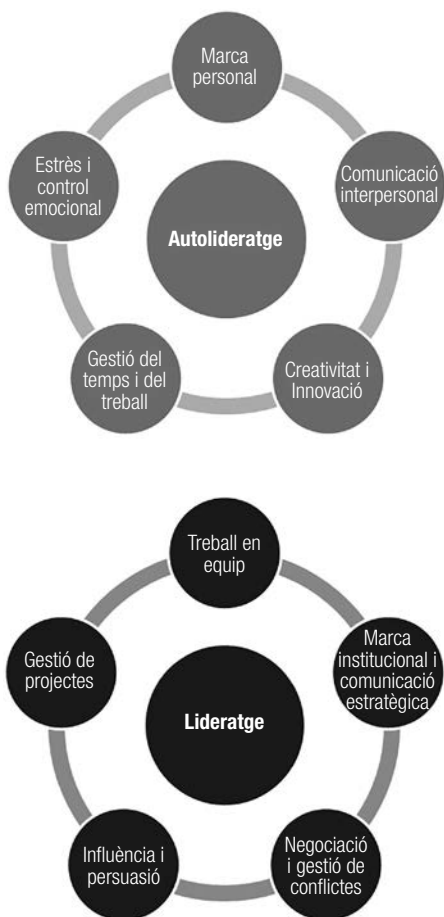
Els objectius del programa són:

- Dotar les direccions d'eines i recursos per a desenvolupar habilitats i competències com a líders.
- Reforçar les direccions destacant les seves fortaleses i identificant les àrees de millora.

- Afavorir la gestió del canvi i potenciar la innovació en processos i en models de gestió dins dels equips de treball.
- Millorar el clima laboral per a què sigui més càlid, amigable i participatiu.

El programa el formen accions estratègiques adreçades a totes les direccions i accions complementàries que pot seleccionar cada direcció en funció de les seves necessitats. Totes les accions s'emmarquen en dos grans àmbits: Autolideratge i Lideratge.

Figura 2. Abast temàtic del programa

Altres recursos oferts per desenvolupar habilitats directives són:

- *Serious Game*. Des de la DSF, ofereixen aquesta aplicació d'accés il·limitat durant un any a diferents cursos sobre lideratge, habilitats personals, gestió d'equips, productivitat, etc. en la modalitat de jocs formatius. En aquests moments, només s'adreça al personal directiu de la Diba (gerents, caps d'oficina i caps de secció).
- *Converses Directives*. Un cicle de converses amb experts sobre un tema determinat que té com a objectiu reflexionar sobre temes emergents i aspectes clau per a la gestió en el context de turbulències i canvis en que estem immersos.
- *Plataforma Goodhabitz*. Servei d'aprenentatge en línia, adreçat al personal directiu de la corporació. Es pot accedir de manera il·limitada a prop de 80 cursos durant un any. Són cursos de curta durada, permanentment actualitzats, sobre diferents àmbits del coneixement i que es poden realitzar de manera autònoma des d'un dispositiu mòbil.
- *Butlletí #Formació directiva*. Revista electrònica, adreçada al personal directiu i comandaments de la Corporació. Presenta periòdicament les principals novetats de l'àmbit de formació.

1.3. Formació per als equips de treball

Més enllà dels coneixements i habilitats individuals sovint és necessari treballar de forma conjunta amb els equips d'una biblioteca per desenvolupar un programa, servei o noves habilitats, etc. Les formacions al conjunt de l'equip tenen l'objectiu de fomentar el sentiment de pertinença a un projecte comú així com alinear l'estratègia del servei bibliotecari i augmentar la cohesió.

Programa RFID

Aquest programa s'inicia durant el 2018 amb la finalitat de donar suport a les direccions i els seus equips amb els canvis que implica la tecnologia RFID, que suposa un replantejament de tasques i una nova organització de l'equip de treball. La GSB posa a disposició de les biblioteques que implementen l'autopréstec l'accés al Programa d'acompanyament en la gestió del canvi a biblioteques amb RFID que engloba la gestió del canvi per a direccions i equips i assessorament per dissenyar els processos dels serveis on impacta la RFID. Aquest Programa compta amb la col·laboració de biblioteques amfitriones que ofereixen la seva experiència a altres que s'inicien en l'autoservei. Dels objectius del programa destaquem que permet detectar les dificultats en la incorporació de la RFID a les biblioteques, proporciona el disseny de comportaments excel·lents que facilitin una bona experiència i crea compromisos efectius d'actuació professional de lideratge vers el propi equip.

Formació a mida pels equips

Els equips de les biblioteques, mitjançant el pressupost que la DSF destina a la formació pels ajuntaments, poden realitzar una formació adreçada a totes les persones de l'equip, d'acord amb les seves necessitats o inclús de diferents equips (biblioteques) d'una mateixa zona. Aquestes accions s'han dut a terme a diferents xarxes urbanes de la XBM: Granollers, Badalona i Mataró. I amb temàtiques tan diverses com: estratègies per millorar la comunicació: la connexió amb el públic, col·laboració en l'àmbit de la cultura com a estratègia d'innovació, implicació de la ciutadania en la cultura, prescriptors i detecció del talent local, Biblioteques i Web 2.0.

Les formacions al conjunt de l'equip tenen l'objectiu de fomentar el sentiment de pertinença a un projecte comú així com alinear l'estratègia del servei bibliotecari i augmentar la cohesió.

1.4. Formació en habilitats transversals

Tots els llocs de treball tenen, més enllà del desenvolupament d'uns coneixements tècnics, la necessitat que el personal disposi d'unes habilitats per a poder desenvolupar-se professionalment. Les habilitats anomenades transversals engloben molts i diferents àmbits: la comunicació, l'organització del treball, les lleis i normatives, la gestió del temps, l'atenció a la ciutadania, la gestió de l'equip, etc.

BAF (Banc d'Accions Formatives)

Els professionals de la XBM i de la GSB tenen accés anualment a accions formatives de caire transversal que estan recollides en el BAF. Adreçades a totes les categories de treballadors de la corporació, inclouen competències estratègiques per a l'administració local, qualitatives de funció directiva, qualitatives i tècniques transversals. Alguns dels cursos són: Administració electrònica, Metodologies àgils (AGILE) a l'administració pública, Tècniques de creativitat i innovació, Comunicació efectiva en l'atenció telefònica, La llei de jurisdicció contenciós-administrativa, Organitza't amb Trello, Protecció de dades, Motiva el teu equip, Habilitats clau del secretariat de direcció, Comunica't virtualment amb èxit, etc.

Servei de suport als processos selectius

Les habilitats transversals ajuden els treballadors en la part del seu desenvolupament personal que no depenen d'un àmbit temàtic o disciplinari específic sinó que apareixen en àmbits més amplis de l'actuació professional. Amb la posada en marxa d'aquest servei, liderat conjuntament des de la GSB i el Servei d'Assistència a l'Organització Municipal de la Diputació de Barcelona, es potencia un aprenentatge de caire transversal centrat en àmbits relacionats amb els processos selectius. Des de la USP es dona aquest servei a tots els professionals de la XBM i la GSB que participen com a membres tècnics d'un tribunal.

El servei es concreta en: sessions formatives de caire administratiu i procedimental, recomanacions per a les convocatòries de processos selectius, temaris específics per a biblioteca pública, assessorament i suport en l'elaboració de proves, difusió d'infografies temàtiques que faciliten l'aprenentatge, etc.

1.5. Aprendre dels altres

La XBM aglutina més de 1.400 treballadors, cadascun dels quals disposa d'unes habilitats i coneixements que, si es posen a disposició del conjunt de la xarxa, més enllà del lloc que ocupin orgànicament, representen un gran valor per a la institució, ja que millora i facilita els coneixements i habilitats mitjançant l'aprenentatge entre iguals i fomenta una estructura més horitzontal.

Programa d'intercanvi a la XBM

Aquest programa, iniciat al 2013, potencia el capital humà de la pròpia organització i es basa en l'aprofitament de les capacitats, habilitats i el talent de les persones que formen l'organització. La metodologia usada és el mentoratge entre iguals. Els professionals participen en un procés d'aprenentatge, vinculat a un repte identificat i amb un pla de treball específic. Els àmbits que inclou són temàtic i geogràfic. Es prioritza l'expertesa i l'intercanvi entre els professionals d'una mateixa zona.

Es prioritza l'expertesa i l'intercanvi entre els professionals d'una mateixa zona.

Banc de bones pràctiques de la XBM

Iniciat l'any 2015, es basa en la identificació d'experiències destacades de biblioteques i potencia la col·laboració mitjançant l'intercanvi de coneixement. El banc inclou experiències implantades, avaluables, participatives, sostenibles i transferibles, conceptes que defineixen què és una bona pràctica. Actualment hi ha més de 100 bones pràctiques. A partir del projecte Cultura Transformadora, que es treballa conjuntament amb l'Àrea de Cultura i el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació, s'inclouran altres experiències de biblioteques que contempen en el seu plantejament els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides.

ComunitatXBM

La comunitatXBM és un entorn de treball cooperatiu creat des de la GSB durant el 2010 i compost per diferents grups de treball de professionals de la XBM amb la finalitat de crear coneixement dins de la xarxa. El projecte identifica com una prioritat la recopilació i sistematització del treball dels grups en algun tipus de document que en permeti la difusió i l'ús per a la resta de professionals de la XBM. Fins a l'actualitat els grups de treball han elaborat 37 documentscomunitatXBM i 4 *dossierscomunitatXBM* entre els quals *Llegir en veu alta: un plaer compartit*, *Una mirada al cinema infantil*, *Biblioteca pública i escola: establint vincles de col·laboració*. *Xics*, *Resolució positiva de conflictes a la sala infantil*, *Vols saber més dels ODS?*

Sortides professionals

Des de l'any 2015 la USP complementa la formació del personal amb una línia d'aprenentatge informal, visites professionals, relacionades amb diferents àmbits de la nostra professió, que afavoreixen l'aprenentatge i el coneixement dins del nostre sector o en d'altres relacionats, i potencia la capacitat de reflexió i d'innovació. S'han realitzat visites a exposicions i biblioteques, s'ha conegut la feina que realitzen algunes entitats culturals i hem estat testimonis de projectes col·lectius singulars.

1.6. Beques

Postgraus i màsters de la Diputació de Barcelona

La Diputació de Barcelona, mitjançant la DSF, estableix un sistema de beques com a suport a l'aprenentatge per accedir a màsters, postgraus i altres titulacions universitàries. Anualment la DSF signa convenis amb organitzacions i universitats catalanes i posa a disposició dels treballadors unes places amb beques per a postgraus i màsters de temàtica variada. L'accés és en exclusiva per al personal de la Diputació de Barcelona. Entre d'altres les temàtiques de les beques han estat: règim jurídic de l'atenció a la persona en matèria social, dret urbanístic, violències masclistes, gènere i igualtat, hisenda autonòmica i local, contractació pública avançada 2020-2022, drets socials i cultura de les capacitats, etc.

Postgrau de Prescripció Lectora

La Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la Universitat de Barcelona organitza des de 2016 el Postgrau de Prescripció Lectora adreçat a totes aquelles persones interessades en la promoció de la lectura que treballen a les biblioteques catalanes. El postgrau compta amb la col·laboració del Departament de Cultura de

la Generalitat de Catalunya que subvenciona 25 places destinades a professionals de les biblioteques públiques. Al llarg de les cinc edicions realitzades hi han participat 100 professionals de la XBM.

A més, s'ha concedit una beca per a participar en un curs de llengua alemanya organitzat pel Goethe Institut i una beca per fer una estada a la Bibliothéque Publique d'Information (Centre Pompidou).

1.7. Accions d'autoformació

Amb l'objectiu de complementar l'activitat formativa, la Diputació de Barcelona posa a disposició dels treballadors diverses accions per a l'autoformació en diferents àmbits. Impulsada des de la DSF, la gestió d'aquestes accions es gestiona conjuntament amb la USP.

Accreditació de competències

Una part molt important de l'aprenentatge dels empleats corporatius prové de la interacció amb altres persones (aprenentatge social) i en el lloc de treball (aprenentatge 'fent'), la Diputació de Barcelona fa una aposta decidida per reconèixer l'aprenentatge informal i no formal en competències en ofimàtica, competències en el lloc de treball o en l'entorn personal i competències adquirides en projectes d'assessorament, d'innovació i en comunitats de pràctiques.

Formació en llengües

La Diputació de Barcelona, a través de la DSF, ofereix als seus empleats la possibilitat de sol·licitar ajuts per a la formació en llengua anglesa i en llengua catalana.

Cerca de Recursos i Accions Formatives (CRAF)

El Catàleg de serveis i recursos formatius elaborat des de la DSF promou l'autoformació i el desenvolupament personal. Conté serveis i recursos tècnics per a l'elaboració de projectes formatius que tinguin com a destinatari final la pròpia corporació o els ens locals. La cerca es pot realitzar per lloc de treball, competències a desenvolupar o text lliure. Els resultats que s'ofereixen són un conjunt de recursos que poden ser manuals per a descarregar, en línia o bé audiovisuals.

Benestar a la feina

Les diferents avaluacions que es realitzen des de l'Oficina de Prevenció de Riscos Laborals de la Diputació (en els darrers anys l'Avaluació de riscos psicosocials i l'Avaluació de riscos COVID-19) plantegen normalment reptes que es tradueixen en accions formatives i que cerquen la millora de les condicions laborals i el benestar a la feina. La USP ha elaborat a la Intranet (intranet de la GSB) un apartat amb una selecció de recursos centrats en la gestió del temps i la gestió emocional que permeten als treballadors de la XBM i la GSB, autoformar-se, mitjançant: cursos, articles, vídeos, àudios, i recursos formatius del CRAF.

1.8. Formació externa

La GSB té previst també un pressupost destinat a cobrir les demandes formatives per a col·lectius de professionals o d'àmbits molt concrets que no es poden satisfer mitjançant l'oferta global. Al llarg d'aquests anys s'ha previst formació específica sobre: arquitectura, tecnologia, comunicació, arxius fotogràfics, legislació, noves tendències, etc. També és un pressupost que es destina a la participació de professionals de la GSB i la XBM en congressos i jornades, quan presenten una ponència o comunicació en representació de la pròpia organització.

2. Pla de formació de la Generalitat de Catalunya

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya destina una partida pressupostària per a la formació del personal de les biblioteques de Catalunya. El Servei de Biblioteques de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya és qui reparteix el pressupost segons el nombre de biblioteques de cada demarcació del territori català i demana anualment a cada servei quines són les necessitats detectades per incloure-les en el pla anual de formació. El pla formatiu inclou també accions proposades pel Servei de Biblioteques de la Generalitat d'abast territorial per a totes les biblioteques catalanes.

2.1. Escola d'Hivern de la Biblioteca Pública

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona, amb la col·laboració de la Facultat de Documentació de la Universitat de Barcelona, va organitzar durant l'any 2005 la primera edició d'un programa formatiu, l'Escola d'Hivern de la Biblioteca Pública. Aquest programa es caracteritzava per, abordar noves temàtiques de màxim interès per als professionals, donar visibilitat als tècnics experts de les biblioteques i ser un punt de trobada on compartir el coneixement que es genera a la biblioteca.

Fins el 2016, any que va finalitzar aquest programa, hi van assistir un total de 2000 professionals de les biblioteques públiques catalanes.

3. 2020 any de canvis

L'any 2020 es va presentar a nivell mundial com un punt d'inflexió a causa de la pandèmia de la COVID-19 que va provocar una reflexió global sobre el nostre futur en tots els aspectes de la vida. Per a tothom ha estat un any de grans canvis, si bé ens està permetent disposar de noves oportunitats en molts àmbits.³

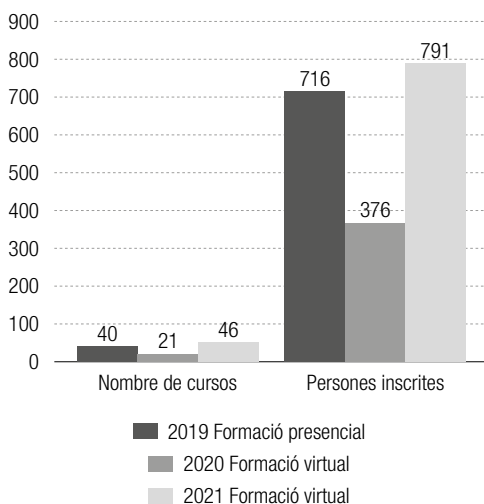
Centrant-nos en l'àmbit formatiu el 2020 ha estat un any de transformació, més que de canvis, ja que tot el que acceleradament ha succeït, conviurà a partir d'ara entre nosaltres:

- Hem passat d'un pla formatiu presencial a un de virtual 100%.
- Les noves formes de comunicar-nos s'han instal·lat en el dia a dia de la nostra feina. Gestors, formadors i participants ens estremen de ple en la comunicació 100% virtual.
- Dinàmiques innovadores garanteixen vincles també en virtual.
- Estem aprenent a desaprendre per adquirir nous coneixements i noves habilitats.

La parada forçosa esdevinguda per la crisi sanitària ens va obligar a suspendre tota la programació formativa per a la XBM prevista en presencial pel 2020 i dissenyar-la de nou en virtual. Igualment, la DSF va suspendre tota la programació i va adreçar esforços i recursos a la contractació de llicències d'eines que havien de permetre programar els cursos en virtual (plataforma Zoom) i també va potenciar eines pròpies per a la creació d'aules virtuals, que donen suport als cursos en format virtual.

En el següent quadre es pot veure com l'any 2020 reflecteix una davallada important en relació al nombre de cursos programats i persones inscrites, però durant el 2021 la programació en virtual supera la de 2019 en format presencial, també pel que fa a persones inscrites:

Figura 3. Formació específica de biblioteques a la XBM.

A més de les accions formatives en format virtual durant l'any 2020 des de la USP es van elaborar diferents recursos adreçats al personal de la XBM i la GSB:

- Recull d'experiències de biblioteques estatals i internacionals en temps de covid-19, amb la finalitat que poguessin inspirar altres pràctiques, activitats o serveis per realitzar a les biblioteques de la XBM. Amb 189 consultes i 127 descàrregues.
- Selecció de recursos d'autoaprenentatge en línia gratuïts (MOOCs, cursos per a l'aprenentatge d'idiomes, selecció de conferències inspiradores TED Talks ..) per tal que els professionals es poguessin formar durant els mesos de confinament, on part de l'activitat estava aturada. Les dades de consulta i descàrrega entre els mesos de març i juliol (2.758 visualitzacions) indiquen que van ser recursos necessaris i útils per als professionals.
- Butlletins temàtics. S'elaboraren també dos butlletins amb les següents temàtiques:

3. *Tendencias de la formación corporativa en 2021, Guía profesional*. Barcelona: Homuork, 2021. <https://www.gref.org/nuevo/docs/Homuork.pdf> [Consulta: 16/11/2021].

- Teletreball, selecció de recursos (cursos, webinars, podcast, articles, infografies) de màxima actualitat sobre: teletreball, liderar a distància, gestió d'equips en remot, temps d'incerteses, futur després de la covid-19.
- Formació en línia, selecció de cursos de les diferents plataformes de formació gratuïta en línia, webinars i podcast específics de biblioteca pública i d'altres àmbits més transversals.

Es van publicar 15 butlletins entre els mesos de maig i juliol i van haver un total de 2.636 descàrregues per part del personal de la XBM i la GSB.

4. Evolució de les necessitats formatives dels professionals de la XBM

Les necessitats formatives dels professionals de la XBM han anat canviant al llarg d'aquests deu anys al ritme que canviaven les necessitats de la ciutadania a la que com a servei públic serveix la biblioteca. En aquest sentit, podríem afirmar que les biblioteques públiques sempre han estat atentes als canvis per poder-s'hi sumar el més ràpid possible.

Si fa uns anys, les necessitats formatives estaven més centrades en temes interns de la gestió de la biblioteca, ara, cada vegada més, les necessitats que expressen els professionals de la XBM estan més enfocades en l'usuari. Necessiten aprenentatges eminentment pràctics que facilitin el seu dia a dia, disposar de recursos el més a mida possible de les seves necessitats i comptar amb eines que facin possible una interacció ràpida, adequada i eficient amb els usuaris.

Àmbits com la tecnologia, la prescripció i difusió de la col·lecció, la virtualització dels serveis,

Si fa uns anys, les necessitats formatives estaven més centrades en temes interns de la gestió de la biblioteca, ara, cada vegada més, les necessitats que expressen els professionals de la XBM estan més enfocades en l'usuari.

les noves formes de comunicar amb els usuaris, els serveis personalitzats per a diferents col·lectius i la participació de la ciutadania a la biblioteca són les demandes més reiterades en l'actualitat. I no perquè abans no es demanessin, que també, sinó perquè ara es demanen des d'una òptica diferent, amb altres criteris i en molts casos posant l'enfocament en l'usuari. Criteris com innovació, rapidesa, col·laboració, eficiència, valor afegit, participació i serveis personalitzats, caracteritzen les necessitats actuals i posen de relleu la prioritització cap a l'usuari actual i futur de la biblioteca pública.

Si un dels propòsits de les biblioteques és l'atenció a la ciutadania i la creació de comunitats, cal una actualització permanent de coneixements i habilitats del personal que treballa a les biblioteques. Per a moltes persones, el personal que treballa a les biblioteques és un referent ja que aquest selecciona entre un munt d'informació aquella que és més pertinent a la seva demanda, fa recomanacions de lectures segons la seves preferències, dona suport en la gestió de tràmits, facilita el trànsit cap el món digital, proposa noves lectures i per tant nous coneixements, etc. Per tal que es doni aquesta correlació, cal que el personal estigui en continu procés d'aprenentatge al llarg de la seva vida.

El que mou als professionals és la seva vocació de servei i, en aquest sentit, necessitaven i necessiten poder-se formar i actualitzar els seus coneixements i habilitats amb la rapidesa que les necessitats de l'entorn canvien.

5. Visió de futur i reptes

Si cap als anys 90 es parlava de la societat i els entorns VUCA, acrònim de volàtil, incert, complex i ambigu, i al cap de poc, s'incorporava també el concepte d'hiperconnectivitat, avui ja alguns experts parlen d'un nou entorn, BANI, caracteritzat per ser trencadís, ansiós, no lineal i incompreensible.^{4,5,6}

Aquests entorns eminentment tecnològics, caracteritzats per canvis constants i per una complexitat i incertesa continuada, fan que les organitzacions s'hagin de transformar i, amb elles, les persones que hi treballen. Sembla que davant de tant canvi podria ser d'ajuda construir una base sòlida i flexible alhora que permeti a les persones i a les organitzacions el trànsit cap a la reinvençió de noves formes de treball i noves formes d'aprendre al llarg de la vida.

Però què caldria tenir en compte per fer aquesta transformació? Des de la GSB i amb l'objectiu de garantir que els serveis, recursos i productes al voltant de l'aprenentatge dels professionals estiguin en sintonia amb els canvis que s'estan produint i es produiran en el futur ha de vetllar per a què:

- L'acció formativa, entesa des de la vessant més àmplia de formats i accions, segueix sent una estratègia bàsica d'acció en les planificacions anuals, posant al centre el desenvolupament de les biblioteques i dels seus professionals.
- L'adaptació a les eines tecnològiques afavoreixin nous aprenentatges. La capacitat en habilitats digitals passa a ser clau com a habilitat transversal per a qualsevol treballador.

Personalitzar al màxim les accions formatives ens garantirà programar accions útils, necessàries i de valor afegit.

- L'establiment de nous canals de comunicació amb els treballadors per tal que el disseny de productes i serveis relacionats amb la formació sigui més a mida de cadascun dels col·lectius present a les plantilles de les biblioteques. Personalitzar al màxim les accions formatives ens garantirà programar accions útils, necessàries i de valor afegit.
- La flexibilitat davant d'un nou entorn formatiu, l'entorn híbrid, faciliti la convivència entre formats. Cada format es seleccionarà en base a la temàtica, la metodologia i els destinataris de cada acció. La formació presencial estarà caracteritzada a més per incorporar un alt valor afegit: que sigui més efectiva abordar-la persona a persona.
- L'elaboració de recursos específics per a biblioteca pública on l'autoaprenentatge en modalitat asíncrona tingui un lloc destacat.
- La continuïtat de projectes que potencien l'aprenentatge col·laboratiu i la creació de nous.
- L'aprenentatge de cadascuna de les persones que es formen es transfereixi al projecte de la biblioteca on treballa, i reverteixi en la pròpia organització.

En definitiva, si volem aprofitar les oportunitats que ens ofereix el nou entorn i que la nostra organització es reinventi juntament amb les persones que la formen, ens cal dissenyar estratègies on la flexibilitat, l'autolideratge, la tecnologia, la col·laboració, l'escolta activa, la innovació i la creativitat ens marquin el full de ruta a partir d'ara.

4. Álvarez, Alonso. "Mundo BANI vs VUCA – ¿Y tú? ¿Cómo miras al futuro?". *Netmind*, (06/04/2021) <https://netmind.net/es/mundo-bani-vs-vuca/> [Consulta: 15/11/2021].

5. Conesa, Pilar. "BANI versus entorn VUCA: la nova realitat". *Disi Talent*, (13/11/2020) <https://disitalent.com/ca/bani-versus-entorn-vuca-la-nova-realitat/> [Consulta: 16/11/2021].

6. "BANI Tag". *Menta Formació*, (5/10/2021), <https://www.mentaformacio.com/tag/bani/> [Consulta: 16/11/2021].

Des de la GSB s'ha fet camí en aquests àmbits esmentats anteriorment, però, si volem adequar-nos a les necessitats d'aprenentatge dels nostres professionals en aquest nou entorn i amb el nou model de biblioteca pública que s'està esdevenint, hem de ser més proactius que mai, disposar de bons mitjans de detecció de necessitats i agilitzar la nostra resposta.

Ens ha de moure la flexibilitat per desaprendre i tornar a aprendre per adaptar-nos a les necessitats de la comunitat a la qual servim com a servei públic.

Bibliografia

ÁLVAREZ, Alonso. "Mundo BANI vs VUCA – ¿Y tú? ¿Cómo miras al futuro?". *Netmind*, (06/04/2021) <https://netmind.net/es/mundo-bani-vs-vuca/> [Consulta: 15/11/2021].

"BANI Tag". *Menta Formació*, (5/10/2021), <https://www.mentaformacio.com/tag/bani/> [Consulta: 16/11/2021].

Catalunya. Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya. (*DOGC*, núm. 1727, 29/03/1993). http://www.bne.es/es/Colecciones/Adquisiciones/DepositoLegal/LegislacionAutonomica/docs/Llei_Sistema_Bibliotecari.pdf [Consulta: 16/11/2021].

CONESA, Pilar. "BANI versus entorn VUCA: la nova realitat". *Disi Talent*, (13/11/2020) <https://disitalent.com/ca/bani-versus-entorn-vuca-la-nova-realitat/> [Consulta: 16/11/2021].

GAIRÍN, Joaquín; BARRERA, Aleix. *Organizaciones que aprenden y generan conocimiento*. Madrid: Wolters Kluwers España, 2014.

Tendencias de la formación corporativa en 2021, Guía profesional. Barcelona: Homuork, 2021. <https://www.gref.org/nuevo/docs/Homuork.pdf> [Consulta: 16/11/2021]. ■

**LA
TRANQUIL·LITAT
QUE DONA
ESTAR EN
BONES
MANS**

IMPRESSIÓ OFFSET & DIGITAL
Informa-te'n a: www.sprintcopy.com

Sprint Copy
934 463 900

WE PRINT THE DIFFERENCE
Còrsega 546 - Tel. 934 463 900
sp@sprintcopy.com
www.sprintcopy.com

Dossier

Perfils professionals

**Especialització i pluridisciplinarietat
per a una bona gestió dels fons fotogràfics**

Laia Foix

Departament de Documentació
i Investigació. Institut d'Estudis
Fotogràfics de Catalunya (IEFC)
lfoix@iefc.cat

Article rebut al novembre del 2021;
revisat al gener del 2022.

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398386>

Especialització i pluridisciplinarietat per a una bona gestió dels fons fotogràfics

Resum: La fotografia es troba en tots els àmbits de la nostra societat i en la majoria de fons documentals que tractem com a professionals, ja sigui en entitats patrimonials (biblioteques, arxius o museus) com en entitats acadèmiques, culturals, empresarials, científiques o arxius personals. La seva especificitat com a document no lingüístic, la seva ubicació dins conjunts orgànics i la seva vulnerabilitat física i química exigeixen una especialització per al seu tractament. L'article analitza aquestes necessitats i els perfils professionals que són necessaris per integrar les diferents mirades cap a l'artefacte fotogràfic des d'una col·laboració pluridisciplinària. Es revisa la formació que hi ha a Catalunya per especialitzar-se, així com altres espais d'aprenentatge i col·laboració com són jornades, grups de treballs i xarxes de professionals.

Paraules clau: fotografia, arxius fotogràfics, formació especialitzada, pluridisciplinarietat, patrimoni fotogràfic.

Especialización y pluridisciplinarietà para una buena gestión de los fondos fotográficos

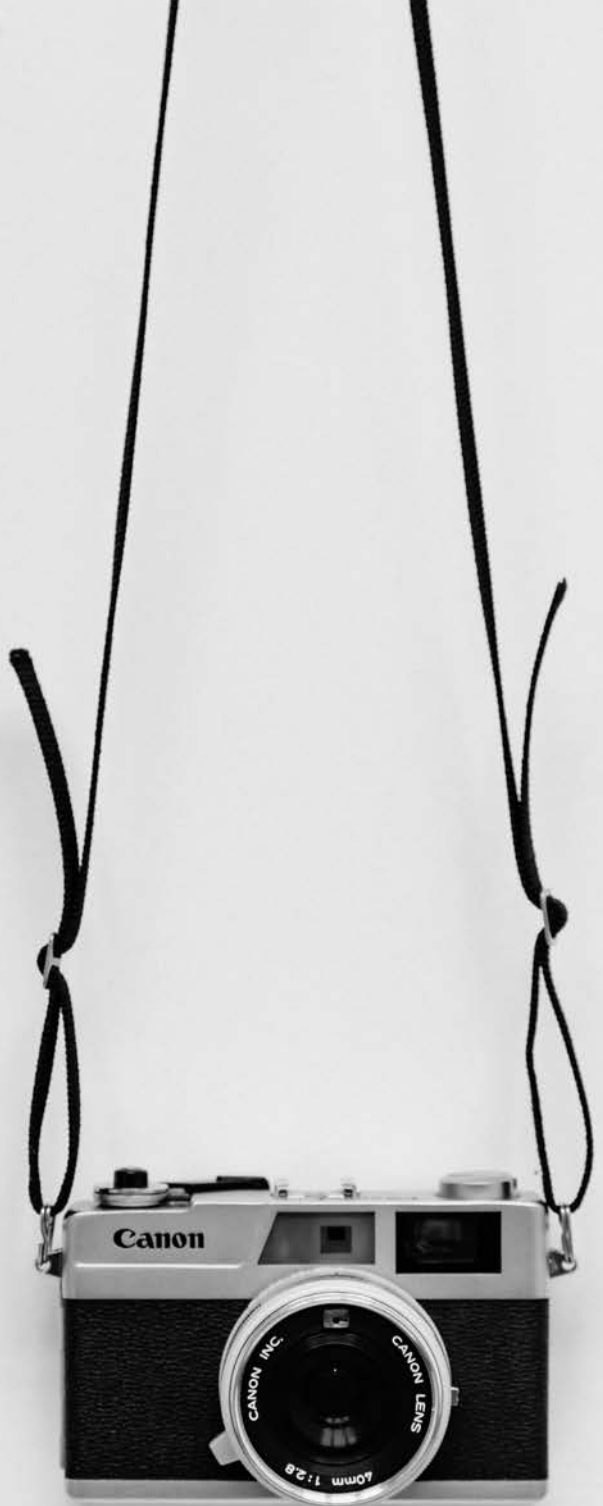
Resumen: La fotografía está presente en todos los ámbitos de nuestra sociedad y en la mayoría de fondos documentales que tratamos como profesionales, ya sea en entidades patrimoniales (bibliotecas, archivos o museos) como en entidades académicas, culturales, empresariales, científicas o archivos personales. Su especificidad como documento no lingüístico, su ubicación dentro de conjuntos orgánicos y su vulnerabilidad física y química exigen una especialización en su tratamiento. El artículo analiza estas necesidades y los perfiles profesionales que son necesarios para integrar las distintas miradas hacia el artefacto fotográfico desde una colaboración pluridisciplinaria. Se revisa la formación que hay en Catalunya para especializarse, así como otros espacios de aprendizaje y colaboración como son jornadas, grupos de trabajo y redes de profesionales.

Palabras clave: fotografía, archivos fotográficos, formación especializada, pluridisciplinarietà, patrimonio fotográfico.

Specialization and multidisciplinary for an adequate management of photographic holdings

Abstract: Photography can be found in all of society's fields and most of the documentary holdings we handle with as professionals, either in cultural heritage institutions (libraries, archives or museums) academic, cultural, corporate or scientific entities, or personal archives. Its specificity as a non-linguistic document, its location inside organic wholes, and its physical and chemical vulnerability demand a specialization for its treatment. In the following article, we analyse these needs and the professional profiles required to join the various views on the photographic artifact from a multidisciplinary cooperation. We also look over the existing training oriented to specialization, as well as other training and collaboration spaces such as conferences, work groups and professional networks..

Keywords: photography, photographic archives, professional training, multidisciplinary, photographic heritage.

Introducció

En un món on la informació és el producte amb més transaccions és òbvia la necessitat de gestionar-la adequadament per rendibilitzar aquest intercanvi. Avui dia, immersos en la xarxa, aquestes transaccions d'informació són continuades i abasten tots els àmbits tant personals com institucionals, des de la salut, la feina o el lleure fins al transport, l'alimentació o les relacions personals. Així mateix ens impliquen com a agents actius i passius: som contínuament emissors i receptors de dades. En aquest entorn digital el telèfon intel·ligent d'ús personal és l'exemple de la permeabilitat i potencialitat d'aquest flux d'informació. Amb Internet i la multiplicació de xarxes socials, la fotografia guanya terreny de forma continuada com a objecte informacional i comunicacional per excel·lència. És fàcil deduir com n'és d'important que els documentalistes assoleixin competències per gestionar de forma adequada i solvent les fotografies com a tipus d'informació i document amb característiques pròpies.

1. Ubiquïtat i especificitat de la fotografia

La ubiquïtat pròpia de la fotografia fa que la trobem en entitats molt diverses: entitats patrimonials (biblioteques, museus o arxius), entitats comercials, educatives o de l'àmbit de la comunicació (premsa i televisió). Tradicionalment, la custòdia en diferents entitats ha condicionat la lectura de la imatge fent prevaldre aspectes documentals en arxius històrics, o aspectes artístics en entitats museístiques, per esmentar-ne dos exemples. Hem de saber veure tot el potencial semàntic de les fotografies que,

consultades des de la xarxa, són requerides per qualsevol dels seus valors —documental o artístic— que varien també al llarg dels anys. Una fotografia feta anys enrere per elaborar un document propagandístic d'un balneari o d'una fàbrica pot interessar avui dia per mostrar la realitat del treball infantil o de la discriminació per gènere; però també per a estudis arquitectònics, de transformació del territori, o bé per a biografies personals. Si mirem aquest document més enllà de la imatge reproduïda ens pot donar informació del fotògraf o l'estudi fotogràfic que la va crear, il·lustrar processos fotogràfics, usos comercials dels materials efímers, etc.

Si haguéssim de resumir l'especificitat de la fotografia davant el document textual, apel·laríem a tres característiques: primer, a la seva vulnerabilitat i complexitat constitutiva —en front de la combinació de paper i tinta pròpia del document textual—; segon, a la seva producció majoritàriament dins conjunts o reportatges i no pas d'una en una, i, per últim, a la seva expressió a través de la imatge i no pas del codi lingüístic textual com a mitjà de transmissió de la informació.

Vulnerabilitat

La primera característica del document fotogràfic que no ens hauria de passar per alt és la seva vulnerabilitat.¹ Tot i que moltes entitats gestionen la fotografia a partir de reproduccions (molts cops obtingudes per digitalització de l'original en el cas de fotografies químiques) o bé imatges impreses (per exemple postals obtingudes per processos fotomecànics), no podem obviar que gran part del nostre patrimoni fotogràfic es fonamenta en originals obtinguts per processos fotogràfics —negatius o positius— que sovint són peces úniques.

1. Comptem amb bibliografia entenedora en català o castellà elaborada per conservadors restauradors especialitzats en fotografia com són Angel Fuentes, Pau Maynés, Luis Pavao o Bertrand Lavedrine: Fuentes de Cía, Angel M. *La conservación de archivos fotográficos*. Madrid: SEDIC, 2012. <http://www.sedic.es/wp-content/uploads/2016/01/conservacion-arch.-fotograficos.pdf> [Consulta: 22/11/2021]; Lavedrine, Bertrand. *(Re) Conocer y conservar las fotografías antiguas*. París: Comité des travaux historiques et scientifiques, 2010. (Orientaciones y métodos; 16); Maynés Tolosa, Pau. *Fotografía: la conservación de colecciones fotográficas*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005; Pavao, Luis. *Conservación de colecciones de fotografía*. Granada: Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Centro Andaluz de Fotografía, 2001. (Cuadernos técnicos (Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico); 5).

Tenim entre mans documents fràgils.

La fotografia, al llarg dels seus més de cent vuitanta anys d'història, ha experimentat amb diferents suports i procediments per intentar que el resultat fos durador, un objectiu que no sempre s'ha aconseguit. Tenim entre mans documents fràgils. Enfront de la combinació de paper i tinta dels documents textuais, en fotografia sovint trobem vidre, plàstic, paper... recoberts de substàncies orgàniques com la gelatina o l'albúmina i amb diferents metalls i pigments que formen la imatge fotogràfica. Hi podem afegir altres pigments, tintes, substàncies adhesives i materials diversos per embellir la pròpia imatge i l'objecte que la suporta. Les emulsions de gelatina i albúmina són especialment nutritives i apetitoses per a fongs, peixets de plata i altres animalons, que, posats a triar, atacaran preferentment les fotografies i no pas els documents textuais. El patrimoni fotogràfic disminueix dia a dia, envelleix, es degrada i desapareix. Calen mesures de preser-

vació més exigents que les de la documentació textual per endarrerir una mort que en alguns casos és inevitable. Els suports plàstics anteriors a 1950, per exemple, sabem que estan abocats a la seva autodestrucció per la hidròlisi àcida, procés inevitable i irreversible que no més podem alentir. Els fongs, en atacar l'emulsió fotogràfica, impossibiliten la lectura de la imatge i produeixen danys més greus que en la llegibilitat d'un document de text.

Genealogia i procedència

Una altra característica força freqüent és la recepció de fotografies dins de conjunts orgànics creats pels seus autors o productors. Dins d'aquest context, cada fotografia pren nous significats que provenen del conjunt i no del document individual. El tractament dels documents com a part de les col·leccions o fons a què pertanyen esdevé necessari per no perdre part del seu potencial, cal respectar curosament el principi de procedència. Així mateix, s'imposa una visió més àmplia del patrimoni fotogràfic que tingui en compte altres

Figura 1. El patrimoni fotogràfic es caracteritza per la seva diversitat de suports i formats. Anxiu Històric Fotogràfic de l'IEFC

Calen mesures de preservació més exigents que les de la documentació textual per endarrerir una mort que en alguns casos és inevitable.

documents com llistats i registres, anotacions i correspondència, la biografia dels autors i productors, així com la dels destinataris pels quals va ser creada, la seva funcionalitat inicial, la tecnologia que en va permetre la materialització, visionament i difusió, etc.

Per altra banda, habitualment les fotografies són produïdes amb molta més quantitat que els documents textuais. Aquesta massificació dels arxius obliga a elaborar uns primers instruments de descripció que permetin abastar el conjunt o, si es vol dir amb terminologia arxivística, els fons, subfons, sèries i subsèries. La majoria dels nostres fons fotogràfics difícilment podran ser processats a nivell d'unitat documental simple en la seva totalitat pel seu gran volum, ja que fàcilment reunim milers o desenes de milers de fotografies en un sol fons. Per poder conèixer aquests fons o col·leccions i dur a terme processos de selecció que permetin planificar i prioritzar els tractaments, és necessari començar pel conjunt i, posteriorment, tractar les peces més rellevants. Sense aquest criteri, la conservació, restauració, catalogació, digitalització i difusió del nostre patrimoni fotogràfic esdevé anecdòtica, casual i aleatòria, així com la pèrdua d'allò que no és tractat amb la urgència necessària.

La imatge com a llenguatge

La tercera característica que marca l'especificitat de la fotografia és la seva naturalesa d'imatge. La imatge és essencialment polisèmica, concreta i suggeridora alhora, subjectiva en la

seva lectura. Es diu que pensem amb paraules, tot i que hi ha estudis científics que apunten altres teories. En tot cas, els nostres sistemes de cerca i bases de dades sí que funcionen amb llenguatge textual, i això ja ens obliga a traduir allò que ve expressat amb imatges a un altre codi, lingüístic, que és el textual. Cal interpretar minimitzant la subjectivitat pròpia de la lectura d'imatges; cal contextualitzar allò més icònic i allò més subjectiu dins l'eix social, històric i cultural on s'ha generat la fotografia; cal però, afegir lectures més enllà de la de l'autor i l'entorn que va acollir la fotografia en el seu moment per no obviar altres informacions contingudes en la imatge. En una fotografia, com en qualsevol document, és igual d'important allò que es mostra, com allò que s'amaga (el que s'anomena fora de camp).

Per altra banda, la qualitat artística i la creativitat pròpia de moltes fotografies són qualitats a valorar i, a més, protegides per la legislació. Una legislació que també protegeix la imatge personal de les persones que van ser fotografades. Els professionals han de tenir present el marc legal que regula la utilització i la difusió del patrimoni fotogràfic. Tot un conjunt d'especificitats que també abasten la digitalització, tant pel que fa a la vulnerabilitat dels originals com a les exigències de qualitat. Quan digitalitzem textos, tan sols hem de garantir la llegibilitat d'unes lletres com les que pot interpretar un programari de reconeixement òptic de caràcters. Quan digitalitzem fotografies tota la informació del document, caracteritzada per una àmplia gamma de tonalitats, és rellevant i necessària per garantir una reproducció fidel que, en molts casos, es llegirà en format ampliat.²

2. Un manual de capçalera per a tots aquests aspectes relatius a la imatge digital és el d'Iglésias Franch, David. *La fotografia digital en los archivos: qué es y cómo se trata*. Gijón: Trea, 2008. (Archivos siglo XXI; 8). ISBN 978-84-9704-377-9.

2. Perfils professionals dels tècnics i gestors de fons fotogràfics

Al capdavant de les entitats que gestionen fons fotogràfics trobem bibliotecaris, arxiviers, museòlegs, i també historiadors, historiadors de l'art, arqueòlegs, documentalistes gràfics, fotògrafs, etc. Segons el tipus d'entitat es perfilen diferents serveis a l'usuari que poden posar l'accent en la contextualització geogràfica, temàtica i cronològica de la imatge atenent a interessos més historicistes, o bé incidir en la iconicitat i la connotació requerides en usos publicitaris i comercials, per posar dos exemples prou antagònics.³

La custòdia d'originals fotogràfics requerirà un diagnòstic i monitoratge de l'estat de conservació i unes pautes de preservació que afecten des de la protecció individual de cada espècimen fins a les condicions mediambientals dels dipòsits. El coneixement d'un restaurador conservador especialitzat en fotografia és imprescindible, ja que la materialitat i vulnerabilitat de la fotografia és força diferent de la del document textual, fins i tot quan tots dos estan sobre un suport de paper.

Els tipus d'usuari també condicionen aspectes transcendents com el temps de resposta als requeriments, que sol ser força immediat en entorns de premsa i televisió, mentre que per a usos d'investigació històrica permet intervals més dilatats. Aquest aspecte no és anecdòtic, ja que condiciona el programari que sustenta les bases de dades i la difusió, així com la resta d'infraestructures que permeten l'explotació dels fons. El tipus d'entitat

Segons el tipus d'entitat es perfilen diferents serveis a l'usuari.

gestora també es caracteritza per la prioritització d'objectius de conservació o bé de la rendibilització i l'obtenció de beneficis econòmics. En aquest cas en un extrem tenim entitats patrimonials i en l'altre bancs d'imatges d'ús comercial que ni tan sols treballen amb originals, sinó sempre amb reproduccions. Els diferents objectius condicionen els recursos que s'invertiran en els diferents processos tècnics i documentals necessaris per a l'explotació del fons: conservació, restauració, processos documentals, digitalització d'originals analògics, plataformes de difusió i comercialització, etc.

És obvi que per a una adequada gestió del patrimoni fotogràfic cal comptar amb una pluridisciplinarietat que abasta diferents perfils professionals, com a mínim: el restaurador conservador especialitzat en fotografia, el gestor documental (arxiver, bibliotecari, documentalista...), el fotògraf (que entén el document fotogràfic i com cal digitalitzar-lo), l'historiador de la fotografia i l'informàtic. Un bon coneixement de l'àmbit temàtic sobre el qual tracten les fotografies és també imprescindible, així com una perspectiva des dels estudis visuals i l'antropologia visual. Aquestes necessitats contrasten dolorosament amb una realitat de plantilles massa reduïdes, quan no unipersonals. En tot cas, cal tenir present quan cal un especialista per tal de no perjudicar la integritat de la fotografia, i només per això ja és necessari un coneixement especialitzat del document fotogràfic.

3. Aquests diferents enfocaments s'aprecien en els manuals bàsics editats els darrers anys, com són els de Boadas [et al.], Salvador Benítez, Sánchez Vigil o Valle Gastaminza, per esmentar-ne alguns dels més consultats: Boadas, Joan; Casellas, Lluís-Esteve; Suquet, M. Àngels. *Manual para la gestión de fondos y colecciones fotográficas*. Girona: CCG ediciones, Centre de Recerca i Difusió de la Imatge, Ajuntament de Girona, 2001; Salvador Benítez, Antonia (coord). *Patrimonio fotográfico: de la visibilidad a la gestión*. Gijón: Trea, 2015. (Biblioteconomía y administración cultural; 280); Sánchez Vigil, Juan Miguel. *El documento fotográfico: Historia, usos y aplicaciones*. Gijón: Trea, 2006; Sánchez Vigil, Juan Miguel; Salvador Benítez, Antonia. *Documentación fotográfica*. Barcelona: Editorial UOC, 2013. (El profesional de la información (Editorial UOC); 18); i Valle Gastaminza, Félix del (ed.). *Documentación fotográfica*. Madrid: Síntesis, 1999. (Ciencias de la información (Síntesis). Biblioteconomía y documentación; 19).

Per a una adequada gestió del patrimoni fotogràfic cal comptar amb una pluridisciplinarietat que abasta diferents perfils professionals.

Aquesta ubiqüitat de la imatge fotogràfica a que fèiem referència, implica una especialització tant per als documentalistes que treballen només amb fons fotogràfics, com per a qualsevol professional que, en major o menor mesura, treballa amb fotografies. Revisem en aquest apartat la formació accessible per a qualsevol professional a Catalunya, excloent —perquè excedeix l'espai d'aquest article— altres iniciatives de fora de Catalunya, o formacions ofertes internament a professionals d'empreses o de xarxes públiques de museus, arxius o biblioteques.

Opcions per a l'especialització

L'especialització per tractar fons fotogràfics ha estat afrontada pel COBDC al llarg dels anys en cursos de petit format com el de Gestió de fons i col·leccions de fotografia, el de Gestió de fotografies en centres culturals: drets d'autor i d'imatge o el de Documentació Audiovisual: preservació i tractament, per esmentar-ne alguns dels oferts els darrers anys.

Aquests espais formatius se sumen a una formació acadèmica en els estudis superiors d'Informació i Documentació, que no compta amb assignatures específiques que capacitin el professional per a una gestió integral dels suports fotogràfics, més enllà d'una assignatura de tractament de documentació audiovisual. Aquesta especialització es pot obtenir parcialment en assignatures soltes dins de màsters com el de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals de la UB, que ofereix una assignatura anomenada Fons i col·leccions fotogràfics, sons i de cinema. En

el màster d'Arxivística i Gestió de Documents, ofert per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents en col·laboració amb la UAB, la situació és la mateixa, ja que inclou una única assignatura on s'imparteixen coneixements per gestionar fons fotogràfics i audiovisuals.

Cursos d'especialització oferts per l'IEFC

Des del Departament de Documentació i Investigació de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya s'han organitzat cursos de formació especialitzada per als diferents professionals que tenen responsabilitats en la gestió, tractament, conservació i difusió de fons fotogràfics ininterrompudament des de l'any 1998. Actualment s'ofereixen dos cursos de petit format: el de Gestió d'arxius fotogràfics en l'entorn digital i el de Preservació, conservació i digitalització d'originals fotogràfics.

El curs de Gestió d'arxius fotogràfics en l'entorn digital, juntament amb el seu predecessor, Conservació i organització de col·leccions fotogràfiques, han facilitat formació especialitzada a set-cents professionals en aquests vint anys. El seu objectiu ha estat permetre una primera aproximació a les especificitats del document fotogràfic per tal d'identificar-lo i conservar-lo segons les seves necessitats, i alhora entendre les diferències respecte als documents textuais quant a la seva catalogació, indexació i digitalització. S'han volgut oferir visions des de l'àmbit de la gestió patrimonial i també des del món de la premsa i la televisió, a partir de la docència impartida per professionals en actiu reconeguts dins el sector. Tot això, tenint present que, cada cop més, la gestió d'aquest patrimoni es fa des de l'entorn digital i que això implica també —com no pot ser d'altra manera— canvis metodològics que ens han de fer repensar els objectius i la manera en com hem treballat tradicionalment.

Des de l'any 2013 s'ofereix també el curs de Preservació, conservació i digitalització d'originals fotogràfics —que s'organitza en seminaris

Figura 2. Sessió docent de digitalització d'originals fotogràfics a l'IEFC. Foto: Joan Ribó / IEFC. 2017

orientats a l'estudi i coneixement pràctic dels diferents suports de la fotografia química al llarg de la història— amb l'objectiu d'identificar i tenir cura dels principals processos de degradació, tot evitant-los quan sigui possible; així com donar pautes per a una correcta manipulació i difusió dels originals. S'ofereix també un seminari en digitalització d'originals fotogràfics, un tema poc tractat en altres espais formatius. Mes de dos-cents professionals han gaudit d'aquesta oferta, que evidencia la necessitat de conèixer de primera mà allò amb què treballen: fotografies fetes i materialitzades per multitud de processos amb les seves vulnerabilitats i diferències constitutives.

El Postgrau de Gestió, preservació i difusió d'arxius fotogràfics

Però sens dubte, l'espai formatiu per excel·lència per aconseguir una especialització sòlida és el Postgrau de Gestió, Preservació i

Difusió d'arxius fotogràfics, organitzat per l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents (ESAGED), el Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) i l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya (IEFC), amb el suport i reconeixement de la UAB. Aquest postgrau compta amb una càrrega lectiva de 30 ECTS repartida en dos anys. Després d'una primera edició presencial, es va optar per una fórmula de viabilitat que acollís alumnes d'altres territoris també mancats d'una oferta d'aquest tipus i es va oferir com a formació en línia a partir de la segona edició (duta a terme els anys 2012-2014). Actualment ja s'han dut a terme cinc edicions en línia que han contribuït a la formació especialitzada de més de cent cinquanta professionals. El postgrau, al llarg de sis mòduls, repassa la història, teoria i crítica de la imatge fotogràfica, els aspectes tècnics de la imatge química i digital, la preservació i conservació d'aquests documents, els processos documentals i els aspectes legals quant a la gestió i la difusió. L'alumne realitza un treball

final d'investigació que en alguns casos, per la seva qualitat, veu la llum en forma d'article, comunicació o conferència.

Jornades, grups de treball i de recerca i xarxes professionals

Més enllà del marc acadèmic dels estudis homologats i els cursos d'especialització, podem recórrer a fòrums, congressos i jornades. Aquests espais de col·laboració, cooperació i aprenentatge compartit són ben valorats per molts dels professionals que gestionen fons fotogràfics que sovint ho fan des de plantilles unipersonals, sense accés a assessoraments o equips externs que puguin satisfer les carències de perfils professionals especialitzats.

Destaquem, per la seva llarga trajectòria i el pòsit de documentació accessible, les Jornades Imatge i Recerca del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge de l'Ajuntament de Girona, que ofereix en obert i en línia els continguts de totes les ponències i comunicacions presentades al llarg de trenta anys de convocatòries biennals.⁴ També el Museu Marítim de Barcelona ha organitzat des de l'any 2011, i també de forma biennal, la Jornada de Fotografia a Museus, Arxius i Biblioteques, que ha facilitat als professionals de les entitats patrimonials un espai de formació teòrica i pràctica específica per a la gestió dels fons fotogràfics que custodien.

El COBDC compta amb el Grup de treball de Documents gràfics, creat recentment i que és successor del Grup de treball de Documentació audiovisual, que entre els anys 2002 i 2016 va organitzar la Jornada de Documentació Au-

diovisual dins el marc de les Jornades Catalanes d'Informació i Documentació que organitza aquesta entitat. Tot i centrar-se en els formats audiovisuals en les seves darreres edicions, aquesta Jornada va tenir al principi la fotografia com a objecte d'estudi. També han estat significatives les aportacions d'altres agrupacions de professionals com el Grup de Treball de Fotografia en Museus i Arxius que des de l'any 2012 ha encapçalat diversos projectes que han tingut un altaveu dins la Jornada de Fotografia a Museus, Arxius i Biblioteques que esmentàvem més amunt.⁵

L'associacionisme també és una xarxa professional essencial. En l'àmbit de la fotografia patrimonial Fotoconnexió <<https://www.fotoconnexio.cat/>>, associació que té per missió promoure l'estudi, la investigació, la conservació i la difusió de la fotografia i l'audiovisual en tots els seus aspectes, és indiscutiblement l'espai que aglutina més professionals, recursos i activitats.⁶ Constituïda l'any 2011 per iniciativa de diferents professionals del sector, reuneix bibliotecaris, arxivers, museòlegs, restauradors i conservadors, col·leccionistes, fotògrafs, historiadors de la fotografia, investigadors..., tots ells interessats en la investigació, la conservació i la difusió de la fotografia.

3. Conclusions

La fotografia aglutina en si mateixa, de forma indestriable, la seva materialitat constitutiva, el seu origen orgànic i el seu contingut icònic i informacional. Aquest artefacte complex implica mirades diverses des de l'àmbit documental, però també des de la conservació i la restauració. L'especificitat de la imatge fa que una digitalització acurada dels originals

4. Es pot consultar una visió d'aquests trenta anys en la recent publicació *Imatge i recerca 1990-2020 Estat de la qüestió: 16es Jornades Antoni Varés 2020*. Girona: Ajuntament de Girona, 2020.
5. Aquest esperit de col·laboració des de la pluridisciplinarietat es recull en l'article que ha publicat aquest grup de treball: Dahl, Sílvia [et al.]. "La fotografia en paraules: versió en català de l'AAT Getty elaborada pel Grup de Treball de Fotografia a Museus i Arxius". *Ligall*, núm. 44 (2021), p. 92-115.
6. Un article que recull la voluntat de col·laboració des de la pluridisciplinarietat pròpia dels projectes de Fotoconnexió és l'escrit per Barnadas, Ramon. "Genealogia de les fotografies de Francesc Boix". *Ligall*, núm. 42, (2019), p. 98-115.

La fotografia aglutina en si mateixa, de forma indestruïble, la seva materialitat constitutiva, el seu origen orgànic i el seu contingut icònic i informacional.

per fer-los accessibles als usuaris sigui imprescindible perquè aquests puguin copsar si són del seu interès, més enllà del que uns descriptors o resum puguin explicar de la fotografia. La seva capacitat polisèmica la fa permeable a diferents entorns (informativals, artístics, científics, etc.), raó per la qual la seva difusió ha de preveure un ventall molt ampli de possibles usuaris. Totes aquestes especificitats fan necessària una mirada pluridisciplinària i la formació especialitzada esdevé imprescindible. Actualment comptem amb bibliografia especialitzada generada per professionals del nostre territori que sumen la seva expertesa al coneixement i experiència d'altres països. Malgrat que cal ampliar i normalitzar dins els estudis acadèmics reglats la formació especialitzada en gestió del patrimoni fotogràfic, comptem amb espais d'aprenentatge i assessorament prou consolidats que permeten al professional formar-se en aquest àmbit.

Bibliografia

BARNADAS, Ramon. "Genealogia de les fotografies de Francesc Boix". *Lligall*, núm. 42, (2019), p. 98-115.

BOADAS, Joan; CASELLAS, Lluís-Esteve; SUQUET, M. Àngels. *Manual para la gestión de fondos y colecciones fotográficas*. Girona: CCG ediciones, Centre de Recerca i Difusió de la Imatge, Ajuntament de Girona, 2001.

DAHL, Sílvia [et al.]. "La fotografia en paraules: versió en català de l'AAT Getty elaborada pel Grup de Treball de Fotografia a Museus i Arxius". *Lligall*, núm. 44 (2021), p. 92-115.

FUENTES DE CIA, Angel M. *La conservación de archivos fotográficos*. Madrid: SEDIC, 2012. <http://www.sedic.es/wp-content/uploads/2016/01/conservacion-arch.-fotograficos.pdf> [Consulta: 22/11/2021].

IGLESIAS FRANCH, David. *La fotografía digital en los archivos: qué es y cómo se trata*. Gijón: Trea, 2008. (Archivos siglo XXI; 8). ISBN 978-84-9704-377-9.

Imatge i recerca 1990-2020 Estat de la qüestió: 16es Jornades Antoni Varés 2020. Girona: Ajuntament de Girona, 2020.

LAVIDRINE, Bertrand. *(Re) Conocer y conservar las fotografías antiguas*. París: Comité des travaux historiques et scientifiques, 2010. (Orientaciones y métodos; 16).

MAYNÉS TOLOSA, Pau. *Fotografía: la conservació de col·leccions fotogràfiques*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005.

PAVAO, Luis. *Conservación de colecciones de fotografía*. Granada: Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico. Centro Andaluz de Fotografía, 2001. (Cuadernos técnicos (Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico); 5).

SALVADOR BENÍTEZ, Antonia (coord). *Patrimonio fotográfico: de la visibilidad a la gestión*. Gijón: Trea, 2015. (Biblioteconomía y administración cultural; 280).

SÁNCHEZ VIGIL, Juan Miguel. *El documento fotográfico: Historia, usos y aplicaciones*. Gijón: Trea, 2006.

SÁNCHEZ VIGIL, Juan Miguel; SALVADOR BENÍTEZ, Antonia. *Documentación fotográfica*. Barcelona: Editorial UOC, 2013. (El profesional de la información (Editorial UOC); 18).

VALLE GASTAMINZA, Félix DEL (ed.). *Documentación fotográfica*. Madrid: Síntesis, 1999. (Ciencias de la información (Síntesis). Biblioteconomía y documentación; 19). ■

Telescopi

Altres paradigmes de
la formació i dels estudis
de documentació:
un cas al Regne Unit

Lluís TEMBLEQUE

Bibliotecari del Museu de Londres
ltembleque@museumoflondon.org.uk

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398387>

Altres paradigmes de la formació i dels estudis de documentació: un cas al Regne Unit

Lluís Tembleque, nascut a Vilanova i la Geltrú, va cursar estudis d'Història a la Universitat de Barcelona. Actualment treballa a la biblioteca del Museu de Londres, però per arribar-hi ha experimentat un llarg camí que combina feina i formació, que va començar treballant en la gestió de la llibreria del Museu Britànic, i, a partir d'aquí, adaptant i adquirint coneixements cada vegada més específics que li permetessin passar de la gestió a la documentació fins a esdevenir bibliotecari especialitzat en la gestió de biblioteques patrimonials. En Lluís recentment va aparèixer a la premsa nacional anglesa, quan es va fer públic el descobriment per part seva d'unes cançons inèdites dedicades a Lord Nelson i en possessió de la seva amant Emma Hamilton, ara al fons de la biblioteca del Museu de Londres.

El fet que fos l'entitat on treballava qui el va animar a adquirir nous coneixements per millorar i créixer ens porta a considerar que hi ha altres models de formació que poden inspirar futurs professionals del sector.

Quina és la teva formació com a punt de partida i què et va portar de Catalunya a Anglaterra?

Inicialment vaig estudiar Història a la UB; em vaig mig especialitzar en història antiga però era molt conscient que m'atreïen els museus i la recerca més que l'arqueologia o l'educació. Vaig tenir un parell de feines a museus de Barcelona, de cara al públic, però llavors (2001) el clima laboral no oferia masses possibilitats de progressió. L'arribada de l'euro no va fer les coses més fàcils així que el meu company i jo vam decidir buscar sort a Londres, en principi per a una temporada curta. El passat setembre va fer 19 anys!

Quines van ser les primeres passes professionals allà? Quins càrrecs has desenvolupat i quin perfil professional suposava?

A Londres a principis dels 2000 era encara possible trobar feina la primera setmana d'arribar. Jo vaig fer un parell

de mesos en una cadena d'entrepans i després vaig començar a una de les botigues de records del Museu Britànic. Va ser la feina ideal per millorar l'anglès, fer coneixences i guanyar experiència laboral. Al cap d'uns mesos em vaig passar a la llibreria especialitzada del museu, on portava algunes seccions i organitzava comandes per clients. Aquí vaig començar a posar les peces del trencaclosques en ordre: la meva passió per la història, pels llibres, l'atenció al client, la part més administrativa de factures, proveïdors etc. I tot en un context fantàstic: un dels museus més famosos del món.

Quan van venir els canvis per formar part d'una de les biblioteques del BM? Quines aptituds tenies que eren idònees per a la feina i quines mancances?

L'oportunitat va arribar al 2007. Originalment em venia de gust quedar-me en el món de les llibreries. Però com més coneixia les funcions internes del museu, més m'atreia formar-ne part. En un moment donat em vaig presentar a dues feines: una, d'administratiu de biblioteques; i l'altra d'assistent de col·leccions... i em van oferir les dues! Segurament aquella va ser una de les decisions més importants de la meua vida professional... I vaig triar els llibres, que havien estat presents a la meua vida des de ben petit. La posició d'administratiu en realitat incloïa totes les responsabilitats d'un bibliotecari, però no el sou o la necessitat de tenir la llicenciatura. Va ser una molt bona manera d'entrar al món de la biblioteconomia, que sempre m'havia cridat l'atenció i coneixia mínimament a través de dues amigues.

El museu llavors tenia vuit o nou biblioteques especialitzades, una per a cada departament de col·leccions. L'administratiu/bibliotecari portava el dia a dia del servei: adquisicions, catalogació, subscripcions, intercanvis, visites de recerca, etc. Va ser un període molt gratificant, de creixement personal i professional, on vaig fer amistats fortíssimes i descobrir tot el que encara avui m'apassiona de la meua feina. Amb el temps, he acabat veient els anys al Museu Britànic com una mena d'època daurada.

A Anglaterra, les empreses valoren el potencial d'un treballador i no esperen que arribis completament format.

Vas formar-te o van formar-te?

A Anglaterra, les empreses valoren el potencial d'un treballador i no esperen que arribis completament format. Prefereixen formar-te, invertir en tu. Aquesta actitud va ser clau perquè l'equip entrevistador entengués que els meus coneixements eren transferibles, que encara que no havia treballat en una biblioteca prèviament, l'experiència a la llibreria era 'similar' (entenc que això pot ser polèmic, però tant llibreters/es com bibliotecaris/es volem facilitar l'accés al coneixement, a l'aventura que suposa obrir un llibre). Se'm va valorar també, evidentment, el títol universitari i el coneixement de llengües, ja que havia de portar la biblioteca dedicada a l'art i l'arqueologia europees.

Un cop establertes les tasques, responsabilitats i prioritats, va començar la formació interna, organitzada al museu i disponible a tot el personal de les biblioteques. És aquí on vaig descobrir la catalogació i les regles anglo-americanes, tot conceptes molt nous però amb una racionalitat que en seguida vaig trobar molt interessant. Dues catalogadores amb experiència ens van formar, pas a pas, en les regles de MARC21, AACR2, el vocabulari controlat de les *Authorities* de la Library of Congress, i tota la resta. De tan en tant el museu organitzava cursos o anàvem a altres institucions a fer-los. És així com vaig guanyar experiència en temes com la preservació i catalogació de llibres antics, drets d'autor o, més endavant, RDA.

Dos anys més tard vaig decidir seguir els passos d'altres companys i demanar que el museu m'esponsoritzés un màster de biblioteconomia. Ho van acceptar i el 2009 vaig començar un curs a temps parcial i a distància amb la universitat Robert Gordon d'Aberdeen, Escòcia. Va ser una experiència força interessant però no necessàriament dissenyada per

a bibliotecaris del sector patrimonial. Alguns mòduls van ser una mica lleugers (el de catalogació va ser realment una introducció a la teoria, gens pràctic), altres molt allunyats de la meua realitat laboral i personal (com un treball en grup sobre la gestió de biblioteques públiques en un context rural). Vaig disfrutar molt el mòdul de classificació, aplicant el que aprenia a un projecte que estava desenvolupant al museu: crear una biblioteca per publicacions periòdiques nova a partir de tres d'anteriors sense sistemes de classificació previs.

L'últim any del màster el vaig dedicar a la recerca i redacció de la tesina, un *tour de force* que va valdre molt la pena. Vaig investigar el paper de les biblioteques a la vida i obra de l'escriptora Virginia Woolf, com els serveis i col·leccions que ella freqüentava apareixien a les seves cartes, novel·les i assajos. Vaig tocar també temes com l'accés de les dones a l'educació o l'aparició de les primeres biblioteques públiques i de subscripció.

Què has après en aquest recorregut dins el museu i la biblioteca?

Les biblioteques de museu són fascinants perquè és on es desenvolupen idees per a publicacions, exposicions, recerca, projectes educatius, etc. En un museu, els llibres (sobretot els antics) tenen l'oportunitat d'explicar més històries: aquella impresa en les seves pàgines; aquella del moment en què van ser escrites o impreses; i aquella que s'extreu del llibre com a objecte, dels seus materials, anotacions, etc. En un museu els llibres poden ser llegits, estudiats i exposats.

D'altra banda, les biblioteques de museu sovint poden no tenir massa recursos i aquest ha estat segurament un repte constant en la meua carrera: ser un "equip d'un", treballar sol o amb voluntaris, fet que limita els projectes que pots dur a terme, sempre fent malabarismes per oferir el servei, introduir millores, intentar continuar la formació i estar en contacte amb les novetats del sector. A vegades pot ésser una situació difícil de gestionar, però acostuma a ser molt gratificant.

El millor consell que em podia haver donat: apren com es fan les coses a altres llocs i torna més curtit, amb un ventall d'experiències molt més ampli.

Quin perfil et definiria millor? T'has continuat formant? De quina manera?

Mirant-m'ho amb perspectiva, el meu recorregut professional m'ha portat (a vegades sense saber-ho) a biblioteques que necessiten atenció, modernitzar-se o introduir noves pràctiques i maneres de fer. He intentat no allunyar-me de la història, l'arqueologia i l'art, però he treballat també amb fons dedicats a la numismàtica o la moda.

Just després d'acabar el màster em vaig presentar a una feina interna al museu, a l'única biblioteca amb servei públic, sala de lectura etc. La posició suposava nous reptes, noves responsabilitats i també una millora salarial. El cap de biblioteques, però, va preferir una candidata amb experiència al món universitari, i em va fer entendre que, si volia realment millorar el meu perfil professional, hauria de formar-me fora del museu. El que va començar com un cop desmoralitzant, va ser en realitat el millor consell que em podia haver donat: apren com es fan les coses a altres llocs i torna més adaptat, amb un ventall d'experiències molt més ampli. Vaig tenir, això sí, un 'premi de consolació': vaig acceptar cobrir una baixa per maternitat durant un any, entrant així en el món de les publicacions periòdiques. En paral·lel vaig també acceptar una feina d'encara no vint hores al mes a l'Institute of Classical Studies, una de les millors biblioteques dedicades a l'antiguitat clàssica arreu. Allà vaig treballar per primera vegada en un taulell d'atenció al lector, tot i que la majoria d'hores les passava retornant llibres a les prestatgeries. Vaig mantenir aquesta feina adicional gairebé tres anys.

Al final de la suplència, amb les noves experiències adquirides, vaig decidir deixar el Museu Britànic i acceptar una nova feina de portar les publicacions periòdiques, recursos

digitals i intercanvis a la biblioteca del Courtauld Institute of Art, una universitat dedicada a la història de l'art amb un important fons museístic. Aquí vaig estar-hi gairebé quatre anys. Al 2017, desmotivats per problemes dins l'equip, vaig marxar i acceptar una feina com a gestor de biblioteca a la Fashion Retail Academy, un 'college' per futurs professionals de la venda de moda. El canvi d'estudiants universitaris a adolescents no va funcionar i, el mateix dia que passava els sis mesos de prova, vaig decidir presentar-me a una feina que portava anys esperant que esdevingués disponible, a la biblioteca del Museu de Londres.

Al mateix període vaig començar a fer unes col·laboracions de nou al Museu Britànic, aquesta vegada al Departament d'Exposicions Internacionals. Fins al dia d'avui, quan organitzen mostres per la Fundació La Caixa a Catalunya i Espanya, reviso petites seccions de les traduccions oficials dels catàlegs i textos de sala (proofreading).

On treballes ara i quines funcions desenvolupes?

A l'estiu del 2018 vaig poder tornar al món dels museus, que enyorava enormement, concreatment al Museu de Londres, una biblioteca que coneixia i anys enrere havia considerat com a possible ruta professional. Aquí porto una col·lecció de gairebé 35.000 llibres, que inclou 5.000 llibres antics, mapes i manuscrits. Com a fons és força semblant al que portava al Museu Britànic (en mida, temàtica i públic), però tinc la sort que ara aquest forma part de la col·lecció del museu, fet que fa que els llibres es tractin tant com estris de recerca com artefactes històrics.

L'estat general de la col·lecció no és ni molt menys perfecte, he hagut de desentortolligar molts problemes històrics per poder anar fent millores. Per exemple, he hagut de descatalogar moltíssimes publicacions que no es necessitaven, i fer lloc així a nous llibres que representessin la diversitat social d'una ciutat com Londres: veus de les comunitats de migrants o LGBTQ+, llibres sobre la violència racial dels anys 70 i 80, llibres sobre noves tècniques mu-

seístiques o la representació de persones amb minusvalies al llarg de la història, per donar alguns exemples. He aconseguit fer la biblioteca més rellevant dins la institució i també publicar el catàleg en línia, per poder donar a conèixer la col·lecció més enllà de les parets del museu.

El projecte més complicat, però, ha estat establir uns criteris o paràmetres amb els quals assignar un 'estatus' a les diferents parts del fons. Encara que tots els llibres són béns del museu, la majoria dels llibres antics van ser adquirits com a peces del fons museístic. Amb el temps, s'hi han afegit altres llibres publicats abans del 1850 però que originalment eren eines de recerca. Això ha creat conflictes de documentació, diferents nivells de protecció 'legal' o d'emmagatzematge. Hem intentat explorar totes les possibilitats i descriure les pautes del protocol. Per exemple, com tractem un llibre modern que necessita ser afegit al sistema de gestió del fons museístic per formar part d'una exposició, per després tornar a la biblioteca. O què fem amb llibres afegits a aquest sistema anys enrere per manca d'un catàleg de la biblioteca.

La meua feina en realitat queda a mig camí entre bibliotecari i curador. Com a bibliotecari mantinc el servei actiu: compra de llibres, catalogació, promoció i divulgació del fons. Com a 'curador', intento dur a terme recerca sobre aquells llibres més interessants i/o únics que tenim, escrivint –quan puc– articles pel web del museu o fins i tot per a alguna revista especialitzada.

Quin futur preveus a mig-llarg termini?

Aquests últims mesos he estat preparant-me per afegir el nostre catàleg al National Bibliographic Knowledgebase (NBK), un catàleg col·lectiu de biblioteques acadèmiques del Regne Unit. Quan això vagi sobre rodes, i de cara a l'any que ve, em vull assegurar més ajuda, inclosa la possibilitat de formalitzar tenir cada any estudiant de biblioteconomia en pràctiques. També he començat a co-presidir la xarxa LGBTQ+ del museu. A nivell més personal, estic considerant associar-me a CILIP <<https://www.cilip.org.uk/>>, però he de

Porto tota la vida afrontant reptes amb positivitat; potser el més gran que m'espera és reciclar-me com a bibliotecari en la meua pròpia llengua.

preveure si puc comprometre-hi tot el temps necessari: associar-se significa que t'assignen un mentor amb el qual s'analitza la trajectòria professional, què necessites desenvolupar més, etc.; es tarda fins i tot un any a fer aquest procés i en surts un professional més rodó.

A mig termini he de dur a terme un inventari complet del fons de la biblioteca. El vaig començar a l'abril del 2021, i és part de la preparació de totes les col·leccions del museu que estem duent a terme per poder traslladar-nos a un nou edifici. L'inventari no només és una oportunitat per confirmar 'què tenim i on', sinó també millorar les entrades de catàleg aplicant per primera vegada les regles de catalogació internacionals, a qui soc tan fidel. Hi treballa dos o tres dies a la setmana, i inclou petites millores de classificació i la impressió de codis de barres. De cara a l'any que ve estic intentant buscar algun tipus de finançament intern per poder contractar un catalogador a temps parcial.

El nou museu hauria d'incloure una sala d'estudi de cara al públic, però per visites de

recerca concertades. La idea és que el visitant pugui veure les activitats acadèmiques que es duen a terme al museu, incloent els laboratoris científics i els magatzems. Aquesta sala d'estudi hauria d'acollir gran part de la biblioteca. Com que l'edifici no és nou (estem recuperant dos mercats a la zona de Smithfield) en aquests moments estem intentant entendre quina quantitat del fons es podria encabir a la sala. La següent passa serà el disseny interior de l'espai.

A llarg termini està tot una mica menys clar. La terra crida, porto molts anys fora. La pandèmia de la covid-19 ha demostrat que el que abans eren *només* dues hores d'avió, pot acabar sent una distància molt més considerable... Però la carrera professional que m'he construït a Londres seria bastant difícil de continuar a Catalunya (crec). La realitat és que tota la meua experiència en el món de les biblioteques l'he adquirida en un context anglosaxó, i no tinc massa clar com podria transferir els meus coneixements a Catalunya. El primer pas sens dubte seria aprendre el vocabulari tècnic i poder tenir una conversa normal amb altres bibliotecaris sense haver de donar mil voltes per explicar un concepte! Porto tota la vida afrontant reptes amb positivitat; potser el més gran que m'espera és reciclar-me com a bibliotecari en la meua pròpia llengua. ■

Experiències

Rosana ANDREU

Bibliotecària a la Biblioteca Josep Salceda
i Castells de Cambrils
@rosanaandreu

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398387>

Xarxes socials i narració oral a la biblioteca pública

La Biblioteca Josep Salceda i Castells de Cambrils on treballa és una biblioteca pública amb 24 anys de funcionament en la nova ubicació, a la zona de serveis essencials del poble. Som un equip cohesionat que treballem molt el foment de la lectura, sobretot en la franja infantil, però també en adults i nouvinguts i procurem col·laborar amb entitats locals i serveis municipals relacionats. A la biblioteca s'hi fan, sobretot, diverses activitats de foment de la lectura i suport als centres escolars del poble. Hem dut a terme diferents projectes interessants com ara les edicions de la marató de *booktubers* juvenils o les visites escolars amb codis QR.

En la meva feina bibliotecària seria molt agosarat dir que faig alguna cosa que no fan altres bibliotecàries, però sí podria dir que, a banda d'atendre el públic, gestionar activitats i les visites escolars, m'he "especialitzat" en

El que més m'ha servit és aprendre dels narradors en directe.

xarxes socials, prescripció lectora i narració de contes, com han hagut de fer moltes altres companyes de professió. Totes tres coses són ítems que no es treballaven a la diplomatura de Biblioteconomia i Documentació que vaig estudiar; només recordo alguna pinzellada de narració i de prescripció. Respecte el tema de xarxes socials, en l'època en què vaig estudiar, evidentment, no hi havia cap tipus de formació.

Pel que fa a la prescripció lectora m'he format amb molta lectura en general, molta lectura d'articles especialitzats, ressenyes i seguiment d'autors, editorials i tot allò relacionat amb el món del llibre i la lectura. Tinc pendent de fer el postgrau de Prescripció Lectora de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals, ja que me n'han parlat molt bé. Quant a la narració oral, he fet un parell de cursets especialitzats i de parlar en públic, però el que més m'ha servit és aprendre dels narradors en directe.

Pel que fa a les xarxes socials, ha estat un autaprenentatge a causa del meu interès, amb molt temps dedicat a treballar els meus perfils i els de la biblioteca, així com el d'un restaurant i la gestió del projecte *Quèfemalesbiblios*, amb Lidia Bartolomé, de la biblioteca de Lloret de Mar. Les ganes d'aprofundir més en aquest tema em van portar a cursar el màster de Social Media de la UOC, que vaig acabar el juny del 2020. ■

Albert BASART

Gestor de Projectes a AQU Catalunya
abasart@aqu.cat

Tècnic de l'àrea de gestió de processos d'avaluació externa

AQU Catalunya, l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya, es defineix com el principal instrument per a la promoció i l'avaluació de la qualitat al sistema universitari català i té com a objectius l'avaluació, l'acreditació i la certificació de la qualitat en l'àmbit de les universitats i dels centres d'ensenyament superior de Catalunya (ensenyaments, professorat, centres i serveis). Constituïda l'any 1996, va ser la primera agència de qualitat que es va crear a l'estat, i té el reconeixement internacional com a membre de ple dret de l'European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) i de la International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE), organització internacional amb seu a Barcelona. Actualment treballen a AQU Catalunya al voltant d'unes 50 persones, distribuïdes en diverses àrees funcionals.

Des de l'any 2004 treballa a AQU Catalunya, un organisme vinculat a la Generalitat de Catalunya. Si bé el primer encàrrec que vaig tenir

en els inicis del meu recorregut a AQU Catalunya va ser la gestió de la biblioteca, i també de l'arxiu de documentació administrativa de l'organització, la meva tasca aviat va derivar en altres àmbits que a continuació us explicaré. Abans, però, us comento breument què és i quines són les funcions de l'Agència.

L'àrea en la qual jo treballa des de 2006 s'anomena Àrea d'avaluació de la qualitat i les seves funcions es resumeixen en assegurar la qualitat de les titulacions (graus, màsters i programes de doctorat) i institucions (facultats, departaments, serveis) de les universitats catalanes. En concret, la meua tasca principal com a tècnic de l'àrea és la gestió dels processos d'avaluació externa. Aquests processos d'avaluació segueixen una metodologia prèviament establerta i compten amb el concurs dels principals agents de les unitats avaluades i amb persones expertes. Sempre conclouen amb uns informes de resultats que tenen dos objectius principals: retre comptes a la societat i promoure la millora continua dins el sistema universitari.

He fet un exercici de síntesi gairebé extrem perquè, de fet, em voldria centrar en la naturalesa d'una activitat o perfil professional que gira al voltant de la gestió de les organitzacions des de la perspectiva d'assegurar la qualitat. Es tracta d'un perfil professional que, des del meu punt de vista, manté lligams evidents amb els àmbits propis dels professionals de la gestió de la informació i la documentació.

A les darreres dècades, la filosofia i la pràctica de la gestió de la qualitat s'han estès de manera imparable, en un recorregut que es va iniciar durant la segona meitat del segle XX en l'àmbit industrial, però que avui en dia ha impregnat tota mena d'entorns empresarials, administracions públiques i també organitzacions sense ànim de lucre. Parlem d'un conjunt de funcions i pràctiques importants, no només per millorar la gestió i eficiència de les organitzacions en termes de productivitat i competitivitat, si no per donar compliment a les exigències de re-

timent de comptes i de transparència, especialment en el cas d'organitzacions de titularitat pública. Qui més qui menys, a tothom li ha tocat (o li tocarà) barallar-se (en el bon sentit) amb alguna norma ISO, amb algun control de qualitat, amb alguna avaluació d'EFQM o amb acreditacions de tot tipus, com per exemple les que promovem a AQU Catalunya en relació al sistema universitari.

En efecte, com a la majoria dels professionals de la gestió de la informació i la documentació, la matèria primera amb què treballa és documentació i informació més o menys estructurada i una de les coses que fa particular la nostra feina és la naturalesa d'aquesta documentació. Sense ànim de ser exhaustiu ni d'establir unes categories "acadèmiques", miro de descriure breument la documentació amb què treballem els qui ens dediquem a la gestió de la qualitat:

- Un primer grup de documents són aquells que defineixen, des d'una perspectiva global, les actuacions en matèria d'assegurament de la qualitat, estableixen les regles de joc i les responsabilitats, i vinculen l'estratègia d'una organització amb les accions de desenvolupament i control per al seu desplegament. Estaríem parlant de normes (per exemple normes internacionals de gestió de la qualitat com la ISO 9001:2015), manuals de qualitat, guies d'avaluació i altres tipus de material metodològic. En la gestió d'aquesta documentació és especialment important la seva correcta identificació, actualització i difusió.
- Un segon grup estaria format per tota aquella documentació que serveix per registrar, informar, justificar, etc. totes les actuacions que es deriven de la gestió que fa l'organització en el compliment de les seves funcions. Així, per exemple, moltes organitzacions disposen de processos i procediments documentats dels quals es deriven les plantilles o models de documents i els registres, que són aquells documents generats en base a una plantilla. Els processos i procediments també haurien d'informar i

La meva formació com a gestor de projectes d'avaluació de la qualitat s'ha anat configurant, per una banda, a través de la pràctica diària i la participació en esdeveniments (jornades, congressos, etc.) del sector, i, per l'altra, a través de cursos de diversa naturalesa.

regular l'ús de la informació que té la organització normalment estructurada en bases de dades, fulls de càlcul, etc. En la gestió d'aquesta documentació és especialment important establir-ne els fluxos de creació, recepció, aprovació, enviament, emmagatzemament, etc.

- I es podria definir un tercer grup de documents, que són resultat de l'aplicació de processos d'avaluació, d'auditories internes o externes, etc. Parlaríem dels informes de resultats, informes d'avaluació o d'auditoria, així com també plans d'accions de millores, entre d'altres. En la gestió d'aquesta documentació és especialment important la seva difusió interna i externa, la seva publicació, però també el tractament necessari perquè el seu contingut esdevingui profitós per l'organització (per posar un exemple, facilitar que les recomanacions de millora d'un informe d'avaluació s'incorporin com al pla d'activitats de l'organització). També podríem incloure en aquest grup els certificats, els segells d'excel·lència, i fins i tot les llistes de rànquings.

No cal dir que, per al tractament de tota aquesta documentació, és cada cop més necessari l'ús de sistemes de gestió de processos que incorporen eines de la gestió documental o sistemes de gestió documental.

Bé, torno momentàniament als primers anys del segle XXI. En aquell moment, la meva formació universitària com a bibliotecari (diplomata

el 2002) i documentalista (licenciat el 2006) es va centrar majoritàriament en el tractament de formats clàssics (llibres i revistes, documents d'arxiu, i també, potser de manera incipient, la documentació electrònica). Destaco, perquè en certa manera va suposar una empenta a un futur que en aquell moment no contemplava, una assignatura (crec recordar que optativa) al final de la Llicenciatura en Documentació que s'anomenava Gestió de la Qualitat. La impartia la professora Núria Balagué, en aquell moment subdirectora del Servei de Biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona, precisament una biblioteca pionera en l'adopció i certificació dels seus processos de qualitat.

Des d'aleshores, la meua formació com a gestor de projectes d'avaluació de la qualitat s'ha anat configurant, per una banda, a través de la pràctica diària i la participació en esdeveniments (jornades, congressos, etc.) del sector, i, per l'altra, a través de cursos de diversa naturalesa. Destaco, per exemple, cursos de gestió de projectes, cursos de gestió per processos, formacions sobre la norma ISO 9001 o el curs certificat de l'avaluador EFQM. També cal remarcar els cursos organitzats per l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua), molt interessants per desenvolupar competències importants en la nostra tasca (cito per exemple les formacions en mètodes qualitius i quantitius aplicats a l'avaluació de polítiques públiques o els seminaris sobre com incorporar l'evidència a la presa de decisions). ■

Estefania DORADO

Gestora de la informació a Boehringer
Ingelheim
edoradsa@gmail.com

Gestora de recursos digitals

Vaig cursar el grau d'Informació i Documentació (2009-2013) i el màster de Gestió de Continguts Digitals (2019) de la Universitat de Barcelona. Actualment sóc *Digital Asset Librarian* a Boehringer Ingelheim, una farmacèutica d'origen alemany amb seu a Sant Cugat del Vallès. Al voltant del món hi treballen més de 47.000 persones i es dedica a la investigació i desenvolupament, fabricació i venda de productes medicinals humans i veterinaris.

Un *Digital Asset Librarian*, que es pot traduir literalment com un bibliotecari d'actius digitals, és la persona encarregada d'organitzar la informació i definir els camps de dades i l'estructura d'una plataforma DAM per garantir la qualitat i la cerca del contingut. Una plataforma DAM és un sistema que emmagatzema, comparteix i organitza els actius digitals des d'una ubicació central.

Dins de Boehringer Ingelheim, treballo en el departament *GTM Delivery Unit*. Aquest departament s'encarrega d'oferir serveis de qualitat de forma més eficient i eficaç per optimitzar recursos dins de la companyia a nivell global. Els serveis actuals que es presten són: l'automatització i mesurament de campanyes de màr-

El que fa diferent el meu treball és que la gestió de la informació és totalment digital i que es tracta d'un entorn multidisciplinari i innovador en el qual és molt necessària la formació contínua en tecnologies i tenir una aptitud adaptativa als canvis.

queting, l'anàlítica de canals digitals i la gestió d'actius digitals.

L'equip de *Digital Asset Librarians* està format per nou bibliotecaris i figura dins d'aquest departament ja que té una funció clau en la gestió, recuperació i utilització de materials a través de tots els països on Boehringer Ingelheim treballa.

El serveis que oferim com *Digital Asset Librarians* són:

- Desenvolupament i conservació de continguts: implicar i donar suport a l'empresa amb el desenvolupament estratègic, l'orientació en processos i l'ús de contingut. Alguns exemples són oferir consulta sobre contingut passat com a guia per la planificació futura, desenvolupament i manteniment de col·leccions, donar suport al usuari a l'ús de material o realitzar informes pels usuaris.
- Assistència i formació d'usuari: donar formació i orientació sobre l'ús dels processos i les plataformes als usuaris interns de Boehringer Ingelheim i les agències externes. Alguns exemples són desenvolupar, gestionar i crear materials de formació relacionats amb els processos i plataformes, donar sessions de formació específica als usuaris i respondre als dubtes dels usuaris.
- Integritat de les metadades: gestionar el marc d'etiquetatge per la descripció de continguts. Alguns exemples són desen-

volupar un sistema de metadades, reportar l'ús del sistema de cerca, col·laborar en la creació d'una taxonomia i compartir bones pràctiques.

- Optimització i establiment de processos de la plataforma: millorar els processos i la plataforma basant-nos en la opinió dels usuaris. Alguns exemples són recollir suggeriments dels usuaris, millorar i mantenir els informes i l'optimització constant de la plataforma.

A diferència de les sortides professionals clàssiques, el que fa diferent el meu treball és que la gestió de la informació és totalment digital i que es tracta d'un entorn multidisciplinari i innovador en el qual és molt necessària la formació contínua en tecnologies i tenir una aptitud adaptativa als canvis.

Abans de treballar a Boehringer Ingelheim, vaig estudiar el grau d'Informació i Documentació on vaig poder assolir coneixements relacionats amb la gestió i recuperació de la informació. Especialment em van interessar les assignatures relacionades amb la gestió de bases de dades, la web semàntica i l'ontologia de la informació. Després d'acabar els estudis, vaig viure cinc anys al Regne Unit treballant per la indústria de l'hostaleria. La meua destresa per poder analitzar i organitzar la informació em va ajudar a desenvolupar les meves tasques, però, a més, em va servir per poder adquirir algunes de les competències transversals com aprendre a treballar en equip, millorar la comunicació, millorar l'adaptabilitat, tenir més iniciativa, etc. En tornar, vaig reprendre la meua formació cursant el màster de Gestió de Continguts Digitals. Realitzar aquest màster em va ajudar a reprendre la meua connexió amb el món de la informació i la documentació. Vaig poder explorar molt més la gestió de continguts digitals (gestió de continguts web, aplicacions mòbils, gestió de projectes, gestió de xarxes socials, etc.).

La formació i experiència assolida m'han ajudat molt a entendre l'entorn de la informació. Tots estem envoltats d'informació, però poder

analitzar-la i gestionar-la és clau per poder treballar amb ella. Els estudis m'han permès tenir les eines i coneixements per poder dur a terme el meu treball. Però també la formació contínua i l'interès per la professió és imprescindible per al constant reciclatge de coneixement i per entendre en quin entorn ens estem movent ara mateix. ■

Lydia Gil

Responsable del Centre de documentació i Biblioteca de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC).

Autora del blog "Social Media en Investigación" @TuSocialMedia

Documentalista i divulgadora científica amb perspectiva de gènere

Soc Lydia Gil i he cursat el postgrau de Comunicació i Avaluació de la Ciència a la Universitat de Barcelona (2017), el màster d'Informació Digital: especialitat en cercadors a la Universidad Pompeu Fabra (2015), el màster de Documentació Digital a la Universitat Pompeu Fabra (2014), i el postgrau Experto en Gestión y Administración de Bases de Datos a la Universidad Católica "Santa Teresa de Jesús" de Ávila (2010).

Actualment tinc dues feines: una com a responsable del Centre de Documentació i Biblioteca de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) i una altra com a *freelance* al meu bloc "Social Media en Investigación". L'ICAC és un centre que té com a finalitat la recerca, la formació avançada i la difusió de la civilització i cultura clàssiques. La recerca la duen a terme més d'una cinquantena de persones que es reparteixen en vuit grups.

L'Institut, amb seu a Tarragona, forma part de la xarxa de centres de recerca de Catalunya (CERCA) i l'any 2015 va ser distingit amb l'acreditació HR Excellence in Research (HRS4R) que atorga la Comissió Europea. Dins de la seva estructura l'Institut té tres serveis científicotècnics: Centre de documentació i biblioteca, Tecnologies de documentació gràfica i la Unitat d'estudis arqueomètrics. En aquest sentit, destaca que l'ICAC és un dels pocs centres CERCA que compta amb la seva pròpia biblioteca.

Les meves tasques principals són la custòdia de l'arxiu històric-administratiu, de diversos llegats com per exemple, el del Dr. Pere de Palol amb més de 45.000 ítems, la gestió del fons documental amb prop de 25.000 documents, tot allò relacionat amb els serveis de ciència oberta (repositori de dades de recerca, repositori institucional, etc.) i la gestió dels intercanvis bibliogràfics amb altres institucions.

Crec que la diferència entre el que faig i el que fan altres bibliotecaris-documentalistes es troba en en la meva faceta com a *freelance* especialitzada en l'àmbit de les xarxes socials i la divulgació científica, tot posant l'accent en la visibilització de les dones divulgadores i del col·lectiu LGTBIQA+.

L'any 2015 vaig posar en marxa el meu bloc "Social Media en Investigación" amb l'objectiu de fusionar xarxes socials i ciència, i donar a conèixer projectes de divulgació científica.

L'any 2017 vaig iniciar #MujeresDivulgadoras, un projecte que té com a objectiu (re) descobrir les protagonistes de la divulgació científica de totes les àrees del coneixement. Hi ha físiques, biòlogues, matemàtiques, historiadores... Dones de totes les edats i dones que aposten per formats molt variats. Cada any, durant el mes de novembre, en faig una presentació amb noms triats i ja porta quatre edicions. Cal destacar que l'any passat #MujeresDivulgadoras va fer el seu salt a escala internacional per donar a conèixer 30 divulgadores de deu països de Llatinoamèrica.

Crec que la diferència entre el que faig i el que fan altres bibliotecaris-documentalistes es troba en en la meva faceta com a *freelance* especialitzada en l'àmbit de les xarxes socials i la divulgació científica.

L'any 2020 vaig crear #CienciaArcoíris, un projecte té com a objectiu visibilitzar el col·lectiu LGTBIQA+ de l'àmbit científic, donar-los veu i saber com els condiciona la seva orientació sexual o identitat de gènere en el seu àmbit professional. #CienciaArcoíris el presento al juny i actualment s'està duent a terme la 2a edició. Tant #MujeresDivulgadoras com #CienciaArcoíris tenen com a eix vertebrador el meu bloc i les xarxes socials. Per una altra banda, sóc codirectora i copresentadora d'Ones de Ciència, el programa de divulgació científica de Ràdio Cambrils, en el qual donem a conèixer la recerca que es fa al Camp de Tarragona, una regió petita, però que compta amb la Universitat Rovira i Virgili i quatre centres de recerca. Tota aquesta activitat m'ha obert les portes per incursionar en l'àmbit de la docència, impartir seminaris per al professorat i personal investigador o participar en congressos nacionals i internacionals, entre d'altres.

La meua carrera universitària no té res a veure amb la meua experiència laboral a Catalunya, ja que sóc mexicana i quan vaig venir a viure aquí vaig haver de reinventar-me. A Guadalajara (Mèxic) vaig estudiar Negocis Internacionals, però mai he exercit i des que visc aquí he intentat formar-me en l'àmbit de la documentació i de la comunicació científica, principalment. A més de la formació reglada, he fet molta formació autodidacta. ■

Vicent Gil

Enginyer a Mixpanel. Product analytics.
<https://www.linkedin.com/in/vicentgilesteve>

Enginyer de suport tècnic

El 2010 vaig començar el grau d'Informació i Documentació a la Universitat de Barcelona, i l'any 2014 -just abans de graduar-me- vaig aconseguir una estada de pràctiques no curriculars a Blueliv, una startup catalana orientada a la detecció de ciberamenaces. I què fa un bibliotecari a una empresa de hackers? El pla inicial era ajudar amb la documentació tècnica i donar un cop de mà amb el suport tècnic als clients. Després de dos anys i a l'acabar el màster en Gestió Estratègica d'Informació i Coneixement en Organitzacions de la UOC vaig obtenir la posició com a *team lead* del departament de suport tècnic a la mateixa empresa. Després d'altres dos anys com a responsable de l'equip vaig canviar de direcció, unint-me a l'equip comercial de la companyia amb el càrrec de Presales. Recentment, en la cerca de noves oportunitats, vaig decidir canviar totalment d'indústria i de càrrec. Actualment treballa com enginyer de suport tècnic a Mixpanel, una empresa nord-americana d'anàlisi de productes que va obrir seu a Barcelona el 2019.

El meu càrrec actual implica la resolució de dubtes i d'incidències als clients de Mixpanel. L'empresa comercialitza un programari que detecta l'ús que es fa d'una pàgina web,

Un bon bibliotecari ha de ser curiós.

programa o app, de forma que els desenvolupadors d'aquesta plataforma en poden treure millor rendiment al conèixer com l'utilitzen els usuaris. Així, podem donar resposta a preguntes com: quants usuaris visiten un segon cop la teva pàgina web? Quant de temps triguen a tornar? D'on venen quan arriben a una web? Quin és el moment òptim per llençar un SMS promocional? Quins elements o seccions d'una aplicació veuen els usuaris abans de desinstal·lar l'app? L'objectiu de tot açò és ajudar els clients a optimitzar les seves aplicacions i pàgines web, millorar el seu ús i conèixer el comportament dels usuaris.

Els caps de setmana, i aprofitant el temps extra que proporcionava el confinament per la pandèmia de la COVID-19, he començat a estudiar la FP en Desenvolupament d'Aplicacions Multipataforma al IOC. Vull enfocar el meu futur professional a un perfil híbrid entre el bibliotecari (metòdic, encarregat de serveis gestionats, comunicatiu...) i el tècnic (amb coneixement de llenguatges de programació, resolució d'incidències, bases de dades...). En altres paraules, per fer el que m'agrada he de convertir-me en un bibliotecari-informàtic.

Crec que el concepte de perfil "tradicional" d'una professió està desapareixent a mesura que avança l'accés universal al coneixement a través d'internet. Un biòleg pot accedir a un curs sobre comerç internacional, un professor pot aprendre sobre animació 3D i, al meu cas, un bibliotecari pot aprendre sobre JavaScript o com funciona una API. Crec que és comú a totes les professions la necessitat de reciclatge continu. La línia entre una professió i altra s'està desdibuixant cada cop més. Moltes empreses comencen a contractar personal basant-se en tests d'actitud i no de coneixement, perquè saben que aquest últim s'adquireix ràpidament si es compta amb l'actitud correcta.

Entre les competències que he anat adquirint destacaria:

- Llenguatges de programació: JavaScript, Java i Python.
- Gestió de bases de dades: Imprescindible el SQL
- Lideratge i gestió d'equip
- RFP, concursos públics, etc.

Les competències tècniques les he anat adquirint partint de cursos i tutorials online, també per “contaminació” en treballar en una empresa del sector tecnològic. Aquesta modalitat d'aprenentatge és realment lenta, no hi ha un “programa acadèmic”, simplement vas fent consultes sobre “com fer X” fins que un dia t'adones que ja saps fer X sense fer cap consulta.

Com a responsable d'equip, durant un temps, vaig haver de fer entrevistes i buscar nous companys pel departament. En cas de voler treballar al sector privat, recomano a les noves (i no tan noves!) generacions de bibliotecaris adquirir una sèrie de competències i coneixements que, almenys en 2014, no eren part de la formació reglada dels estudis:

- Anglès: res nou. Cal parlar anglès de forma fluida abans d'incorporar-se al sector privat.
- Habilitats comunicatives: cal estar còmode quan es fa una presentació, es parla amb un client o s'assisteix a un esdeveniment. Aquestes circumstàncies ocorren abans o després en la vida laboral de tothom i cal estar preparat.
- SQL: aquest format és clau per fer consultes en el *backend* de pràcticament totes les aplicacions informàtiques i pàgines web. Conèixer aquest format és especialment important en el cas de voler-se enfocar a posicions tècniques.

En 2013, Jesús Gascón (gran professor de la facultat!), em va dir una cosa que en aquell moment no vaig entendre: un bon bibliotecari ha de ser curiós. Anys després, només puc do-

Ser curiós et fa aprendre molt més ràpid i ser molt més flexible als canvis.

nar-li la raó. Ser curiós et fa aprendre molt més ràpid i ser molt més flexible als canvis. Buscar constantment respostes és clau per ser un bon professional de la informació. ■

Clara ILLA

Bibliotecària infantil. Membre del Grup de treball Biblioteques Escolars del COBDC
@IllaClara

Bibliotecària infantil i mediadora de lectura

El perfil professional que més m'escau és el de bibliotecària per a infants i mediadora de la lectura. Sóc bibliotecària de sala infantil de biblioteca pública, que és on m'he format i crescut professionalment, i des d'on planto la mirada i concebo l'acció professional. Ara bé, donat que les funcions i els objectius entre biblioteca pública i biblioteca escolar són compartits en bona mesura, considero que amb el meu perfil professional podria adaptar-me bé a l'ecosistema escolar i impulsar una BE del centre -si bé caldria complementar i ampliar la meua formació amb coneixements especialitzats de l'àmbit.

Com a professional, he viscut dos moments ben diferenciats a la sala infantil al llarg dels 10 anys que vaig treballar a la biblioteca pública del Prat de Llobregat, que em semblen significatius. A la sala infantil vaig estrenar-me en el món de les biblioteques com a tècnic auxiliar i quan tot just començava el grau d'Informació i Documentació (venia de llicenciar-me en Antropologia social i cultural i haver tingut experièn-

Per a desenvolupar la immensa i transcendent tasca laboral que rau en potència en tota sala infantil de biblioteca pública, fora bo tenir professionals amb formació especialitzada.

cia en biblioteca universitària, com a becària). Allí hi vaig ser un any i la imatge que el meu pas m'ha deixat en el record és de desbordament absolut, de ser un pop fent mil tasques alhora, de no tenir rumb clar ni acompanyament de cap superior, de sentir que no tenia prou coneixements... Descontrol i improvisació, vaja. Set anys més tard, i ja finalitzant la carrera, torno a la sala infantil i amb una missió clara, la de liderar la participació de la biblioteca en un projecte de ciutat, amb relació directa amb els centres escolars. Aquest projecte acotat, petit i ambiciós, compta amb una formació especialitzada amb formadores expertes i, de mica en mica, tots els sabers que se'n van desprendre i vaig assimilant irradien en tota la meua acció professional a la sala, tot influïnt molt positivament en altres espais i moments del servei bibliotecari infantil, més enllà del projecte en si. De mica, en mica, el servei canvia i s'enforteix, pren nous sentits i s'arrisca a provar coses noves, perquè la seguretat i la visió de la professional canvien. Recordo com tota la col·lecció anava prenent una nova intensitat a mesura que jo hi veia més, la coneixia més. Sabia llegir diferent aquells mateixos llibres, veia totes les possibilitats que oferien i que, com a lectora poc experta en literatura infantil, havia menysprejat del tot. Generalment, si no coneixes, no reconeixes.

Els coneixements que el projecte em brindà em permeteren especialitzar-me en llibre infantil, mediació i pràctiques de lectura. Aquest tipus de coneixements eren centrals per a desenvolupar la meua tasca professional i no els havia adquirit, precisament, al grau d'ID, on la presència del servei bibliotecari infantil com a

matèria de reflexió és quasi inexistent (encara que va ser el tema del meu TFG). Hauria de cursar el màster de Biblioteca escolar i promoció de la lectura per assolir una formació especialitzada i més àmplia, cosa que desitjaria enormement però que per circumstàncies personals, per ara, m'és impossible de realitzar. El mantinc com a repte futur.

Tampoc hagués assolit el nivell formatiu i competencial amb les formacions ofertes per la Diputació a tot el personal de biblioteques o les formacions especialitzades del COBDC, que tot i ser molt útils per treballar determinats aspectes, no hagueren aportat la base sòlida que la formació en el marc d'aquell projecte va brindar-me: per ser contínua i amb una orientació clara, compartida amb un grup de professionals que teníem uns objectius comuns... I sobretot, per ser amb una gran professional, mestra de mestres, que sap com aterrar el coneixement teòric i abstracte, vinculant-lo a les pràctiques més quotidianes i petites.

Les habilitats i competències que el propi servei bibliotecari t'implica tenir i vetllar com a professional són diverses. Especialment, destaco la comunicativa, en dos sentits: interna, amb l'equip de treball (cosa fonamental per poder treballar en equip i no ser un univers paral·lel al dels adults, perquè en el fons, la sala infantil és tota una biblioteca completa en si mateixa, amb elements propis i únics) i externa, amb el públic de la sala (des d'infants de mesos a 12 anys, fins a famílies, sense oblidar educadors i mestres). En segon lloc, recordem que la creativitat ha d'estar afinada, cal activar-la per connectar amb els infants. I en tercer lloc, subratllo el compromís social, perquè em sembla essencial, bàsic i del tot necessari posar-lo en valor. Ara bé, intueixo que per a ser plenament conscients del què poden significar les pràctiques de lectura tant en la vida de les persones com en la de la comunitat social, cal una formació especialitzada que no sempre es pot aconseguir. Una formació especialitzada que passa per adquirir nocions més o menys profundes en diversos camps: en literatura, en

història de la literatura infantil, en didàctica de la llengua i adquisició del llenguatge, en el joc infantil i aspectes pedagògics, en pràctiques de lectura.

Més enllà de la formació especialitzada rebuda per canals formals, també vull reconèixer el valor de la formació autodidacta, no formal i lliure perquè ha tingut i manté un pes rellevant en la meva formació:

- Les lectures especialitzades han sigut una font de primera: és clau realitzar bones formacions per obtenir bones bibliografies des d'on anar aprofundint lliurement i anar construint una mirada pròpia a partir d'un itinerari propi i autoformatiu. *Berrypicking model* sempre.
- A més, multitud de propostes que ens posen en contacte amb creadors del món del llibre (autors i il·lustradors, editors i mediadors del llibre infantil...) són altament nutritives professionalment parlant. Penso en jornades professionals, xerrades promogudes per llibreries i altres centres culturals... Cal estar activa, alerta a les possibilitats que van sorgint. I en aquest sentit, ser a les xarxes socials és molt útil.

Amb tot, per a desenvolupar la immensa i transcendent tasca laboral que rau en potència en tota sala infantil de biblioteca pública, fora bo tenir professionals amb formació especialitzada per dur a terme accions més conscients i compromeses amb els infants i les famílies. Sovint, i tristament, entre el personal de biblioteques es detecta un rebuig exprés vers la sala infantil. És essencial que tota biblioteca pensi quins professionals poden encaixar-hi millor i aposti per a dotar-los de competències i sabers per tal que puguin desenvolupar plenament la seva tasca.

Considero que cal apostar per un perfil professional definit per a infantil (així com el rol diferenciat per a joves) i, en paral·lel, cada biblioteca ha d'establir un rumb clar del servei bibliotecari infantil dins del seu projecte global,

que impedeixi que el seu personal es perdi en els tempos esbojarrats de la sala, la pressió de l'atenció al públic i el *multitasking*.

Perquè més enllà de tota l'acció i atenció que mereix la sala infantil (en el seu univers conformat per col·lecció, espais i serveis propis), el professional bibliotecari infantil també ha de sortir i posar un peu a l'escola, a la comunitat educativa.

La meva experiència professional m'ha confirmat que és altament positiu treballar conjuntament amb els centres educatius i compartir objectius amb ells; la nostra presència a les aules és molt positiva tant per als alumnes com per als mestres, la vinculació entre biblioteca i escola enforteix la nostra acció i reforça l'arribada i l'impacte que podem tenir en la comunitat local. ■

Raquel LÓPEZ

Consultora a Ex Libris. A Proquest Company.
raquel.lopez@exlibrisgroup.com

Desenvolupament de sistemes de gestió d'informació

Sóc diplomada en Biblioteconomia i Documentació i llicenciada en Documentació per la Universitat de Barcelona. Treballo a Ex Libris. A Proquest Company des del 2016. Ex Libris és una empresa que crea, desenvolupa i implementa sistemes de gestió per a biblioteques i institucions acadèmiques per tal que puguin crear, gestionar i compartir coneixement. Abans de treballar a Ex Libris vaig treballar a GreenData, la distribuïdora oficial dels sistemes d'Ex Libris a Espanya en aquell moment.

Ex Libris sempre ha sigut una empresa puntera pel que fa al desenvolupament d'eines per biblioteques. Es va fundar el 1986, desenvolupant el sistema de gestió de biblioteques Aleph; al 2000 van aparèixer SFX, un resolador d'enllaços, i MetaLib, un metacercador. Al 2006 desenvolupen Primo, una eina de descobriment. Des del 2012 desenvolupa Alma, una plataforma de serveis per a biblioteques que gestiona de manera unificada tots els processos de les biblioteques, ja tinguin a veure amb recursos físics, electrònics o digitals. Aquests són només alguns dels sistemes amb què compta, ja que

la llista és més extensa. Ex Libris treballa amb més de 5500 institucions i té presència a més de 90 països. Des del 2016 forma part també de Proquest, empresa amb molta presència en el món acadèmic ja que disposa de nombroses bases de dades.

Dins aquesta gran empresa jo estic al departament de Professional Services EMEA. Nosaltres som els encarregats d'implementar tots els sistemes, configurant, donant suport i formació a les institucions que els adquireixen a nivell europeu. Principalment jo em dedico a implementar Alma a Espanya, tot i que també puc treballar amb d'altres sistemes i altres països d'arreu d'Europa.

Implementar Alma implica ajudar a fer la migració de totes les dades al nou sistema: adquisicions, circulació, bibliogràfics i existències, exemplars, bibliografia recomanada... i configurar el sistema de manera que els fluxos de treball de la biblioteca siguin els adequats i, a més, optimitzar-los en la mesura del possible. Són projectes intensos, ja que no és només canviar el catàleg: Alma permet automatitzar i integrar d'una manera més transversal els diferents departaments d'una biblioteca i, per tant, cal estar preparat pel canvi: part de la meua feina és, precisament, ajudar a gestionar també aquest canvi. Acompanyem les institucions fins que surten a producció amb el sistema nou. I un cop arribats a aquest punt, els passem als nostres companys del departament de Suport, que els ajudaran amb qualsevol incidència o dubte que tinguin a partir d'aquell moment.

Just abans de treballar a GreenData vaig treballar al Centre Universitari de Disseny BAU. El pas per aquest centre va ser el punt d'inflexió en el meu desenvolupament professional. Jo era la responsable de la biblioteca, que tenia com a catàleg un llistat en format excel. Vaig migrar aquest llistat excel a una base de dades Access i, després, em vaig passar setmanes estudiant diferents sistemes de gestió de biblioteques d'accés lliure per triar el que em va

Evidentment hi ha molts coneixements que només s'obtenen amb la pràctica: haver fet molts projectes i moltes formacions et permet millorar i créixer.

semblar més adequat: setmanes d'instal·lar, desinstal·lar, fer recerca, configurar i ajustar. Un cop ja vaig tenir el catàleg i la circulació de la biblioteca funcionant vaig passar a fer la pàgina web de la biblioteca i, finalment, des del centre, se'm va demanar que em fes càrrec d'instal·lar i implementar el Moodle de la institució. Passar d'aquí a Greendata i finalment a Ex Libris va ser el camí més obvi.

Com es pot observar, la meua feina està totalment vinculada al món de les biblioteques. Tot i que el meu càrrec actual és oficialment el de consultora, jo sempre he pensat que el meu perfil professional s'acosta al d'un bibliotecari de sistemes amb les tasques de donar servei, configurar sistemes i formar bibliotecaris i documentalistes per tal que els puguin fer servir. Sempre he cregut que estic just a l'altra banda d'aquests bibliotecaris-documentalistes. Jo els dono suport i els ajudo i acompanyo en el procés de conèixer un nou sistema de gestió que els permetrà fer les seves tasques diàries al centre i atendre els seus usuaris.

Poc m'imaginava mentre estudiava Biblioteconomia i Documentació i aprenia a catalogar i a descriure monografies utilitzant l'ISBD que acabaria fent una feina tan tècnica i tecnològica, i tan vinculada també a la informàtica. Molts dels coneixements obtinguts durant la diplomatura i la llicenciatura m'han sigut útils per conèixer com funciona una biblioteca i poder entendre els diferents processos que s'hi realitzen. Aquests processos són els que després jo ajudo a configurar i, per tant, és bàsic poder-los entendre.

Al llarg dels anys hi ha hagut molta autoformació però també molta formació reglada dins i fora de la mateixa empresa: certificacions de tots els sistemes, de gestió de dades personals (GDPR), de sistemes de tercers vinculats també als nostres sistemes; llenguatges de programació, i també de parlar en públic, fer presentacions, ... Evidentment hi ha molts coneixements que només s'obtenen amb la pràctica: haver fet molts projectes i moltes formacions et permet millorar i créixer alhora de parlar en públic, de crear continguts i de gestionar persones i tasques.

El fet de ser bibliotecària és el que em permet fer bé la meua feina, perquè al capdavall treballo amb biblioteques, bibliotecaris i documentalistes, i es podria dir que "parlem el mateix idioma". Però hi ha tot un vessant tecnològic -del qual jo només vaig poder veure pinzellades durant la carrera- que he après al llarg dels anys i que és el que em permet desenvolupar plenament les meves tasques. ■

Marc MARTÍNEZ

Consultor al Centre de Documentació del Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (CAATEEB)
marcmartinezfoix@gmail.com
@marcmfoix

Consultor documental i responsable de centre de documentació

Soc bibliotecari titulat en Biblioteconomia i Documentació i treballo com a consultor documental i responsable del Centre de Documentació del Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (CAATEEB). Aquest centre es troba a Barcelona i disposa de fons relacionats amb la construcció, l'arquitectura, l'urbanisme i el medi ambient. S'inicià als anys cinquanta com una biblioteca relacionada amb ciència i tecnologia i, posteriorment, es convertí en el Centre de Documentació.

Formem part de l'Àrea Tècnica del Col·legi constituïda per dues unitats: la consultoria tècnica i el Centre de Documentació. Ambdues tenen com a missió, prestar assessorament tècnic i documental als arquitectes tècnics col·legiats, així com estar a l'avantguarda del que passa en el sector de l'edificació per a generar

i transferir coneixement, anticipar les novetats i representar a la professió en tots els fòrums tècnics.

La consultoria tècnica i el Centre de Documentació comparteixen espais a la cinquena planta del Col·legi, cosa que facilita un suport mutu diari entre departaments, ja que els nostres usuaris tenen similars dubtes tècnics i documentals i sovint les consultes es resolen entre els dos departaments, amb recursos i eines elaborats per tota l'àrea. Cal destacar que entre els dos departaments es resolen unes 10.000 consultes anuals.

El Centre de Documentació disposa de diferents bases de dades entre les quals destaquen les de legislació i normativa. Els professionals de l'arquitectura tècnica necessiten estar actualitzats sobre el tema per portar a terme els seus projectes i intervencions. Una de les nostres funcions és fer el buidatge diari dels butlletins oficials (BOE, DOGC, DOUE i BOP de Barcelona) i incloure les disposicions legals a la base de dades *Construdoc legislació*. A partir de la informació d'aquesta base de dades, també alimentem l'eina anomenada *Plecinstant* que ajuda el tècnic a elaborar el plec de condicions legals per al seu projecte: el tècnic selecciona el que ha de fer a l'obra, els materials a utilitzar i el sistema li genera el llistat de legislació d'obligat compliment pel seu projecte. Fer el buidatge de legislació permet proporcionar informació actualitzada i recent al departament tècnic per tal que l'assessorament i l'elaboració de continguts sigui de la màxima qualitat.

En el meu cas, la legislació s'ha convertit en una part important de les meves tasques. Cal saber on trobar-la, quines bases de dades hi ha, si hi ha textos consolidats i fins i tot on podem trobar legislació i normativa derogada ja que per realitzar peritatges, de vegades, cal saber quina era la normativa a l'hora de construir. En legislació em vaig formar, mica en mica, amb la pròpia experiència. Poca formació he trobat que m'ajudés a desenvolupar les meves funcions.

El paper de creació de continguts des de les biblioteques i centres de documentació és important per donar-nos valor.

Una altra tasca que fem diàriament és l'actualització de continguts de l'àrea tècnica de la pàgina web del col·legi. Elaborem notícies d'actualitat per informar els nostres usuaris a partir de les noves disposicions publicades, de nous recursos propis o externs entrats al catàleg del centre, de noves convocatòries d'ajuts en rehabilitació. És important validar els continguts amb els tècnics de la consultoria tècnica per donar més valor a la tasca feta. Aquesta formació de creació de continguts també l'hem adquirit amb l'experiència. Cal aprendre a redactar continguts però també utilitzar el mateix llenguatge tècnic que els nostres usuaris sinó els textos no tenen sentit.

Darrerament el Centre de Documentació està elaborant i col·laborant en la redacció d'informes, ponències, articles, dictàmens o documentació creada per l'àrea tècnica donant més valor i difusió a la documentació i la recerca que el centre pot fer en benefici del col·lectiu. El paper de creació de continguts des de les biblioteques i centres de documentació és important per donar-nos valor. Cal una creació de coneixement a partir dels propis recursos, amb el personal de la institució i amb els usuaris en benefici de tots. Aquesta col·laboració dels diferents agents permetrà potenciar un sentiment de pertinença dels usuaris amb el Centre de Documentació i l'àrea tècnica. En definitiva un sentiment de pertinença amb al Col·legi.

Actualment també ens encarregarem de la gestió de les publicacions del Col·legi. Aquesta línia crec que també és interessant per fer més difusió dels propis continguts. Aquí sí que observo una altra possible línia d'assessorament

formatiu en el nostre col·lectiu. És a dir, com podríem fer difusió de les nostres publicacions editades? Quins canals tenim de difusió?

Per últim, i aprofitant els nous canals i plataformes sorgits amb la pandèmia, hem començat a fer webinars i formació d'usuaris en recursos i fonts d'informació perquè els professionals de l'arquitectura tècnica desenvolupin millor les seves funcions i tasques. ■

Gemma MASDEU

Bibliotecària al CRAI de la Universitat de Barcelona
gemma.masdeu@ub.edu
@gmasdeuca

Bibliotecària de suport a l'edició de revistes científiques

Vaig cursar la diplomatura de Biblioteconomia i Documentació a la Universitat de Barcelona, el postgrau de Documentació Digital a la Universitat Pompeu Fabra, i el màster de Societat de la Informació i el Coneixement a la UOC.

Treballo a la Unitat de Projectes (UP), una de les unitats transversals del CRAI de la Universitat de Barcelona. La UP té la missió de planificar, dissenyar i desenvolupar projectes d'acord amb la missió, les línies estratègiques i els plans d'actuació del CRAI. En aquest sentit, una de les funcions de la Unitat és la de coordinar i mantenir repositoris institucionals, com el portal de Revistes Científiques de la UB (RCUB).

RCUB recull les revistes científiques editades o coeditades per la Universitat de Barcelona, de temàtica diversa i especialitzada. Funciona amb el programa de codi lliure Open Journal Systems (OJS), el qual permet gestionar, editar, publicar i difondre revistes en format electrònic

des d'una mateixa plataforma i està desenvolupat pel Public Knowledge Project (PKP).

Tot i que és cert que cada vegada hi ha més biblioteques universitàries editores de continguts (ja sigui en format llibre o revistes), la majoria d'universitats del nostre entorn ofereixen el mateix servei però des d'un departament/unitat diferent a la Biblioteca. Un parell d'exemples serien la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), que ho fa des de l'Oficina de Publicacions Acadèmiques Digitals, o la Universitat Autònoma de Catalunya (UAB) on és el Servei de Publicacions de la UAB qui dona aquest suport. Així, doncs, el tret diferencial de la UB, és que recau al CRAI Biblioteca la responsabilitat d'oferir l'OJS, formar sobre el seu funcionament i assessorar per tal que el PDI editor de revistes pugui iniciar, millorar i/o professionalitzar la seva publicació.

Tot i que la responsabilitat principal és del CRAI, perquè RCUB funcioni, és necessària la implicació d'altres serveis de la Universitat. Com és el cas de l'Àrea de Tecnologies de la Informació i la Comunicació, que s'encarrega de la part més tècnica (manteniment del servidor i actualització de les noves versions de l'OJS) i Publicacions i Edicions UB que són els responsables de validar els DOI, entre altres possibles funcions.

Malgrat el treball col·laboratiu, per tal de donar el suport adequat, les persones que han estat o estem al capdavant de RCUB necessitem una formació i reciclatge constant. A més, sóc de l'opinió, que els coneixements i les habilitats que necessitem, rarament els trobem als currículums dels plans d'estudi dels graus i postgraus afins, així que hem trobat en l'autoformació, en l'assistència a jornades i/o congressos sobre la matèria i en el *benchmarking* respostes a les nostres necessitats formatives.

A això, hem de sumar-hi que com que ens trobem amb usuaris amb necessitats i coneixements molt diversos (usuaris amb alts coneixements informàtics però amb pocs co-

La majoria de persones que formem el col·lectiu bibliotecari som professionals oberts al canvi, amb vocació de servei i que no ens espanten els nous reptes.

neixements editorials, o viceversa, usuaris amb una idea vaga de la publicació que volen dur a terme però amb molta empena, etc) i el personal bibliotecari de suport a l'edició ha de poder empatitzar i donar el mateix servei a tots ells, les aptituds que necessitem seran encara més específiques i concretes.

Des del meu punt de vista, doncs, aptituds com treballar en equip i de forma col·laborativa, l'interès per les tecnologies de la informació i la comunicació, i habilitats comunicatives, organitzatives i predisposició a la docència, són essencials. També la proactivitat, flexibilitat i receptivitat, ja que, tal i com he dit, no hi haurà dues revistes amb les mateixes necessitats.

Personalment, considero que he obtingut els coneixements adequats per realitzar les meves tasques aprenent dels experts en la matèria (llegint les seves publicacions i/o escoltant les seves exposicions) i amb l'experiència. Treballar dia rere dia amb els editors de revistes científiques és la manera a través de la qual pots conèixer de primera mà les seves necessitats. I un cop les tens detectades és quan pots buscar la manera d'ajudar-los: ja sigui consultant fòrums professionals, com el PKP, a través de la "xarxa" de col·legues d'altres institucions, aprenent de les exposicions que fan els experts en jornades i/o conferències o amb imaginació, constància i dedicació.

Gaudir dels programes Erasmus+ per al PAS de la UB i per tant poder conèixer en primera persona quin suport ofereixen als editors de revistes des de la Universitat Stockholm, com tenen diversificades les tasques d'edició a la

Universitat degli Studi di Firenze o com van migrar d'OJS 2 a OJS 3 a la Rijksuniversiteit Groningen, ha estat una de les altres experiències que m'ha permès ampliar coneixements.

Per acabar, afegir que estic convençuda que la majoria de persones que formem el col·lectiu bibliotecari som professionals oberts al canvi, amb vocació de servei i que no ens espanten els nous reptes. Qualificatius que propicien que les bibliotecàries i els bibliotecaris acceptem dur a terme tasques per les quals no hem estat especifcament formats però que estan estretament relacionades amb l'activitat del nostre sector i les necessitats dels nostres usuaris. ■

Caixa d'eines

Emprendre (o com aprofitar
les oportunitats)

Aïda BRAVO

Business Developer. StartUBI
Universitat de Barcelona
abravoal@ub.edu

Article rebut el desembre del 2021;
revisat el gener del 2022

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398388>

Emprendre (o com aprofitar les oportunitats)

Resum: Fomentar les competències emprenedores i detectar les vocacions empresarials és també millorar l'ocupabilitat dels joves i no tan joves. Els darrers anys, l'emprenedoria s'ha consolidat com una opció laboral i l'ecosistema emprenedor ha gaudit d'un exponencial creixement. Catalunya i Barcelona en són ara referents europeus. Emprendre, però, no és només crear *start-up*. Aquest article tracta de contextualitzar el fenomen emprenedor i el perquè de promoure l'emprenedoria; dels diferents tipus i manifestacions de l'emprenedoria; dels trets característics i competencials més habituals de les persones emprenedores; del procés emprenedor i algunes preguntes clau per emprendre; i de les institucions de suport existents a l'ecosistema -la universitat n'és una- que doten de programes de formació i d'acompanyament a les persones amb inquietud per emprendre.

Paraules clau: emprenedoria, *start-up*, competències, acompanyament, oportunitats, ecosistema.

Emprender (o como aprovechar las oportunidades)

Resumen: Fomentar las competencias emprenedoras y detectar las vocaciones empresariales es también mejorar la empleabilidad de los jóvenes y no tan jóvenes. En los últimos años, el emprendimiento se ha consolidado como una opción laboral y el ecosistema emprenedor ha gozado de un crecimiento exponencial. Cataluña y Barcelona son ahora referentes europeos. Sin embargo, emprender no es sólo crear una *start-up*. Este artículo trata de contextualizar el fenómeno emprenedor y el porqué de promover el emprendimiento; de los diferentes tipos y manifestaciones de la emprendeduría; de los rasgos característicos y competenciales más habituales de las personas emprenedoras; del proceso emprenedor y algunas preguntas clave a emprender; y de las instituciones de apoyo existentes en el ecosistema -la universidad es una de ellas- que dotan de programas de formación y de acompañamiento a las personas con inquietud por emprender.

Palabras clave: emprendimiento, *start-up*, competencias, acompañamiento, oportunidades, ecosistema.

Introducció

L'any 2008, la Universitat de Barcelona incorporava com a competència transversal a assolir per a tots els graduats la “capacitat creativa i emprenedora”. Es feia palesa, una vegada més, la importància que anava prenent la tasca de fomentar l'esperit emprenedor i impulsar la tercera missió de les universitats: aquesta és contribuir al desenvolupament econòmic i social a través de les relacions universitat-empresa-societat i la transferència de tecnologia i coneixement. I l'emprenedoria i la creació d'empreses n'és un dels instruments més importants. Avui dia, la promoció de l'emprenedoria, l'impuls de la innovació o la millora de l'ocupabilitat són fenòmens i conceptes ja consolidats en l'imaginari col·lectiu i el debat públic. Si bé la por al ‘fracàs’ segueix essent un obstacle a superar, a Catalunya, el 60% de la població considera que emprendre és una bona opció professional.¹

D'acord amb la Comissió Europea, els efectes de fomentar l'esperit emprenedor —entès com una qualitat de cercar, concebre i generar nous projectes— són múltiples: (1) creació d'ocupació, (2) font d'innovació, (3) desenvolupament personal, (4) millora del benestar social.² En primer lloc, fomentar l'emprenedoria facilita sens dubte la generació de nous llocs de treball, a través de la creació, consolidació i creixement de noves empreses. En segon lloc, l'emprenedoria és font d'innovació: un major nombre d'empreses obliga a cada una d'elles a mantenir-ne el posicionament a partir d'incorporar la innovació en el seu dia a dia, fenomen que possibilita un increment de la productivitat i del

valor afegit que perceben els consumidors. En tercer lloc, s'ha demostrat que emprendre respon també a la satisfacció de les ‘necessitats superiors’, segons la coneguda Piràmide de Maslow³ i la jerarquia de necessitats, i compleix el propòsit d'autorealització o de reconeixement, un cop cobertes la resta de necessitats. Per últim, emprendre permet un major benestar social des del moment que possibilita la integració dels col·lectius més desfavorits, resultant-ne font de cohesió i de dinamisme social. Aquest aspecte s'ha fet encara més evident els darrers anys quan la relació entre l'emprenedoria, la innovació social i els objectius de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides⁴ han resultat indissolubles. Els equips emprenedors i els nous projectes incorporen de manera natural com a missió el fet de millorar la societat, més enllà d'aconseguir uns ingressos, com tradicionalment i molts anys enrere s'havia associat a l'empresariat.

Segons l'Informe ja citat, l'any 2020 el percentatge de persones adultes que estaven posant en marxa el seu projecte, o el que és el mateix, la taxa d'activitat emprenedora (TEA, per les seves sigles en anglès *Total Entrepreneurial Activity*), va ser a Catalunya d'un 6'6% —prop de 7 persones de cada 100 es trobaven immerses en un negoci en fase inicial—, per sobre de la mitjana espanyola (5'5%), i per sota de l'europea (7'4%). Malgrat la reducció de la TEA respecte l'any anterior (8'31%), reducció que s'associa en bona part a la crisi provocada per la pandèmia, la TEA s'ha mantingut superior a la que es va tenir en crisis anteriors.⁵

1. Guallarte, Carlos (dir.) et al. *Informe executiu Catalunya 2020-2021. Global Entrepreneurship Monitor*. Barcelona, 2021. <https://www.diba.cat/documents/36150622/359651660/INFORME+GEM+CATALUNYA+2020-2021.pdf/81793352-e559-71c7-a82b-05acaf5d6ad3?t=1636022647495> [Consulta: 09/12/2021].
2. Comissió Europea. *Llibre Verd sobre l'esperit empresarial*. Brussel·les: Comissió Europea, 2003.
3. Proposada per A. Maslow (1943), la jerarquia de les necessitats humanes estableix cinc nivells de necessitats: fisiològiques/bàsiques (respirar, dormir, menjar, beure, vestir-se); de seguretat (estabilitat, habitatge, feina); socials (de relació i d'acceptació); d'estima (confiança, atenció, respecte); i d'autorealització. Formula que, d'acord es van satisfent les necessitats més bàsiques (part inferior de la piràmide), els humans desenvolupen necessitats més elaborades (part superior de la piràmide), i només s'atenen aquestes quan les inferiors estan cobertes.
4. *Desarrollo Sostenible*. Nueva York: Naciones Unidas, 2021. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/> [Consulta: 09/12/2021].
5. Op. cit. Guallarte, 2021.

En qualsevol cas, però, resulta important distingir si la motivació per emprendre resulta de l'oportunitat o de la necessitat. Emprendre per necessitat fa referència al procés de creació d'una nova empresa quan aquesta opció es converteix en l'única alternativa a l'atur; mentre que emprendre per oportunitat suposa la identificació d'una oportunitat de negoci per part de l'equip empreneur. Sovint, emprendre per necessitat va associat a una manca de planificació, a competències emprenedores menys desenvolupades i a una motivació no tan intrínseca, fet que comporta que aquelles empreses creades per necessitat tinguin menys possibilitats de sobreviure que les creades a partir de la detecció d'una oportunitat real de negoci.⁶ Està socialment acceptat que l'emprenedoria per oportunitat és aquella que cal realment potenciar.

1. Els tipus d'emprenedoria

Al concepte *start-up* o empresa emergent se li ha donat popularment diferents significats, reduint-lo majoritàriament a “nova empresa” o “nou projecte”. Si bé no deixa de ser cert, una *start-up* és un projecte de nova creació, a la cerca d'un nou model de negoci, amb alt potencial de creixement i també un alt risc. Segons Eric Ries, qui popularitza el mètode *Lean Start-up*, una *start-up* és “una institució humana dissenyada per crear un nou producte o servei, en unes condicions d'incertesa extrema”, omèntent intencionadament l'entorn, el sector o la dimensió d'aquest nou projecte.⁷ Promoure l'emprenedoria s'ha associat sovint només a impulsar la creació de noves empreses o *start-up*, però és també facilitar el desenvolupament d'una sèrie d'habilitats i capacitats que permetin les futures generacions contribuir

Resulta important distingir si la motivació per emprendre resulta de l'oportunitat o de la necessitat.

a la societat amb solucions innovadores d'alt impacte social. En aquest context, per a bona part de la literatura sobre aquest tema,⁸ la creació d'un grup de música, el fet de convocar una lliga de futbol de barri o el procés mateix de cercar una feina són manifestacions de l'emprenedoria on les persones posen en joc les seves competències emprenedores.

Si prenem en consideració termes estrictament empresarials, cal distingir igualment entre els diferents tipus i manifestacions de l'emprenedoria (projecte propi; empresa familiar; franquícia; empresa social; intraemprenedoria), atès que les necessitats, processos i motivacions poden ser significativament diferents, també independentment de la forma jurídica que assumeixin.

Així doncs, si ens centrem en l'emprenedoria en el sentit estricte d'engegar un projecte propi, podem distingir entre (i) projectes d'autoocupació o petites empreses, (ii) emprenedoria científica, i (iii) empreses tecnològiques i/o digitals. Els projectes d'autoocupació són aquells projectes nascuts amb la voluntat de convertir-se en el lloc de feina del fundador i sovint únic treballador, i garantir-se uns ingressos. Com la resta de noves empreses, solen treballar en xarxa i en col·laboració, i adrecen els seus serveis a clients finals propis, o bé són contractats eventualment per d'altres empreses. Són projectes que es fonamenten en les competències professionals i tècniques de les persones que els duen a terme. En aquest apartat trobem fotògrafs, fisioterapeutes, dis-

6. Valls, Jaume, et al. *Causas de fracaso de los emprendedores*. La Coruña: Netbiblio, 2012.

7. Ries, Eric. *El método Lean Startup: cómo crear empresas de éxito utilizando la innovación continua*. 9a edició. Traducció de Javier San Julián. Barcelona: Editorial Deusto, 2011.

8. Zaragoza, Marta. *Emprendre en clau de competències. El perfil empreneur*. Barcelona: Editorial UOC, 2012; Puigdellivol, Jordi. *Emprendimiento y empresa*. Coordinació: Laura Lamolla. Barcelona: Fundació Universitat Oberta de Catalunya, 2021.

senyadors gràfics, traductors, etc., constituïts sovint en forma d'empresari individual autònom. Un programa de suport adreçat a aquest col·lectiu és el *Programa Consolida't*, impulsat per l'actual Servei de Treball Autònom del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, que es convoca anualment i que s'orienta a consolidar, enfortir i reinventar el treball autònom a través d'oferir un itinerari formatiu i d'acompanyament personalitzat. En segon lloc, (ii) l'emprenedoria científica o basada en la ciència és aquella que deriva d'un procés de recerca científica, que dona lloc a les conegudes com *spin-off*, empreses de base tecnològica o empreses derivades, en el cas que sorgeixin de la recerca procedent de les universitats o d'un centre d'investigació. En aquest punt, és digne d'esment el programa De la ciència al mercat,⁹ impulsat per la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya i la Universitat Pompeu Fabra, amb el

suport de Catalunya Emprèn i el Fons Social Europeu, que s'adreça a doctors o doctorands que volen explorar la possibilitat de crear una empresa derivada de la seva tesi. I en tercer lloc, (iii) la creació d'una empresa tecnològica o digital, conegudes socialment com *start-up*, malgrat que aquest concepte pot englobar d'altres fenòmens. De fet, una *spin-off* és també una *start-up* però no tota *start-up* és una *spin-off*. L'ecosistema és ple d'iniciatives de suport a aquesta tipologia d'empreses: per exemple, el programa Explorator impulsat pel Banc Santander, i que s'adreça a projectes encara no constituïts i en fases molt inicials.

En tractar les manifestacions de l'emprenedoria, cal esmentar, a més a més, el cas de les empreses familiars, en algun moment projectes de nova creació. Es defineixen perquè la presa de decisions està en mans d'un grup familiar. Destaquen per la seva voluntat d'integrar les noves generacions a la direcció de l'empresa,

9. *De la ciència al mercat*. Barcelona: Universitat de Barcelona; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat Politècnica de Catalunya; Universitat Pompeu Fabra, 2021. <https://www.cienciamercat.cat/ca/> [Consulta: 09/12/2021].

Actualment la majoria d'aquests nous projectes incorporen en l'essència el fet de millorar la vida de les persones i les institucions de suport veten aquells projectes que no ho tenen en consideració.

els quals es converteixen a l'hora en nous emprenedors i empresaris, que hi incorporen les seves idees. El comportament de les empreses familiars és sovint diferent a d'altres tipus d'empreses per aquesta vinculació específica als valors de la família.

D'altra banda, la franquícia és també una manifestació doblement emprenedora, tant per part del franquiciador, qui, a través d'aquest model, fa créixer el seu projecte, com per part del franquiciat, qui adopta el model ja testejat del franquiciador, per dur a terme un projecte emprenedor. Per últim, l'intraemprenedoria, l'emprenedoria corporativa o emprenedoria en companyies ja establertes fa referència a aquells nous projectes que es desenvolupen en empreses ja existents. Sens dubte, les empreses han d'impulsar un comportament innovador en els seus equips i un entorn que afavoreixi la detecció de noves oportunitats i la generació de nous projectes que permetin l'adaptació constant de l'empresa a les noves realitats. En aquest sentit, els treballadors d'aquestes companyies es converteixen en intraemprenedors.

Si a aquestes opcions s'hi afegeix un component social i un objectiu explícit de contribuir a un benefici social i no només econòmic, cal citar en aquesta relació l'emprenedoria social, o emprenedoria amb impacte social, terme que darrerament s'ha anat a la vegada estenent i difuminant. I és que actualment la ma-

joria d'aquests nous projectes incorporen en l'essència el fet de millorar la vida de les persones i les institucions de suport veten aquells projectes que no ho tenen en consideració. En qualsevol cas, en aquest concepte hi trobem també les organitzacions no governamentals o les associacions sense ànim de lucre, les quals igualment han de saber raonar en termes emprenedors, atès que tot projecte, sigui amb o sense ànim de lucre, genera unes despeses i uns costos que cal cobrir d'una o altra manera.

2. Les competències emprenedores

No existeix un perfil emprenedor estàndard, però sí que hi ha uns trets comuns en totes les persones emprenedores, que permeten dibuixar un mapa del perfil emprenedor de referència.

Segons David Urbano i Nuria Toledano, els trets psicosocials més característics de les persones emprenedores són els següents, sense entrar a definir-los: compromís, determinació, sentit de la responsabilitat; tolerància al risc, a l'ambigüitat i a la incertesa; creativitat, actitud enèrgica i originalitat; autoconfiança i autocontrol; desig d'autonomia i independència; necessitat d'èxit (l'èxit és un concepte absolutament personal).¹⁰

Quant a les habilitats clau per emprendre, destaquen: la capacitat de negociació; el lideratge, i les habilitats socials. Menció especial per aquestes últimes, les quals es defineixen com "un conjunt de conductes desplegadas per una persona en un context interpersonal, que expressa els sentiments, les actituds, els desitjos, les opinions o els drets d'aquesta persona, d'una manera adequada a la situació, respectant aquestes conductes en els altres, i que generalment resol els problemes immediats de

10. Urbano, David; Toledano, Nuria. *Invitación al emprendimiento: una aproximación a la creación de empresas*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

la situació, mentre minimitza la probabilitat de problemes futurs” i entre les quals destaquen la capacitat de llegir la situació, el respecte per la conducta dels altres, la capacitat de resoldre i minimitzar problemes, l'empatia, l'escolta activa i la creació i manteniment de xarxes socials, condicions indispensables perquè un projecte empenedor arribi a bon port.¹¹

Totes aquestes competències i habilitats es poden entrenar a través d'un pla de millora competencial.¹² L'empenedor no neix, es fa. D'aquesta manera, si un mateix se sap amb por o dificultat de parlar amb públic, o amb certa manca d'una xarxa de contactes suficient, es podria inscriure a un taller de teatre o d'improvisació on posar en pràctica aquestes habilitats, i on, a més, conèixer gent en un entorn diferent, o bé marcar-se l'objectiu de fer una pregunta oberta cada vegada que s'assisteixi a un seminari. Només d'aquesta manera es podrà perdre la por i incorporar el fet de parlar en públic com a quelcom natural en la personalitat individual. El procés d'empenre és també, doncs, —i cal entendre'l així— un procés d'aprenentatge.

En aquest context, especialment evident en els casos dels projectes d'autoocupació, és interessant l'aproximació que en fa Zaragoza en entrelaçar les competències d'estructura o empresarials i les competències d'activitat o professionals, donant lloc a les competències empenedores.¹³ És a dir, tota persona empenedora ha de conjugar i posar en joc les competències de base, les competències tècniques i les competències transversals de relació, d'identificació i d'afrontament, tant des del punt de vista d'un empresari, director o líder (és a dir, coneixements de gestió estratègica i de gestió empresarial, per exemple) com des

del punt de vista de la professió a desenvolupar (en el cas d'un nutricionista, per exemple, els coneixements sobre els aliments). Saber d'un tema no vol dir saber-ne d'un altre.

De fet, si bé fins ara s'ha parlat de persona empenedora, seria més correcte parlar d'equips empenedors, atès que en molts casos els nous projectes no s'engeguen a partir d'una sola persona, sinó a partir d'equips fundacionals que es complementen i que, per tal de sobreviure, han de disposar d'una visió conjunta i compartida i uns coneixements i habilitats complementaris. És bo que aquella persona que és conscient de les seves habilitats amb el càlcul es rodegi de persones amb millors habilitats comunicatives. Empenre en equip és molt més complex que fer-ho individualment i pot portar a desavinences i divergències irreparables, però està demostrat que aquells que empenen acompanyats tenen més possibilitats d'aconseguir l'èxit empresarial, sempre i quan l'equip sigui capaç de generar aquestes sinergies positives, mantenir un alt grau de cohesió, igualtat i compromís i assumir les responsabilitats individuals i col·lectives que comentàvem.¹⁴

3. El procés d'empenre

La viabilitat i consolidació d'una idea de negoci, independentment de si es fonamenta en una innovació radical o incremental, sovint va associada als aspectes següents: l'equip empenedor; l'oportunitat de negoci detectada i l'estratègia desenvolupada; els actius tangibles i intangibles de l'equip; el context, el moment i l'espai; i la capacitat de planificació i d'implementació del procés.

11. Op. cit. Urbano, Toledano, 2008.

12. Zaragoza, Marta. *Diccionari de competències empenedores transversals*. Barcelona: Cresalida, 2012. Edició en línia, 2019: http://www.cresalida.com/wp-content/uploads/2020/03/DICCIONARI-DE-COMPET--NCIES-EMPENEDORES-TRANSVERALS_2019.pdf [Consulta: 08/12/2021].

13. Op. cit. Zaragoza, 2012.

14. Op. cit. Urbano, Toledano, 2008.

Quant a les habilitats clau per emprendre, destaquen: la capacitat de negociació; el lideratge, i les habilitats socials.

Sigui quina sigui la metodologia a la qual ens acollim per a la generació d'idees o les eines o sistemes que utilitzem per desenvolupar la nostra idea de negoci, tot procés empenedor sol començar amb la identificació d'una necessitat a cobrir, per a la qual s'acaba proposant una solució. En resulta un doble procés divergent i convergent: trobar el problema correcte, trobar la solució correcta. Les necessitats a cobrir que esdevenen idees poden venir de l'observació, de les patents, de les aficions, dels clients, de les tècniques de generació d'idees...

Però abans d'engegar un projecte, validar la proposta i iniciar-se en el camí empenedor, és important incorporar-hi un procés introspectiu, és a dir, l'anàlisi de les pròpies capacitats, coneixements i motivacions. David Urbano¹⁵ planteja fer-se tres preguntes bàsiques: (I) Satisfà els nostres objectius personals?; (II) Té la idea de negoci una viabilitat aparent?; (III) Disposem dels coneixements, capacitats i recursos per dur-la a terme? Només si la resposta és sí a les tres qüestions paga la pena continuar. I és que a priori no té sentit engegar una clínica veterinària si a un no li agraden els animals. Marta Zaragoza¹⁶ proposa assentar les bases del projecte empresarial: Què vull? Quin és el context? Què tinc? Què necessito? Què puc/vull posar en joc? On vull arribar? Per la seva banda, Jordi Puigdemívol¹⁷ esmenta les llistes OCA: d'Oportunitats (i tendències); Capacitats, coneixements (i corba d'aprenen-

tatge); i Aficions (i automotivació). Allà on coincideixin els tres aspectes hi trobarem l'àmbit ideal on emprendre, gaudirem del camí i tindrem més probabilitats d'èxit. En definitiva, el projecte és factible? Des d'una perspectiva de mercat: és viable econòmicament, tecnològicament, financerament? Des d'una dimensió personal: puc fer-ho, vull fer-ho, per què vull fer-ho? Superada aquesta part, cal, ara sí, avaluar la idea de negoci i valorar si efectivament es tracta d'una oportunitat de negoci. Alguns aspectes a considerar són: la necessitat, els clients, el grau d'innovació, el valor afegit, la vida del producte o servei, el creixement de mercat, els marges comercials, el lideratge de mercat, els costos, el termini de recuperació de la inversió.¹⁸

En qualsevol cas, d'acord amb el *business model canvas*, popularitzat per Alexander Osterwalder i Yves Pigneur,¹⁹ és imprescindible definir quina és la nostra proposta de valor, què ens diferencia de la competència, per què els clients ens han d'escollir a nosaltres. A més, cal establir els segments de mercat als quals ens adrecem, quina necessitat els cobrim, com ens hi relacionem i a través de quins canals. Estan disposats a pagar per la solució que els oferim? Així mateix, cal ser conscients dels socis, les activitats i els recursos claus que facilitaran la consecució del nostre projecte empenedor; i, per descomptat, estimar els costos i determinar-ne la font d'ingressos.

És crític també conèixer el volum de vendes necessari per cobrir els costos i no subestimar el temps necessari per consolidar el projecte abans que els recursos econòmics s'esgotin. D'acord amb la metodologia *Lean Start-up*, però, s'ha d'evitar malbaratar temps i recursos. Resulta important no perdre temps en el dis-

15. Op. cit. Urbano, Toledano, 2008.

16. Op. cit. Zaragoza, 2012.

17. Puigdemívol, Jordi. *Emprendimiento y empresa*. Coordinació: Laura Lamolla. Barcelona: Fundació Universitat Oberta de Catalunya, 2021.

18. Op. cit. Urbano, Toledano, 2008.

19. Osterwalder, Alex. E.; Pigneur, Yves. *Generación de modelos de negocio*. 13a edició. Traducció de Lara Vázquez. Barcelona: Editorial Deusto, 2015.

seny i planificació del projecte, producte o servei a desenvolupar, tant que en el moment de llançar-se la finestra d'oportunitat —moment que una idea és atractiva, duradora, adequada i afegeix valor als clients— ja estigui tancada, o que ens adonem que allò a què ens hem dedicat no era el que esperaven els nostres clients. Cal elaborar un prototip *i/o* un producte o servei mínim viable, aquell producte o servei funcional que, sense ser perfecte, sigui suficient, que ens permeti fer preguntes a eventuais clients *i/o* agents d'interès, accedir al mercat i validar la nostra proposta de negoci i el nostre segment de clients, i vendre (i cobrar) al més aviat possible.

Emprendre és, doncs, un procés de prova i error. Provar ens permet mesurar i obtenir algunes mètriques per tal, si escau, d'afinar la nostra proposta de valor, de reconsiderar el nostre segment de clients, d'aprendre. I d'aquest aprenentatge caldrà decidir si pivotar, virar, modificar alguna de les nostres hipòtesis inicials, (re)iterar, o bé perseverar en el nostre projecte de negoci.

4. Les institucions de suport

A Catalunya, el pes que l'emprenedoria ha anat prenent els darrers anys ha anat sens dubte acompanyada d'una veritable explosió de l'ecosistema empenedor català, convertit ja en tot un referent europeu. L'aparició de nous agents, la millora de les unitats ja existents i la proliferació d'iniciatives públiques i privades orientades al suport de l'emprenedoria i de l'ecosistema de *start-up* són un fet inqüestionable, siguin accions de foment del talent empenedor, xarxes de *business angels*, incubadores, acceleradores, consultores, associacions, espais de cotreball, o d'altres. Esdeveniments de referència com el 4YFN o la BizBarcelona permeten l'impuls d'aquest fenomen i seguir posicionant la ciutat com un referent empenedor, amb una gran capacitat d'atracció de talent.

En aquest context, en primer lloc, mereixen una atenció especial les unitats de promoció econòmica municipals o supramunicipals, que

Emprendre és un procés de prova i error.

des de fa uns anys adrecen els seus recursos a la sensibilització cap a la creació d'empreses com una mesura de dinamització econòmica dels municipis, i a l'acompanyament de les persones emprenedores que volen fer realitat una idea de negoci. En són exemples el Vapor Llonch de l'Ajuntament de Sabadell; el Molí Fariner de l'Ajuntament de Martorell; l'Oficina d'Emprenedoria i Empresa de l'Ajuntament de Figueres; Dinàmic a la Garrotxa o l'Agència de Desenvolupament del Berguedà. En segon lloc, les unitats de suport a l'emprenedoria de les diferents universitats catalanes, que promouen la cultura emprenedora en la comunitat universitària i actuen de propulsors de l'esperit emprenedor i innovador, tot posant en valor la importància de les universitats com a agents i motor del canvi, el compromís amb el desenvolupament econòmic del territori, i la seva capacitat de fer front als reptes de la nova realitat gràcies al talent, el coneixement i els seus vincles amb la societat.

Moltes d'aquestes entitats formen part de la Xarxa Emprèn²⁰, impulsada per l'actual Direcció General d'Innovació i Emprenedoria del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, la qual facilita un seguit de recursos a les persones amb inquietud per emprendre per tal de potenciar i facilitar la creació d'empreses.

A Barcelona, Barcelona Activa és un model per a moltes ciutats del món.²¹ A més d'altres serveis habituals en agències de promoció econòmica, pel que fa a l'àmbit del foment i suport a l'emprenedoria, Barcelona Activa ofereix a les persones emprenedores diferents programes

de mentories —alguns d'adreçats a sectors estratègics determinats—, espais d'incubació i itineraris formatius, entre d'altres. Per a les *start-up* de qualsevol sector, destaquen el programa de preincubació i el programa de pre-acceleració. El primer s'orienta a donar suport a projectes emprenedors en un estadi més inicial, que necessiten validar el seu negoci; el segon té com a objectiu impulsar projectes d'emprenedoria intensius en tecnologia i coneixement.

Alineat amb aquest últim programa, l'Ajuntament de Barcelona lidera la iniciativa Barcelona Deep Tech Node, presentada recentment i impulsada conjuntament amb la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat Oberta de Catalunya. Aquesta aliança té com a missió posicionar Barcelona com un referent en l'àmbit de l'emprenedoria de base tecnològica, aquella sorgida d'un procés de recerca científica o d'enginyeria. La iniciativa s'articula a través de diverses activitats que tracten de donar resposta als principals reptes que es troba aquest tipus d'emprenedoria: talent, capital, mercat, producte i connexions. En el cas de la Universitat de Barcelona, la participació en el Barcelona Deep Tech Node s'ha fet a través del Vicerectorat d'Emprenedoria, Innovació i Transferència, de l'Àrea de Creació d'Empreses de la Fundació Bosch i Gimpera (l'Oficina de Transferència de Resultats de la Investigació de la Universitat de Barcelona), i de StartUBI.

StartUBI²³, unitat nascuda l'any 2019 fruit de l'evolució d'altres iniciatives de foment de l'emprenedoria ja existents a la Universitat de Barcelona, s'adreça a impulsar l'actitud emprenedora en la comunitat universitària i dotar de suport i d'acompanyament a tota persona amb inquietud per emprendre. Sota els eixos

20. *Xarxa Emprèn*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2021. <http://xarxaempren.gencat.cat/ca/inici/> [Consulta: 09/12/2021].

21. *Barcelona Activa*. Barcelona: Barcelona Activa, 2021. <https://www.barcelonactiva.cat/inici> [Consulta: 09/12/2021].

22. *Barcelona Deep Tech Node*. Barcelona: Barcelona Activa, 2021. <https://deeptechnode.barcelona/web/guest/deeptechnode> [Consulta: 09/12/2021].

23. *StartUBI*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021. <http://www.ub.edu/startub/> [Consulta: 09/12/2021].

de la innovació, la creativitat, la sostenibilitat i la igualtat, StartUB!, dirigida pel professor Claudio Cruz, facilita des de programes que donin a conèixer l'emprenedoria com una sortida professional i promoguin la generació d'idees, fins a programes d'acceleració per a empreses ja constituïdes i en el mercat, passant per accions de validació i de llançament de nous projectes. En un entorn de més de 70.000 estudiants i 16 facultats, StartUB! s'orienta a poder donar resposta a tota la comunitat emprenedora universitària — independentment de l'estat del projecte, de la seva procedència i de l'àmbit d'ensenyament— amb itineraris formatius i d'assessorament, posada a disposició d'espais d'incubació (l'ecosistema emprenedor de la Universitat de Barcelona es materialitza al StartUB! Lab, un espai de 400 m²), i la facilitació de l'accés al finançament. És important també la complicitat generada amb el professorat vinculat a assignatures d'empresa, que facilita la detecció d'estudiants amb vocacions emprenedores, especialment els tutors dels treballs fi de grau orientats a elaborar un pla d'empresa.

D'entre les múltiples activitats, destaquen (a) els *iDay*, una iniciativa en la qual un centenar d'alumnes distribuïts per equips, i a través d'una metodologia contrastada, resolen reptes de la societat i les empreses; (b) el curs *Business Model Lab*, un programa introductor i a la creació d'empreses on es tracten aspectes com el prototipatge, l'accés al mercat, l'anàlisi de costos, l'*elevator pitch*, entre d'altres; (c) el StartUB! Sprint, un premi a idees emprenedores, en el qual les idees finalistes poden accedir a una mentoria adhoc i a un premi econòmic de 3.000 €; (d) el *BoostUB Health*, un programa d'acceleració per a empreses de l'àmbit de la salut. Així mateix, el juliol de 2021 va tenir lloc la primera edició del Let's UB, una jornada dirigida a mostrar el talent emprenedor i les capacitats innovadores de la Universitat de Barcelona. La segona edició serà durant el primer semestre del 2022.

El projecte TRUE ha de permetre incorporar l'assignatura de creació d'empreses de manera transversal a tots els graus.

També, el projecte TRUE, finançat per EIT i format per un consorci de 8 entitats inclosa la Universitat de Barcelona que el lidera, ha de permetre incorporar l'assignatura de creació d'empreses de manera transversal a tots els graus de la Universitat de Barcelona per tal de garantir que tots els estudiants disposin dels coneixements per emprendre i assoleixin d'una manera explícita i definitiva, i en un context reglat, aquestes competències emprenedores que comentàvem més amunt. De fet, alguns graus, com el de Gestió d'Informació i Documentació Digital (abans anomenat Informació i Documentació) de la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals, ja incorporen des de fa anys i de manera pionera al pla d'estudis una assignatura sobre emprenedoria, en aquest cas l'optativa de Creació i Gestió d'Empreses Documentals.

Mentrestant, i més enllà de les múltiples activitats esmentades, si un vol iniciar-se en el món i llenguatge emprenedor i començar el procés d'emprendre, resulta interessant seguir el MOOC *The entrepreneur's guide for beginners*²⁴ ubicat a Coursera, que introdueix de manera fàcil, senzilla i amena al món de l'emprenedoria a qualsevol persona i facilita l'accés a un món ple d'oportunitats.

I és que si teniu les capacitats per aprofitar oportunitats, si considereu que en seríeu capaços, no deixeu de banda aquesta opció professional i aprofiteu-vos dels recursos que ofereix l'ecosistema. Se n'aprèn molt. ■

24. *The entrepreneur's guide for beginners*. Barcelona: Coursera, 2021. <https://www.coursera.org/learn/entrepreneur-guide-beginners> [Consulta: 09/12/2021].

Bibliografia

Barcelona Activa. Barcelona: Barcelona Activa, 2021. <https://www.barcelonactiva.cat/inici> [Consulta: 09/12/2021].

Barcelona Deep Tech Node. Barcelona: Barcelona Activa, 2021. <https://deeptechnode.barcelona/web/guest/deeptechnode> [Consulta: 09/12/2021].

Comissió Europea. *Llibre Verd sobre l'esperit empresarial*. Brussel·les: Comissió Europea, 2003.

De la ciència al mercat. Barcelona: Universitat de Barcelona; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat Politècnica de Catalunya; Universitat Pompeu Fabra, 2021. <https://www.cienciamercat.cat/ca/> [Consulta: 09/12/2021].

Desarrollo Sostenible. Nueva York: Naciones Unidas, 2021. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/> [Consulta: 09/12/2021].

GUALLARTE, Carlos (dir.) et al. *Informe executiu Catalunya 2020-2021*. Global Entrepreneurship Monitor. Barcelona, 2021. <https://www.diba.cat/documents/36150622/359651660/INFORME+GEM+CATALUNYA+2020-2021.pdf/81793352-e559-71c7-a82b-05acaf5d6ad3?t=1636022647495> [Consulta: 09/12/2021].

MASLOW, Abraham H. "A Theory of Human Motivation". *Psychological Review*, núm. 50, (1943), p. 370-396.

OSTERWALDER, Alex. E; PIGNEUR, Yves. *Generación de modelos de negocio*. 13a edició. Traducció de Lara Vázquez. Barcelona: Editorial Deusto, 2015.

PUIGDELLIVOL, Jordi. *Emprendimiento y empresa*. Coordinació: Laura Lamolla. Barcelona: Fundació Universitat Oberta de Catalunya, 2021.

RIES, Eric. *El método Lean Startup: cómo crear empresas de éxito utilizando la innovación continua*. 9a edició. Traducció de Javier San Julián. Barcelona: Editorial Deusto, 2011.

StartUB!. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021. <http://www.ub.edu/startub/> [Consulta: 09/12/2021].

The entrepreneur's guide for beginners. Barcelona: Coursera, 2021. <https://www.coursera.org/learn/entrepreneur-guide-beginners> [Consulta: 09/12/2021].

URBANO, David; TOLEDANO, Nuria. *Invitación al emprendimiento: una aproximación a la creación de empresas*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

VALLS, Jaume, et al. *Causas de fracaso de los emprendedores*. La Coruña: Netbiblio, 2012.

Xarxa Emprèn. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2021. <http://xarxaempren.gencat.cat/ca/inici/> [Consulta: 09/12/2021].

ZARAGOZA, Marta. *Diccionari de competències emprenedores transversals*. Barcelona: Cresalida, 2012. Edició en línia, 2019: http://www.cresalida.com/wp-content/uploads/2020/03/DICIONARI-DE-COMPET--NCIES-EMPREDADORES-TRANSVERALS_2019.pdf [Consulta: 08/12/2021].

ZARAGOZA, Marta. *Emprendre en clau de competències. El perfil emprenedor*. Barcelona: Editorial UOC, 2012. ■

Retrovisor

**De l'Associació de Bibliotecàries
al Col·legi Oficial: el llarg camí
cap al reconeixement de la professió**

Núria VENTURA

Secretària de l'Associació de Bibliotecàries (1974-1982).
Cap de la Xarxa de Biblioteques populars de la Diputació de Barcelona (1986- 1995)
venturabosch33@gmail.com

Elisa CAMPS

Vocal de l'Associació de Bibliotecàries (1974-1976).
Presidenta del COBDC (1989 -1992)
ecampsmundo@gmail.com

Article rebut el desembre del 2021;
revisat el gener del 2022

DOI <https://doi.org/10.34810/itemn72id398389>

De l'Associació de Bibliotecàries al Col·legi Oficial: el llarg camí cap al reconeixement de la professió

Resum: S'explica el llarg procés pel reconeixement de la professió bibliotecària iniciat amb la creació de l'Associació de Bibliotecàries (1974) de manera molt modesta i en un entorn molt engrescador perquè coincideix amb l'inici de la democràcia a Espanya. Amb el reconeixement dels estudis a nivell estatal s'aconsegueix que l'Escola de Bibliotecàries, en aquell moment Escola de Bibliologia, sigui adscrita a la Universitat de Barcelona i els professionals puguin ser reconeguts com a tals. El 1981 es modifica el nom i l'àmbit de l'associació que passa a ser Associació de Bibliotecaris de Catalunya. Finalment es fa la transició cap a col·legi professional.

Paraules clau: Associació de Bibliotecàries, Associació de Bibliotecaris de Catalunya, Escola de Bibliotecàries, Escola de Bibliologia, defensa de la professió, integració a la universitat.

De la Asociación de Bibliotecarias al Colegio Oficial: el largo camino hacia el reconocimiento de la profesión

Resumen: Se relata el largo proceso de reconocimiento de la profesión de los bibliotecarios iniciado con la creación de la Asociación de Bibliotecarias (1974) de manera muy modesta y en un entorno muy estimulante porque coinciden con el inicio de la democracia en España. Con el reconocimiento de los estudios a nivel estatal, se consigue que la Escuela de Bibliotecarias, en aquel momento Escuela de Bibliología, sea adscrita a la Universidad de Barcelona y los profesionales puedan ser reconocidos como tales. En 1981 se modifica el nombre y el ámbito de la asociación que pasa a ser Asociación de Bibliotecaris de Catalunya. Finalmente se realiza la transición hacia colegio profesional.

Palabras clave: Associació de Bibliotecàries, Associació de Bibliotecaris de Catalunya, Escola de Bibliotecàries, Escola de Bibliologia, defensa de la professió, integració en la universitat.

From Oficial College of Librarians – Documentalists of Catalonia: The long road to recognition of the profession

Abstract: The long process of recognition of the profession of librarians, which began with the creation of the Associació de Bibliotecàries (1974) in a very modest way and in a very stimulating environment, because it coincides with the beginning of democracy in Spain, is recounted. With the recognition of the studies at the state level, the School of Librarians, at that time the School of Bibliology, was attached to the University of Barcelona and the professionals could be recognized as such. In 1981 the name and scope of the association were changed and became the Associació de Bibliotecaris de Catalunya. Finally, the transition to professional school is made.

Keywords: Library Association, Library Association of Catalonia, School of Librarians, School of Bibliology, defense of the profession, integration in the university.

La situació professional de bibliotecàries i bibliotecaris ha canviat profundament en els darrers cinquanta anys, no sols pel que respecta a la introducció dels recursos informàtics que han modificat d'arrel la forma de treballar, si no també la situació laboral, els estudis, el reconeixement de la professió com a tal i el final de la discriminació que sols permetia accedir les dones als estudis de biblioteconomia.

Però, com s'ha arribat a aquesta transformació? Cal conèixer d'on venim i quin va ser el procés per arribar a ser una professió equiparable a tantes d'altres del camp de la cultura i del coneixement, així com del paper que hi va jugar l'Associació de Bibliotecàries (més tard de Bibliotecaris de Catalunya) en tot el procés.

Ens hem de situar en el temps i tenir en compte que a començament dels anys 70 encara estàvem en ple franquisme i tot tipus d'associacions i grups de persones reunides amb algun objectiu que no fos purament de lleure o familiars eren mirades amb desconfiança per les autoritats civils.

1. Un repàs a la història

L'any 1915 la Mancomunitat de Catalunya va crear l'Escola Superior de Bibliotecàries per tal de dotar de professionals les biblioteques populars dels municipis de Catalunya. Des d'aleshores, un nombre petit però constant de bibliotecàries es va preparar per exercir aquesta tasca en una escola estrictament femenina, on hi van donar classe el bo i millor de la intel·lectualitat catalana fins al final de la Guerra Civil. Durant aquells anys havien sortit desenes de professionals preparades i amb un gran sentit de la tasca pedagògica i social que representava portar els llibres i la cultura als pobles de tot Catalunya i especialment a

aquells que no tenien fàcil accés a la cultura: treballadors manuals, dones, infants...

Passada la Guerra Civil, després de la depuració per part del règim franquista de professors i bibliotecàries que s'haguessin destacat en l'anterior època (des de la destitució de tots els seus càrrecs de Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya així com de l'Escola de Bibliotecàries i de la Xarxa de Biblioteques Populars, fins a bibliotecàries que no signaren la seva adhesió al règim, com Aurora Díaz Plaja o la secretària de l'Escola, Joana Casals, acusada de catalanista i separatista), les bibliotecàries s'havien continuat formant a la Escuela de Bibliotecarias sota la tutela de la Diputació de Barcelona, la qual seguí creant biblioteques populars, si bé sense criteris de qualitat (s'obriren biblioteques en espais petits i aprofitats, amb fons bibliogràfics censurats i escassetat de recursos, etc.).

Més endavant, cap als anys 60, les professionals que sortiren de l'Escola¹ ampliaren horitzons amb les biblioteques de les universitats, entitats culturals, col·legis professionals i també a algunes empreses. La qualificació d'aquestes professionals en l'escalafó de cada entitat era molt problemàtica, perquè en ser el títol únicament d'una escola de la Diputació de Barcelona no era homologable a altres titulacions i cada organisme les situava dins l'escala laboral de la manera que els semblava, quasi sempre per sota del que en justícia hagués tocat.

Les bibliotecàries d'aquella època vàrem considerar que calia disposar d'alguna entitat que servís, no sols per canalitzar les reivindicacions, si no també per establir una plataforma que permetés el contacte i l'intercanvi d'opinions i experiències entre les diferents professionals i també que servís de portaveu del col·lectiu professional davant les administracions que gestionaven les diferents biblioteques (Diputació de Barcelona, caixes d'estalvi, es-

1. Tot i que l'Escola de Bibliotecàries ha canviat de nom (i llengua) al llarg del temps forçada per les circumstàncies en aquest escrit se l'anomena sempre l'Escola. Per una informació detallada de la seva evolució remetem a: Estivill Rius, Assumpció. *1915-2005. 90 anys. Una mirada retrospectiva*. Barcelona: Facultat de Biblioteconomia i Documentació, Universitat de Barcelona, 2006.

Les bibliotecàries d'aquella època vàrem considerar que calia disposar d'alguna entitat [...] per canalitzar les reivindicacions, [...] per permetre el contacte i l'intercanvi d'opinions i experiències entre les diferents professionals.

pecialment la Caixa de Pensions que tenia una extensa xarxa de biblioteques, facultats de les universitats, etc.)

Crear una associació professional semblava la via més encertada però calia superar tots els tràmits que l'administració de l'Estat demanava, que no eren pocs. Cal tenir en compte que els anys 60 i 70 el dret de reunió estava molt limitat i no es podien dur a terme trobades en què hi participessin un nombre elevat de persones. A Espanya existia una sola associació, l'ANABA (Asociación Nacional de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos) que, com el seu nom indica, agrupava professionals amb perfils molt diferents. La major part dels bibliotecaris que en formaven part eren llicenciats en lletres que s'havien auto format i presentat a les oposicions d'aquest cos. L'ANABA publicava el butlletí *Biblioteconomia*; com que existia una delegació del districte universitari de Catalunya i Balears algunes bibliotecàries hi publicaven articles de caire professional i això els permetia estar en contacte. Les bibliotecàries de l'Escola havien participat en IV Congreso Nacional de Archivos i V Congreso Nacional de Bibliotecas organitzats per aquesta associació on s'havien evidenciat un cop més les diferències de criteri entre els professionals dels diferents camps.

2. De l'Agrupació d'Alumnes de la Mancomunitat a l'Associació de Bibliotecàries

A l'antiga Escola de Bibliotecàries l'any 1931 es creà amb finalitats recreatives i culturals l'Agrupació d'Alumnes i Exalumnes de l'Escola de Bibliotecàries que editava el butlletí de l'*Agrupació Escola de Bibliotecàries* (AEB), de la qual va ser-ne presidenta la bibliotecària i escriptora Rosa Leveroni. Més endavant, el 1937,² se'n separaren les bibliotecàries en exercici sota el nom d'Agrupació Professional de Bibliotecàries de Catalunya, si bé continuaren publicant conjuntament el butlletí fins que s'acabà la guerra. El març d'aquell any se'n publicà el darrer número.

Passada la repressió més directa i els anys més foscos de la postguerra, la primera iniciativa d'agremiar-se la trobem als anys 60 amb un petit grup de bibliotecàries -entre les quals Carmina Illa, Margarida Massagué i Carme Mayol, entre d'altres- que presentà al Govern Civil de Barcelona un avantprojecte d'estatuts d'associació professional. L'avantprojecte fou rebutjat; sembla ser que, en part, degut a un informe desfavorable que va emetre Felipe Mateu i Llopis, aleshores director de l'Escola, de la Biblioteca de Catalunya i de la Xarxa de Biblioteques Populars.

De nou, a principis dels anys 70, un grup d'una vintena de bibliotecàries (algunes ja havien intervingut en l'anterior projecte) començarem a reunir-nos per constituir una associació legal donat que hi havia una Ley de Asociaciones (1964)³ que obria la possibilitat de constituir-se com a tal. Es redactà un primer document que firmaren Margarida Blavi, Olga Castells, Carmina Illa,

2. Estivill Rius, Assumpció. *Diari de l'Escola de Bibliotecàries (1932-1939)*. Barcelona: Diputació de Barcelona; Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació, 1992. (Quaderns de Treball 12).

3. España. Ley 191/1964, de 24 de diciembre, de Asociaciones. (BOE, núm. 311, de 28 de diciembre de 1964, p. 17337-17336).

Maria Forn, Pilar Llopart, Maria Rosa Marinell, Dolors Ponsati i Teresa Sastre, que treballaven en diferents tipus de biblioteques (biblioteques populars, de les universitats, empreses, etc.).

Sota l'aparença d'una associació d'àmbit recreatiu i cultural, es pretenia crear una associació professional seriosa que representés el col·lectiu en la seva diversitat, que defensés els professionals enfront l'intrusisme, que reclamés unes biblioteques dignes i dotades de pressupostos adients, que vetllés per la modernització de les biblioteques i per l'obtenció d'un títol reconegut oficialment i que, alhora, tingués veu i vot davant els organismes internacionals de l'àmbit bibliotecari (IFLA, etc.). I, a més, que permetés una relació més fàcil i oberta entre els diferents col·lectius bibliotecaris de tot Catalunya, fins aleshores molt tancats dins de cada institució (no se sabia ni quantes persones hi havia titulades ni on treballava cadascuna). Molts objectius sota una aparença tan simple com Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona, que tal com afirmava més endavant Maria Artal,⁴ era un nom més propi d'una associació d'exalumnes d'un col·legi de monges que es reunissin per berenar -que és el que semblava en els papers presentats al Govern Civil de Barcelona- que no d'una associació de professionals de les biblioteques per resoldre i impulsar aspectes corporatius.

Per preparar la futura Associació ens reunírem, de forma camuflada i en espais diferents, representants dels diversos col·lectius per definir exactament com ens volíem organitzar i com havíem de funcionar. Però malgrat que s'anaven presentant tots els documents que demanava el Govern Civil - que era qui concedia els permisos - s'avançava poc. Per sort, a la seu d'aquest hi treballava una bibliotecària, Assumpta Rodón, que dirigia l'arxiu, els bons oficis de la qual ajudaren a salvar alguns entrebancs administratius. Un darrer escull fou que calia presentar els estatuts de l'Associació

aprovats per una assemblea⁵ i no es podien celebrar reunions sense un permís, cosa difícil d'obtenir perquè aquestes es consideraven il·legals. Se solucionà d'una manera pròpia de l'època: es demanà a uns frares de la parròquia de Sant Antoni de Pàdua, al carrer Santaló, que deixessin l'església per a una reunió de bibliotecàries (alguna bibliotecària era de la parròquia) i un vespre s'aprovaren els estatuts.

3. Els inicis de l'Associació de Bibliotecàries (1974-1977)

Finalment, el 20 de setembre de 1974, Núria Ventura i Elisa Camps, "en representació de las promotoras de la Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona", presentàrem els estatuts de l'Associació al Govern Civil de la província de Barcelona i van ser aprovats. A continuació i previ permís, es convocà l'assemblea constituent de l'Associació, que se celebrà el dia 10 de desembre de 1974, a les 10 de la nit, al Col·legi d'Enginyers de Barcelona, i a la qual es presentà una única candidatura per a la Junta directiva, formada per:

- Presidenta: Rosa Ricart Ribera (Biblioteca de l'Institut Britànic de Barcelona)
- Vicepresidenta: Maria Artal Vidal (Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials)
- Secretària: Núria Ventura Bosch (Biblioteca Popular de Rubí)
- Tresorera: Montserrat Roca Junyent (Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona)
- Vocal 1a (Defensa i Assessorament): Margarida Massagué Rosdevall (Biblioteca del Museu d'Art Modern de Barcelona)

4. Artal, Maria. "Asociaciones de Bibliotecarios. Dinámica y perspectivas". A: *II Jornadas Bibliotecarias de Andalucía*. Marbella: Asociación Andaluza de Bibliotecarios, Abril de 1982. Document original conservat al COBDC.

5. *Estatutos*. Barcelona: Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona, octubre de 1973.

Sota l'aparença d'una associació d'àmbit recreatiu i cultural, es pretenia crear una associació professional seriosa que representés el col·lectiu en la seva diversitat.

- Vocal 2a (Borsa de Treball): Assumpta Bailac Puigdemívol (Biblioteca de la Caixa de Pensions de Sant Cugat del Vallès)
- Vocal 3a (Activitats Culturals): Teresa Sastre Doménech (Consorti d'Informació i Documentació de Catalunya)
- Vocal 4a (Informació i Propaganda): Elisa Camps Mundó (Biblioteca de l'Institut d'Estudis Nord-americans)

A aquesta primera assemblea hi assistiren 150 persones que en votació secreta emeteren 150 vots a favor de la Junta.

Rosa Ricart, en el seu parlament com a primera presidenta, manifestà que l'Associació venia a ser una continuació de l'antiga associació creada el 1930 i també de l'Agrupació Professional de Bibliotecàries de l'any 1937, de la qual ella en formà part. Exposà també que els problemes que afectaven la professió continuaven sent molt similars. Igualment es pretenia “que no hi hagués cap biblioteca sense bibliotecària, ni cap poble català sense biblioteca”.⁶ També esmentà el treball que havien realitzat altres bibliotecàries que van promoure la primera petició de fer una associació. Destacà que com a professionals no n'hi havia prou amb sentir una vocació i estimar els llibres i la cultura, si no que calia aprendre tècniques difícils, especialitzades i al dia, tot recalcant la necessitat de l'esforç intel·ligent i continuat, així com el desig de millorar en tots els ordres,

la importància d'actualitzar els coneixements i que aquests fossin degudament reconeguts amb una remuneració digna i adequada.

Creació d'una petita estructura

Es començava una organització que calia crear des de zero: buscar una seu, inscriure el major nombre de bibliotecàries per ser realment representatives de la varietat de problemàtiques de les professionals, disposar d'un mínim de recursos per a pagar les despeses més essencials, crear una petita estructura de secretaria per atendre les associades, etc.

En primer lloc, calia disposar d'una seu social: es trobà un petit local als baixos de la Via Augusta, 120, tocant a la plaça Molina, que podia servir com a punt d'encontre i tenia espai per a una mínima secretaria. Una bibliotecària i una auxiliar hi anirien un parell de tardes a la setmana per donar d'alta noves associades, atendre el telèfon, fer trameses d'informació, respondre les consultes de les professionals... També seria el lloc per fer les reunions ja que fins aleshores calia reunir-se en domicilis particulars. Amb molta il·lusió i molt pocs recursos es posà en marxa tot l'engranatge, tenint en compte especialment la necessitat d'aconseguir el major nombre possible d'associades de les diferents àrees: biblioteques públiques, d'universitats, centres de documentació, col·legis professionals, empreses, etc.

Un dels aspectes que calia endegar era disposar d'algun mitjà de comunicació per mantenir al corrent les associades: es va decidir fer un butlletí informatiu,⁷ molt modest, que sortiria dos cops l'any. Enric Satué, dissenyador gràfic, en va fer el disseny: amb un format similar a una fitxa bibliogràfica de l'època (fins i tot la coberta era feta amb lletra manual, com les fitxes més antigues).⁸

6. Ricart Ribera, Rosa. *Presentació de la Primera Assemblea de l'Associació de Bibliotecàries*. Barcelona: Col·legi d'Enginyers, 1974. Document original.

7. *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*, de núm. 1 (març del 1975) a núm. 7 (juny del 1977).

8. Tots els números del *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries* es troben disponibles al repositori RACO: *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*. Barcelona: CSUC, 2022. <<https://raco.cat/index.php/ButlletíBibliotecaries>> [Consulta: 15/01/2022].

El primer número va sortir el març de 1975; cada vocàlia explicava les actuacions dutes a terme en els primers mesos de funcionament de l'Associació, especialment la de Defensa de la professió que va posar en marxa el servei de Borsa de treball. Aquestes se centraven especialment en les gestions realitzades per al reconeixement oficial del títol de bibliotecària ja que feia un parell d'anys que Rosalia Guilleumas, directora de l'Escola, ho estava intentant. Es tractava que la Diputació de Barcelona, de qui depenia el centre, després de modificar el pla d'estudis, fes la sol·licitud d'adscripció a la Universitat de Barcelona, la qual ho havia aprovat a meitat de febrer de 1974; després passaria al Ministerio de Educación que ho presentaria a la Junta de Rectors. Es tractava de tenir un títol reconegut, que comptés com una professió específica exigible en tots aquells llocs de treball on s'hagués de gestionar una biblioteca o centre de documentació.

Fins aleshores, el títol de bibliotecària s'exigia en molt pocs llocs de treball i en els concursos o contractes públics per cobrir places de biblioteques s'obviava aquest requisit. Qualsevol titulació es valorava més que la de l'Escola, pel fet que aquesta no era reconeguda oficialment ja que depenia d'un organisme de l'administració local que decidia els programes i contractava el professorat. En principi, formava bibliotecàries per a la seva xarxa de biblioteques i la Biblioteca de Catalunya, però la realitat era una altra: una part de les bibliotecàries que sortien amb el títol de l'Escola anaven a treballar a altres centres, com les biblioteques dels diferents departaments de la Universitat de Barcelona, les biblioteques de la Caixa de Pensions, de col·legis professionals, de museus, centres d'ensenyament o empreses privades.

A tot això, cal afegir que l'Escola no admetia homes, perquè havia estat creada l'any 1915 com una escola femenina, sota el prisma que les dones eren més aptes per a les tasques relatives a la cultura. Una visió paternalista de les dones, però que també comportava que els sous a pagar eren més baixos. I després de tants anys se

El títol de bibliotecària s'exigia en molt pocs llocs de treball i en els concursos o contractes públics per cobrir places de biblioteques s'obviava aquest requisit.

seguia amb la mateixa visió excoent. No serà fins l'any 1974 que l'Escola admet per primera vegada alumnes de sexe masculí i canvia el nom de Escuela de Bibliotecarias per Escuela de Bibliología. En realitat, no va haver-hi gaire matrícula de nois, però al menys ja no se'ls discriminava ni se'n impedia l'accés.

Els anys de la transició política i social

Per entendre millor l'entorn en que neix i creix l'Associació de Bibliotecàries es necessari fixar-nos en què passava a l'Estat espanyol en aquells anys. Estàvem a les acaballes del franquisme: Franco mor el novembre de 1975, l'any en què comença els seus passos l'Associació i s'albiren nous temps per a la democràcia i també per a la cultura. La societat demana un canvi que ha d'afectar les institucions polítiques -passar a un sistema democràtic- i també tots els àmbits de la societat i la cultura.

Entre les diverses accions contra el franquisme dutes a terme a Catalunya cal destacar la creació de l'Assemblea de Catalunya, (1971-1977), una plataforma unitària antifranquista que lluitava per aconseguir la democràcia amb el lema "llibertat, amnistia i estatut d'autonomia" que sintetitzava els seus objectius. L'Assemblea va mobilitzar intel·lectuals i moviments socials de tot tipus i es va convertir en un moviment reivindicatiu i popular que es desenvolupava en àmbits intel·lectual mentre el franquisme estava a les seves darreres èpoques. L'Associació encara no estava formada quan es va crear l'Assemblea, però hi havia contacte i se'n

tenia informació. Com conseqüència d'aquesta relació, en la reunió a l'octubre del 1973 a la parròquia de Maria Mitjancera a Barcelona on detingueren la majoria dels assistents també hi havia dues bibliotecàries, Montserrat Llobet i Teresa Llorens, que hi anaven com a representants de la comissió que preparava l'Associació: van passar tres dies detingudes a comissaria i dotze dies a la presó de dones, igual que la resta de detinguts, personalitats de la cultura i dels moviments socials, alguns dels quals patiren llargues condemnes.

Un altre esdeveniment important d'aquells anys va ser el Congrés de Cultura Catalana (1975-1977) al qual s'adheriren més de 1.500 entitats, entre les quals l'Associació de Bibliotecàries.⁹ El president d'honor del Congrés va ser Jordi Rubió i Balaguer. El Congrés reivindicà, entre d'altres temes, la normalització lingüística arreu dels Països Catalans, que el català fos la llengua vehicular a l'ensenyament i el restabliment de les institucions d'autogovern a Catalunya. El Congrés finalitzà en un acte presidit pel primer president de la Generalitat de després de la Guerra Civil, Josep Tarradellas.

És en aquest entorn de canvis que l'Associació comença a caminar i deixa entreveure que és possible una transformació de la professió i també de tot el sistema bibliotecari, deixat de banda per les administracions públiques durant tants anys. No es tractava únicament de reivindicar millores salarials i de qualificació de les bibliotecàries en els seus diversos llocs de treball, si no també impulsar un canvi substancial de tot el sistema bibliotecari, des de les biblioteques públiques, envellides i poc dotades de recursos, i també les universitàries, de centres d'ensenyament o de diferents entitats, moltes d'elles poc conegudes i infrautilitzades. A més, es començava a parlar d'automatització i de compartir processos; fins aleshores totes les biblioteques treballaven manualment, moltes tasques repetitives es feien a cada

centre i sols existien els catàlegs col·lectius en fitxes manuals que es trobaven a les diferents centrals tècniques de cada servei.

Un panorama gris, de biblioteques mal dotades i poc organitzades, que malgrat tot disposava d'una base de professionals que tenien clar que calia mirar més lluny i canviar totalment per aconseguir apropar-se a la realitat de les biblioteques de la majoria de països d'Europa, les quals disposaven de sistemes de gestió moderns i amb recursos. L'Associació volia ser l'instrument de cohesió per millorar la professió i també el sistema bibliotecari de Catalunya.

Uns començaments engrescadors i alguns obstacles

Encara que els papers s'havien aprovat com Asociación de Antiguas Alumnas de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona s'acordà que en tots els documents constés el nom més representatiu del que realment era: Associació de Bibliotecàries, deixant de banda les "antiguas alumnas" per ser una obvietat, donat que era l'única escola de bibliotecàries de tot l'Estat Espanyol.

Els primers passos foren organitzar cadascuna de les vocalies, associar al major nombre possible de bibliotecàries i donar-se a conèixer als diferents responsables de cultura -de l'Ajuntament de Barcelona, de la Universitat de Barcelona- i responsables polítics (per exemple, al president de la Diputació de Barcelona, Joan Antoni Samaranch, el qual manifestà que estava d'acord amb l'adscripció de l'Escola a la Universitat de Barcelona), així com als mitjans de comunicació més rellevants. I com a tema central, el seguiment de les actuacions per tal d'aconseguir que l'Escola fos considerada oficial, amb els estudis reconeguts per la Universitat de Barcelona, però finançada per la Diputació de Barcelona.

9. Prat Serra, Montserrat. "El Congrés de Cultura Catalana (1975-1977): notes sobre la participació bibliotecària". *Butlletí de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya*, núm. 9 (gener-juny 1986), p. 12-15.

L'Associació volia ser l'instrument de cohesió per millorar la professió i també el sistema bibliotecari de Catalunya.

Existia, però, un gran escull: no existia a l'Estat Espanyol cap més escola d'aquest tipus i la Universitat de Barcelona per reconèixer l'Escola necessitava del permís del Ministerio de Educación y Ciencia, el sots-secretari del qual era Federico Mayor Zaragoza; aquest, però, havia assegurat al president de la Diputació de Barcelona, Joan Antoni Samaranch, que a primers d'octubre del 1975 l'Escola seria inscrita a la Universitat de Barcelona.¹⁰

Però no fou així i l'adscripció topà amb nous obstacles. El febrer del 1976 es presentà una carta al director general d'Universitats del Ministeri, Gabriel Ferrater, impulsada per Miquel Coll i Alentorn, professor de l'Escola, així com per Jordi Rubió i un grup de trenta intel·lectuals catalans -la flor i nata de la cultura de l'època: l'escriptor Salvador Espriu, l'abat de Montserrat Cassià M. Just, Ramon Trias Fargas, Josep Trueta, Josep Benet, Joaquim Moles, entre d'altres- argumentant que l'Escola no havia de ser integrada a la Universitat perquè això suposaria la partida de defunció d'aquest centre creat per la Mancomunitat, que l'Escola formava part del patrimoni cultural de Catalunya, que estava lligada a un sistema de biblioteques públiques i la seva integració posava en perill la tradició.¹¹ La carta, que no anava signada per cap bibliotecària, ni cap dona, s'envià d'amagat de l'Associació i aconseguí frenar de nou tot el procés. No cal dir el disgust de les bibliotecàries i de la Junta en assabentar-se d'aquest nou contratemps. L'Associació va

escriure als signants de la carta explicant les raons per les quals s'optava per la integració a la Universitat, però el mal ja estava fet i tot el procés va quedar de nou interromput.

Durant el mes de febrer de 1977 tingué lloc a la Biblioteca de Catalunya, amb el patrocini de la Direcció General del Patrimoni Artístico y Cultural de la Direcció General de Universidades, la col·laboració de l'ANABA i de l'Associació de Bibliotecàries, un seminari sobre la professió bibliotecària, en les conclusions del qual es demanava que s'institucionalitzés la professió, que els estudis s'estructuressin en cicles i graus i que les escoles existents s'adscriguessin a les universitats. Tot allò pel que l'Associació venia treballant des del seu inici.¹² En aquell any, a més, se sol·licità a l'IFLA de formar-ne part com a membres actius, cosa que fou acceptada.

Una de les iniciatives de l'Associació fou la publicació d'un anuari amb la relació de totes les bibliotecàries, amb adreça i lloc de treball.¹³ En total incloïa 321 associades, de les quals un 32% treballaven a biblioteques públiques, un 14% treballaven a biblioteques d'universitats i 17% a col·legis professionals i altres institucions; un 17% no constava i la resta en llocs de treball diversos.

4. Nova junta i Congrés de Cultura Catalana (1977-1979)

Tal com preveïen els estatuts, passats els dos primers anys es renovaren la meitat dels càrrecs de la junta, en concret els de presidenta, tesorera i tres vocalies. Així, el gener de 1977 es presentà una única candidatura que fou

10. Es pot seguir el procés a: *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*, any 1, núm. 2 (octubre 1975), p. 4-7.

11. Estivill Rius, Assumpció. "L'Arxiu personal de Rosa Ricart Ribera o com revisitar alguns episodis de la història bibliotecària recent". A: Agustí Ruiz, Lluís; Codina Vila, Miquel. *Jaume Bover Pujol: Bibliògraf, bibliotecari i erudit. Liber amicorum*. Palma de Mallorca: Edicions Documenta Balear, 2020.

12. *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*, any 3, núm. 1, (març 1977), p. 26 -34.

13. *Anuari*. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, abril de 1976.

proclamada amb el següent resultat: presidenta; Montserrat Roca; tresorera: Dolors Ponsati; vocals: Immaculada Albó, Montserrat Fonoll i Carme Janer.

Com deia la presidenta Montserrat Roca en l'editorial del *Butlletí de l'Associació* d'octubre de 1977: "El panorama en que s'han anat desenvolupant moltes actuacions nostres ha estat tan canviant que el cap de dos mesos d'iniciada una gestió, ni els noms dels ministres, ni els dels rectors de la Universitat, ni tan sols el nostre vocabulari eren els mateixos. I així un cop, i un altre, i un altre... Les nostres motivacions han estat, però, sempre les mateixes: aconseguir el reconeixement oficial de la nostra titulació; vetllar per la defensa de la professió i dels interessos de les professionals i assolir un servei bibliotecari eficient".¹⁴ Nombroses gestions fetes per l'Escola i representants de l'Associació, amb viatges a Madrid per parlar amb representants polítics i càrrecs del Ministerio de Educación, anaven resultant infructuoses perquè hi havia un entrebanc de fons: no existia en tot l'estat cap més Escola de Bibliotecàries que la de Barcelona i la professió de bibliotecari no existia com a tal. I calia crear-la pel conjunt de l'estat.

Però, a més, l'Associació estava activa socialment. Es participava en el Congrés de Cultura Catalana dividit en vint-i-cinc àmbits de discussió sobre com hauria de ser la societat catalana en la democràcia. Cada àmbit redactava unes propostes a mitjà i llarg termini, perquè servissin al futur govern de Catalunya. Pel que respecta les biblioteques, englobades dins l'àmbit de cultura, es presentà una breu història de les diferents biblioteques (Biblioteca de Catalunya, biblioteques populars, biblioteques universitàries, d'acadèmies, etc.) tot denunciant la manca de coordinació entre les biblioteques de tipologia semblant, la manca de recursos de totes elles, el control ideològic exercit sobre els fons bibliogràfics i les polítiques culturals subjectives i canviant.¹⁵

De cara a fer propostes de futur per a una política bibliotecària es recomanava:

- Que la Biblioteca de Catalunya es convertís en Biblioteca Nacional de Catalunya i recollís exhaustivament tota la producció bibliogràfica catalana.
- Creació d'una xarxa de biblioteques científiques especialitzades al servei dels investigadors.
- Biblioteques públiques, obertes a tothom, com equipament imprescindible per a les escoles, barris, pobles, centrals comarcals.
- Acceptació de les normes internacionals sobre biblioteques i dotació pressupostària adient.
- Desenvolupament i importància de les biblioteques universitàries dins tot el sistema.
- Personal professional amb formació científica i tècnica adient, garantida per uns estudis reconeguts, de nivell universitari.

També es tractà sobre la importància d'adequar i modificar els edificis destinats a biblioteques, l'adaptació a les noves tecnologies, la creació de biblioteques de centres escolars i de centres d'ensenyament... és a dir, es feia esment de totes les carències i desitjos de canvis i millores pendents.

El conflicte amb la Sección Femenina del Movimiento (1978)

El Govern espanyol disposava en el conjunt de l'Estat de 35.000 funcionaris de Falange Española que s'havien dedicat a impartir classes de Formación del Espíritu Nacional, o sigui, adoctrinament als escolars de tot Espanya, a més de gimnàstica i "labores femeninas". Aquests funcionaris s'havien quedat sense feina en desaparèixer les assignatures amb la Nova Llei d'Educació (1970);¹⁶ un cop des-

14. *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*, any 3, núm. 2, (octubre 1977).

15. *Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries*, any 2, núm. 2, (1977).

16. España. Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa. (BOE, núm. 187, de 6 de agosto de 1970, p. 12525-12546).

El dia 31 de maig de 1978: davant la sorpresa dels vianants, un nombrós grup de bibliotecàries ens manifestàrem per les Rambles fins arribar a la Biblioteca de Catalunya.

mantellats els serveis i sense saber què fer amb tot aquest personal, algú va tenir la brillant idea que podien anar a treballar a biblioteques, arxius i cases de cultura, ja que eren funcionaris que tenien un sou i el seguirien cobrant de l'Estat fins la seva jubilació.

No cal dir que la notícia va caure com una bomba als bibliotecaris de Catalunya, amb l'Associació al capdavant, que veiem com les places que tan difícilment havien estat cobertes per personal de l'Escola, podien arribar a ser ocupades per persones provinents del règim franquista sense cap formació específica. Per tal d'evitar-ho, l'Associació va dur a terme diverses accions de cara a l'opinió pública i als òrgans de govern de Catalunya. Una d'elles va ser la recollida de firmes de més de setanta representants de l'ensenyament i la intel·lectualitat, donant suport a una interpel·lació parlamentària presentada pel diputat Jaume Sobrequés al Parlament de Catalunya sobre aquest tema. L'Associació va redactar també un *Manifest de les bibliotecàries a l'opinió pública*¹⁷ que es feu arribar als polítics, a totes les biblioteques i als mitjans de comunicació.

En el marc d'aquesta mobilització el 24 de maig va tenir lloc una reunió amb el ministre de Cultura del Govern espanyol, Pio Cabanillas, que va rebre una comissió catalana formada per Jordi Pujol, aleshores diputat al Congrés de

Diputats; Manuel Mundó de l'Institut d'Estudis Catalans; Rosalia Guilleumas, directora de la Biblioteca de Catalunya; Teresa Boada, professora de l'Escola i Núria Ventura, secretària de l'Associació de Bibliotecàries. Es tractà sobre la problemàtica bibliotecària a Catalunya i, en concret, sobre la Secció Femenina i l'oposició que treballessin a les biblioteques, perquè ja hi havia professionals que se'n encarregaven. Se li lliurà una carta de protesta signada per representants de diferents partits i personalitats de Catalunya. A més, veient la gravetat que això suposava, es va convocar una jornada d'atur a totes les biblioteques i una manifestació pública, la primera en la història de les bibliotecàries, per tal de fer arribar als polítics catalans i a l'opinió pública la greu situació que podia esdevenir si la proposta tirava endavant. I així es va convocar una vaga de bibliotecàries i una manifestació el dia 31 de maig de 1978: davant la sorpresa dels vianants, un nombrós grup de bibliotecàries ens manifestàrem per les Rambles fins arribar a la Biblioteca de Catalunya on es llegí el manifest.¹⁸ D'allà, les participants anàrem fins la plaça de sant Jaume, amb la intenció de lliurar el manifest al president de la Generalitat, Josep Tarradellas en el càrrec des d'octubre de 1977.

El manifest no es va poder lliurar en aquell moment, però se'ns donà cita per a uns dies més tard. L'entrevista tingué lloc el 8 de juny i allà s'exposà al president la problemàtica existent i la frontal oposició de totes les professionals. Finalment, degut a la ferma posició del col·lectiu bibliotecari català, amb el suport d'una ampla representació del món cultural i també gràcies a la campanya duta a terme als mitjans de comunicació i al conjunt de l'opinió pública, s'aconseguí que el personal de la Falange no fos traslladat a les biblioteques, si no que es buscaren altres sortides per aquest col·lectiu, al menys a Catalunya.

17. *Manifest de les bibliotecàries a l'opinió pública*. Barcelona: Associació de Bibliotecàries de Catalunya, maig del 1978. <https://www.raco.cat/index.php/ButlletiBibliotecaris/article/download/73825/85504/> [Consulta: 15/01/2022].

18. Ventura, Núria. "Las bibliotecarias dicen no a la Sección Femenina". *Destino*, núm 2.120, (25 a 31 maig 1978), p. 24.

Finalment, el desembre del 1978 va sortir publicat el Reial Decret de creació de les Escoles de Biblioteconomia i Documentació a través de l'Educació Universitària a Espanya (B.O.E., 9/1/79),¹⁹ un pas previ per aconseguir el reconeixement de l'Escola de Barcelona (B.O.E., 8/II/1982).²⁰

5. Uns anys molt actius i essencials per a la professió (1979-1980)

El mes de març de 1979 es renovaren els càrrecs de la meitat de la junta, que va quedar composta per: vice-presidenta, Concepció Carreras; secretària, Núria Ventura (de la junta anterior);

19. España. Real Decreto 3104/1978, de 1 de diciembre, por el que se crean en la educación universitaria las enseñanzas de Biblioteconomía y Documentación. (BOE, núm. 8, de 9 de enero de 1979, p. 368-369).

20. España. Real Decreto 3452/1981, de 13 de noviembre, por el que se autoriza la creación de la Escuela Universitaria de Biblioteconomía y Documentación de Barcelona, adscrita a la Universidad de Barcelona. (BOE, núm. 33, de 8 de febrero de 1982, p. 3124).

vocal (Cultura), Pepita Piñol; vocal (Relacions i Premsa), Joana Crespi; vocal (Publicacions): Pilar Llopart. S'establiren les delegacions de l'Associació a Tarragona i Girona i es traslladà la seu de l'Associació a un local més ampli i adequat, al carrer Camps i Fabrés, 8.

A més de tota l'acció externa, l'Associació seguí treballant internament des de les diferents vocalies amb tota la il·lusió i dedicació. La vocalia de Cultura va emprendre la tasca d'elaborar un directori de totes les biblioteques de Catalunya, generals o especialitzades, públiques i privades, que van dur a terme Roser Riera i Teresa Sastre amb la col·laboració de Mercè Montané, Montserrat Llobet; Roser Lluch i Montserrat Prat. S'organitzaren viatges per conèixer les biblioteques de París i per assistir als Congrés de la IFLA a Copenhaguen. També es va seguir publicant el butlletí, que va arribar fins el nº 9 (gener-juny 1986). Paral·lelament, s'editaven uns fulls informatius mensuals, anomenats "fulls grocs" (de març del 1978 a juny del 1986) per tal de difondre la informació d'una manera més àgil.

Ja l'any 1979, l'Associació havia publicat el fulletó *Normes bàsiques per a biblioteques públiques* on, a més de manifestar la necessitat de la biblioteca pública, es parlava, per primera vegada, d'exigències d'espais local, personal i de dotació de llibres, aplicant les normes internacionals de la IFLA.²¹

Un altre esdeveniment important en el camp de les biblioteques fou el traspàs a la Generalitat de competències en matèria de biblioteques; en conseqüència, el maig de 1980 es va crear el Servei de Biblioteques i Patrimoni Bibliogràfic de la Generalitat, del qual la bibliotecària Dolors Lamarca va ser nomenada cap, i Pilar Llopart, cap de la Secció de Biblioteques.

El mes de setembre es va portar a terme el traspàs a la Generalitat de Catalunya de la ges-

tió de les biblioteques de titularitat estatal, és a dir les conegudes com biblioteques provincials, començant així una nova època per a les biblioteques catalanes.

6. Nova etapa: l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya (1981)

Com que l'Escola ja admetia nois i havia canviat el nom per Escola de Bibliologia, es va poder canviar el nom de l'Associació que després de votació en l'assemblea, el 1981 passà a anomenar-se Associació de Bibliotecaris de Catalunya. El marc d'acció s'ampliava a tot Catalunya i en podien ser membres tots els bibliotecaris titulats per escoles o facultats especialitzades en bibliografia i documentació que ho sol·licitessin. Un pas endavant molt important que obria nous horitzons en una època plena de canvis.

Es renovà la meitat de la Junta, que quedà formada per: presidenta, Maria Artal; tresorera, Roser Gomis; vocal (Cultura), Josefina Ballester; vocal (Defensa), Antònia Montmany; Vocal (Publicacions), Lluís Anglada; Borsa de treball, Carme Camps.

Es va seguir publicant el butlletí amb el nom de *Butlletí de l'Associació de Bibliotecaris*, nou format i una periodicitat de dos números l'any que arribaria fins el nº 9 (gener-juny 1986).

En data de 3 d'abril de 1981 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei de Biblioteques que recollia moltes de les esmenes que en el seu moment havia fet l'Associació.²² L'Associació estava satisfeta i esperançada per tenir aquesta llei, si bé lamentava però que en quedaven excloses les biblioteques escolars.

21. *Normes bàsiques per a biblioteques públiques*. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, octubre de 1979.

22. Catalunya. Llei 3/1981, de 22 d'abril, de Biblioteques. (DOGC, núm. 123, del 29 d'abril de 1981).

Finalment, el 8 de febrer de 1982 es va publicar el decret pel qual l'Escola de Bibliologia quedava adscrita a la Universitat de Barcelona. A partir d'aquí calia signar un conveni entre la Diputació de Barcelona i la Universitat i dotar-se d'un reglament interior aprovat per ordre ministerial. Al novembre del 1982, l'Escola passà a ser Escola Universitària de Biblioteconomia i Documentació, dirigida pel catedràtic i escriptor Joaquim Molas de la Universitat de Barcelona. Al curs 1982-1983 són admesos a l'Escola Universitària 113 alumnes, un nombre molt superior als alumnes dels cursos dels darrers anys.

El següent tema a resoldre va ser el de les convalidacions dels títols i el requisits que caldria per a convalidar-los. L'Associació va treballar perquè la convalidació del títol fos el màxim de senzilla possible i així es tingueren converses amb la Secretaria de Estado de Universidades. Al juliol del 1984 es van publicar el requisits per a la convalidació que bàsicament consistien en realitzar un curs sobre tecnologies organitzat per l'Escola.

A finals de 1982 es constitueix el Consell Català del Llibre per a Infants, amb la finalitat de promoure i difondre el llibre català per a infants i joves, organisme al que s'integra l'Associació de Bibliotecaris juntament amb les associacions d'editors, llibreters, il·lustradors i escriptors en llengua catalana.

L'activitat de la Junta no s'atura; es treballa, especialment, en establir contactes amb les diferents institucions per donar a conèixer l'Associació i també per contribuir a una millor planificació bibliotecària en un moment de tants canvis. Així, entre juny i juliol del 1983, es visita Joan Granados, director general del Patrimoni Escrit i Documental de la Generalitat; Jordi Labòria, diputat de cultura de la Diputació de Barcelona; M. Aurèlia Capmany, regidora de cultura de l'Ajuntament de Barce-

Finalment en Assemblea General Extraordinària del 13 de maig del 1986 es decideix dissoldre l'Associació formada en aquells moments per 600 persones per passar a ser Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.

lona; Jaume de Puig, cap tècnic del Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. Tot un record!

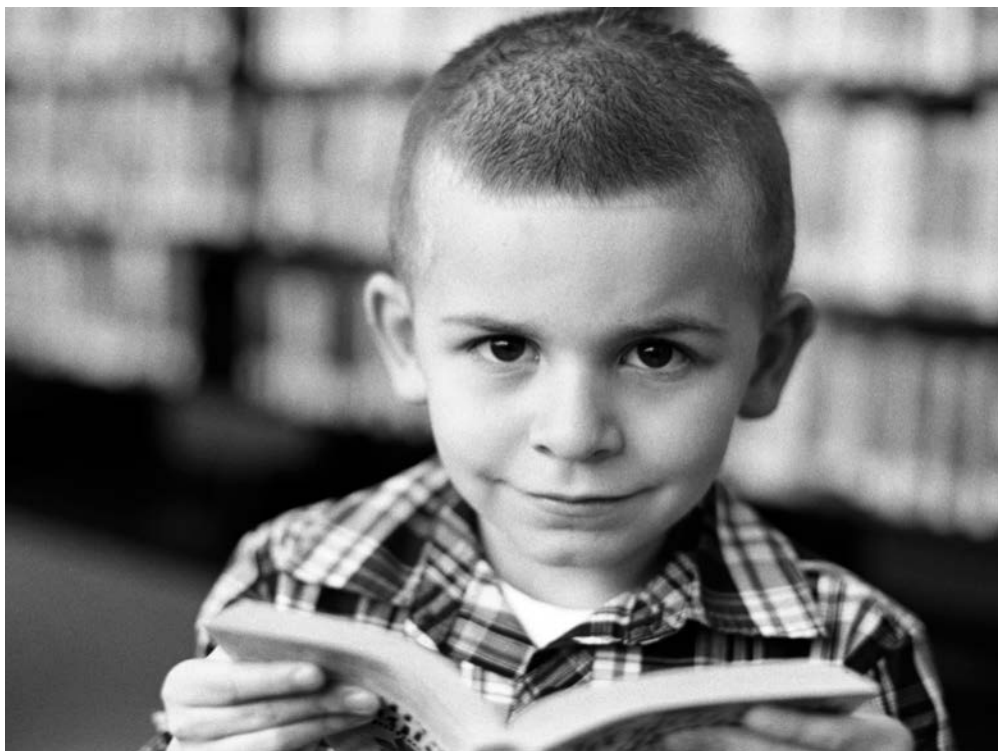
Després del cessament el setembre de 1983 de Dolors Lamarca com a cap de biblioteques de la Generalitat, es nomena Maria Artal, presidenta de l'Associació, càrrec del qual va dimitir. Dos mesos més tard es va elegir Carme Camps com a nova presidenta de l'Associació.

Es comença a parlar de l'interès per constituir-se com a col·legi professional i s'estudia la manera més adient per portar-ho a terme, amb l'anàlisi de tots els pros i contres que el canvi suposaria.

7. El darrers anys de l'Associació de Bibliotecaris (1984-1986)

El mes d'abril del 1984 es renovà de nou la meitat de la Junta que quedà composta per: presidenta, Carme Janer; secretària, Elvira Permanyer; vocal (Defensa), Roser Cruells; vocal (Premsa i Borsa de treball), Marta Ràfales; vocal (Publicacions), Agustí Estrader i vocal (Cultura), Jordi Permanyer.

23. Ballester, Josefina; Camps, Elisa; Mayol, M. Carme. *Normes per a Biblioteques Públiques a Catalunya*. Barcelona: Associació de Bibliotecaris de Catalunya, 1984.

Veient la necessitat de disposar d'una normativa per a biblioteques, s'edità un primer volum de les Normes per a *Biblioteques Públiques a Catalunya* (1984) redactades per Josefina Ballester, Elisa Camps i Carme Mayol que posteriorment van ser ampliadades per les mateixes autores i reeditades.²³

Del 22 al 24 de febrer del 1985 tingueren lloc les primeres Jornades de l'Associació de Bibliotecaris al Palau de Congressos de Montjuïc, amb l'assistència de prop de 700 professionals, dels quals un centenar eren de fora de Catalunya. Es tractà sobre com calia organitzar les biblioteques en un futur immediat i de quines eren les carències i necessitats de cada tipus de biblioteques.

Es treballa intensament per estudiar la conveniència de convertir-se en col·legi professional i es preparen tots els documents necessaris. Finalment, al maig del 1985, el ple del Parlament de Catalunya aprova per unanimitat la Llei 10/1985, de 13 de juny, de creació del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.²⁴

Finalment en Assemblea General Extraordinària del 13 de maig del 1986 es decideix dissoldre l'Associació formada en aquells moments per 600 persones per passar a ser Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Acabava així un cicle de dotze anys de feina i de grans transformacions que van marcar sens dubte el futur de les biblioteques i la professió a Catalunya.

24. Catalunya. Llei 10/1985, de 13 de juny, de creació del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. (*DOG* núm. 556, de 28 de juny de 1985, p. 2107).

Bibliografia

Anuari. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, abril de 1976.

ARTAL, Maria. "Asociaciones de Bibliotecarios. Dinámica y perspectivas". A: *II Jornadas Bibliotecarias de Andalucía*. Marbella: Asociación Andaluza de Bibliotecarios, Abril de 1982.

BALLESTER, Josefina; CAMPS, Elisa; MAYOL, M. Carme. *Normes per a Biblioteques Públiques a Catalunya*. Barcelona: Associació de Bibliotecaris de Catalunya, 1984.

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries. Barcelona: CSUC, 2022. <https://raco.cat/index.php/ButlletiBibliotecaries> [Consulta: 15/01/2022].

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries, any 3, núm. 2, (octubre 1977).

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries, any 2, núm. 2, (1977).

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries, any 3, núm. 1, (març 1977), p. 26 -34.

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries, any 1, núm. 2 (octubre 1975), p. 4-7.

Butlletí de l'Associació de Bibliotecàries. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, de núm. 1 (març 1975) a núm. 7 (juny 1977).

Butlletí de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya. Barcelona: Associació de Bibliotecaris de Catalunya, de núm. 1 (gener-juny 1982) a núm. 9 (gener-juny 1986).

Catalunya. Llei 10/1985, de 13 de juny, de creació del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. (*DOGC* núm. 556, de 28 de juny de 1985, p. 2107).

Catalunya. Llei 3/1981, de 22 d'abril, de Biblioteques. (*DOGC*, núm. 123, del 29 d'abril de 1981).

Espanya. Real Decreto 3452/1981, de 13 de noviembre, por el que se autoriza la creación de la Escuela Universitaria de Biblioteconomía y Documentación de Barcelona, adscrita a la Universidad de Barcelona. (*BOE*, núm. 33, de 8 de febrero de 1982, p. 3124).

Espanya. Real Decreto 3104/1978, de 1 de diciembre, por el que se crean en la educación universitaria las enseñanzas de Biblioteconomía y Documentación. (*BOE*, núm. 8, de 9 de enero de 1979, p. 368-369).

Espanya. Ley 14/1970, de 4 de agosto, General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa. (*BOE*, núm. 187, de 6 de agosto de 1970, p. 12525-12546).

Espanya. Ley 191/1964, de 24 de diciembre, de Asociaciones. (*BOE*, núm. 311, de 28 de diciembre de 1964, p. 17337-17336). *Estatutos*. Barcelona: Associació de Antiques Alumnes de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona, octubre de 1973.

ESTIVILL RIUS, Assumpció. "L'Arxiu personal de Rosa Ricart Ribera o com revisitar alguns episodis de la història bibliotecària recent". A: Agustí Ruiz, Lluís; Codina Vila, Miquel. *Jaume Bover Pujol: Bibliògraf, bibliotecari i erudit. Liber amicorum*. Palma de Mallorca: Edicions Documenta Balear, 2020.

ESTIVILL RIUS, Assumpció. *1915-2005. 90 anys. Una mirada retrospectiva*. Barcelona: Facultat de Biblioteconomia i Documentació, Universitat de Barcelona, 2006.

ESTIVILL RIUS, Assumpció. *Diari de l'Escola de Bibliotecàries (1932-1939)*. Barcelona: Diputació de Barcelona; Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació, 1992. (Quaderns de Treball 12).

Fulls informatius. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, de núm. 1 (1978) a núm. 23 (gener 1983).

Manifest de les bibliotecàries a l'opinió pública. Barcelona: Associació de Bibliotecàries de Catalunya, maig del 1978. <https://www.raco.cat/index.php/ButlletiBibliotecaris/article/download/73825/85504/> [Consulta: 15/01/2022].

Normes bàsiques per a biblioteques públiques. Barcelona: Associació de Bibliotecàries, octubre de 1979.

PRAT SERRA, Montserrat. "El Congrés de Cultura Catalana (1975-1977): notes sobre la participació bibliotecària". *Butlletí de l'Associació de Bibliotecaris de Catalunya*, núm. 9 (gener-juny 1986), p. 12-15.

RICART RIBERA, Rosa. *Presentació de la Primera Assemblea de l'Associació de Bibliotecàries*. Barcelona: Col·legi d'Enginyers, 1974.

Ventura, Núria. "Las bibliotecarias dicen no a la Sección Femenina". *Destino*, núm 2.120, (25 a 31 maig 1978), p. 24. ■